

בצילא דמהימנותא

בקודש פנימה • דברי תורה • שיחות קודש

פר' בראשית • יד - כו תשרי

תשפ"ד • שנה כ"ד • גליון ב (אלף ר')

תוכן דברות הקודש ודברי החיזוק של כ"ק מרן שליט"א

- שנשא בקדשו בנעילת חג שמחת תורה העעל"ט, בצל המאורעות והפרעות אשר פרעו בני ישמעאל ימש"ז כאשר מאות רבות נפלו בחרב, ועוד עשרות נפלו בשבי, ורבים רבים הם המצפים לישועה ולרפואה -

התורה"ק מסיימת (דברים לד, יב) ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ובתחילת התורה 'בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ', וכבר נאמרו לאין שיעור ביאורים ורמזים היאך שנעוץ סוף התורה לתחילתה, כמו שכתבו בספה"ק דהתורה אינה מסתיימת אלא נעוץ סופה בתחילתה.

ויתכן לומר בקוצר אמרים, עפ"י מאמר המשנה (אבות ה, א) בעשרה מאמרות נברא העולם, והקשו חז"ל בגמ' (ר"ה דף ל"ב ע"א) 'והא תשעה הוו', ומשני 'בראשית נמי מאמר הוי', דכתיב (תהלים לג, ו) בדבר ה' שמים נעשו, ויל"ב אם אכן 'בראשית' מאמר הוא מפני מה לא נאמר בלשון אמירה.

- העולם נברא באמירה - במידת הרחמים ולא במחשבה שהוא דיין -

והנה במדרש (ראה ב"ר יב, טו) בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין שנאמר בראשית ברא אלוקים, ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדת הרחמים למדת הדין, שנאמר (בראשית כ, ד) ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים.

ובייטב לב (פר' וירא ד"ה והעלהו שם לעולה, פר' נשא, עה"פ ישא ה' פניו וגו') הביא בשם 'המפרשים', שבתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם היינו בבחי' מחשבה, שלגודל דקותה היא מבחי' מדת הדין, וכיון שראה הקב"ה שבאופן זה לא תוכל העולם להתקיים, על כן ביום עשות ה' שמים וארץ היה על ידי דיבור ואמירה, שנאמר בדבר ה' שמים נעשו, שהוא מבחי' החסד והרחמים, וזהו הוי"ה אלוקים, עכתו"ד.

והיינו שבתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם בבחי' מחשבה אלא שאז היתה הנהגת העולם בתוקף מדה"ד, וכל חטא היה עושה פגם חמור ביותר, וכעין מה שכתב בספה"ק ראשית חכמה (שער הקדושה, פרק ט"ז, אות ע"ה) שפגם במחשבה חמור יותר מפגם במעשה, ולא כאלו שמדמים לומר דרק מחשבה בעלמא והרהור רע היה להם, ולא נעשה מאומה, כי אדרבה המחשבה פוגמת במקום גבוה יותר.

ועל כן חס וריחם הבורא ב"ה וברא עולמו בדיבור, וכדכתיב (תהלים קיט, פט) לעולם ה' דברך נצב בשמים, כנודע דברי מרן הבעש"ט זי"ע שהעולם ומלואו מתקיימים על ידי דיבורו של הקב"ה. וכתב שם הייטב לב בשם המפול' לפרש עפי"ז אמרינו בתפילה, ברוך שאמר והיה העולם, דרצ"ל דאנו מודים ומשבחים להשי"ת על שברא את העולם באמירה ולא במחשבה כי בכך נמשך בחי' החסד והרחמים, יען כי על ידי זה 'ברוך

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

תנצבה.

מרחם על הארץ ברוך מרחם על הבריות' במדת הרחמים, שבכך יוכלו לעמוד בדין לפניו.

וזהו דבר בקשתינו בתפילות ראש השנה 'זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, והקשו התוס' (ר"ה דף כ"ז ע"א ד"ה כמאן) דהרי קי"ל (ר"ה דף י"א ע"ב) דבניסן נברא העולם, והיאך אמרינן 'זה היום תחילת מעשיך', ולהנ"ל יל"פ שאין הכוונה שהיום היה ראשית הבריאה, אלא שאנו מזכירים את בריאת העולם, לבקש שבזה היום יעלה לפניו ית"ש זכרון ליום ראשון, רצ"ל מה שנעשה ביום הראשון לבריאת העולם, שחם וריחם השי"ת ושיתף מדת הרחמים לברוא העולם באמירה, ועל ידי זה 'ועל המדינות בו יאמר' בבחי' אמירה רכה ורחמים.

ועל זה התפלל אברהם אבינו ע"ה ואמר (בראשית כב, יד) ה' יראה אשר יאמר היום', כלומר שהיום שמתנהג העולם בבחי' 'אמר' שהוא רחמים 'בהר' ה' יראה' תמיד בחי' זו לישראל, להתנהג עמהם בבחי' אמירה ורחמים, עכתוד"ק בתו"ב קצת.

ועפי"ז יבואר בפשטות, כי בוודאי 'בראשית' נמי מאמר הוי, אבל התורה הק' מרמזת לנו מה היה אם היה נברא העולם כפי שעלה במחשבה בתחילה, שהיה נברא במחשבה לבד, אז היה בראשית ברא אלוקים במדת הדין, כי אם היה בריה"ע במחשבה בלא אמירה היה מדת הדין שולטת בעולם, לכן חס הקב"ה לרחם על בריותיו לברוא את העולם באמירה ובכך שיתף מדת הרחמים למדת הדין. וזה שרמזו חז"ל בתחילה עלה במחשבה וכו', דמוכח לה ממה שלא נאמר כאן 'ויאמר' כי אם בלשון 'בראשית ברא אלוקים', לרמז כי לולי שנבראה במאמר היה ההנהגה רק בבחי' שם אלוקים בלבד.

- הקב"ה הכין כח התשובה שאפי' וידוי דברים בפה יועיל לכפרה -

וביותר אפ"ל, דהנה הגה"ק החיד"א זלה"ה (מדבר קדמות, מערכת תי"ו, אות כא; יוסף תהלות, קאפיטל קג, פסוק ג) הביא קו' המפול' דלכאוו' היאך יתכן שהוידוי בדברים יבטל את מעשה החטא, הרי קיי"ל (קידושין דף נ"ט ע"א) דמעשה מוציא מיד מעשה ואין דיבור מוציא מיד מעשה דלא אתי דיבור ומבטל מעשה, וא"כ מה התועלת בענין הוידוי, יעו"ש מה שתי' בזה.

ומכבר הבאנו מה שכתבו בזה המפול' (ראה דרשות מערכי לב לבעל החקרי לב, ח"א, דרוש ע"א, וכ"ה בקול יהודה להרי"ח מסלתון, דרוש ו' לתשובה) במעלת התשובה, עפ"י מאמר חז"ל (שבת דף קי"ט ע"ב) מנין שהדיבור כמעשה, שנאמר (תהלים לג, ו) בדבר ה' שמים נעשו, והיינו דלגבי הקב"ה הדיבור נחשב כמעשה גמור, ועל דרך זה כאשר האדם מתחרט על מעשיו ומתוודה על מעלליו כראוי, השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו מחשיב לו שיהא דיבורו נחשב כמעשה, והו"ל כמעשה המוציא מידי מעשה, וזה מעלת וכח הוידוי שעצם דיבורו הו"ל מעשה גמור שמבטל על ידה מעשה העבירה.

ויש לפרש בזה מאמר חז"ל (ילקוט תהלים, רמז תשב; ירושלמי מכות, פ"ב, ה"ו) שאלו לחכמה הנפש החוטאת מה תהא עליה א"ל חטאים תרדוף רעה (משלי יג, כא), שאלו לנבואה חוטא מה ענשו א"ל הנפש החוטאת היא תמות (יחזקאל יח, ד), שאלו לתורה חוטא מה ענשו א"ל יביא אשם ויתכפר, שאלו להקב"ה מה ענשו א"ל יעשה תשובה ויתכפר לו הה"ד (תהלים כד, ח) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך וגו'. וכבר תמהו בזה תמיהה גדולה, וכי הנבואה והחכמה לא ידעו ממעלת התשובה, הלא כמה וכמה מקראות מפורשים נאמרו בזה, ומקרא מלא דיבר הכתוב (דברים ל, ב) ושבת עד ה' אלקיך, ועוד הלא רבו מקראות מפורשים בנביאים וכתובים אשר הזהירו אודות התשובה, ומשכך מפני מה לא אמרו הם יעשה תשובה ויתכפר לו.

אלא יתכן לבאר בזה, כי בוודאי עצם הדבר דמהני תשובה לא היה ספק בידם, כי הלא תשובה קדמה לעולם (פסחים דף נ' ע"א), אלא שהם דימו שהתשובה צריכה להיות על ידי מעשים בפועל, מתוך סיגופים ועונשים ויסורים הממרקים, לעשות תשובת המשקל היפך מה שחטא ופגם, ודבר זה קשה עד מאוד. אכן

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה ליב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

תנצב"ה.

הבורא ב"ה בעל הרחמים הוא אמר שגם בוידוי דברים לכד בלא שום פעולה, כי אם שיאמר בפה ובככי חטאתי עויתי פשעתי, ויעמוד מתוך הכנעה ובושה על מעשיו, מיד הקב"ה ימחל ויסלח לו על אשר חטא. דבר זה למדנו כאמור מבריאת העולם שבדיבור לכד נעשו מעשים גדולים תכל וכל יושבי בה, וכדרדרשו בגמ' שהדיבור כמעשה ממה שנא' בדבר ה' שמים נעשו, ולכן כאמור אין צריך דייקא מעשה. ולזה כששאלו להקב"ה נפש החוטאת מה תהא עליה אמר יעשה תשובה בוידוי דברים ויתכפר לו, שנאמר טוב וישר ה', רומז למה שנא' (בראשית א, לא) וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, שהבוכ"ע ראה שטוב מאוד שנברא העולם בדיבור, וממילא 'על כן יורה חטאים בדרך' היינו תשובה כגודע, שיועיל להם תשובה תמיד בכל עת גם אם יהיה רק על ידי וידוי דברים כנ"ל.

- הקב"ה החמיר בחטא מי מריבה להורות שהאמירה הוי מעשה ומהני תשובה -

יראתי בפצותי, ואמנם הרהרתי לבאר עפי"ז ענין חטא מי מריבה, דהנה בספה"ק ייטב לב (פר' בראשית) הביא קו' הקדמונים מפני מה גבי משה רעיא מהימנא ע"ה אשר קיבל תורה מסיני ובזכותו נברא העולם (ב"ר א, ד), אחר שחטא ואמר לו הקב"ה (כמדבר כ, יב) יען לא האמנם בי להקדישני וגו' במי מריבה, ובוודאי שלאחר מכן עשה תשובה, מפני מה לא נתקבלה תשובתו.

ותי' שם עפ"י דברי השלה"ק (פר' בראשית, פרק תורה אור, אות ג) שבני עליה הזוכים לעלות לפני ולפנים ושורש נשמתם מסוד המחשבה העליונה וכו' עמהם מדוקדק הדין ביותר, וזהו 'מתחילה עלה במחשבה' - שאותם שנבראו בבחי' מחשבה ששורש נשמתם משם, עמהם מתנהג הקב"ה במדת הדין, יעו"ש בשלה"ק באריכות. ולכן משה ארון הנביאים ע"ה אשר נאצל מן הראשית, כמו שנאמר (דברים לג, כא) וירא ראשית לו, וכמאמרם ז"ל (ב"ר שם) שנקרא ראשית, על כן מתנהג עמו הקב"ה בדין ולא זכה למחילה, עכתוד"ק יעו"ש.

והנה כבר תמחו המפוי' מה היה הפגם בכך שמישה רבינו לא דיבר אל הסלע, וכי בכך לא ראו נפלאות השי"ת, ומהו שנאמר יען אשר לא האמנתם בי להקדישני. ויתכן אולי דהקב"ה רצה בדייקא שמרע"ה ידבר אל הסלע כדי להורות וללמד לבני ישראל את כח הדיבור, אשר בדיבורא איתעבד מעשה, ומתוך כך יבינו ולעולם לא יתייאשו מן התשובה כי ישכילו להבין שעצם הוידוי בפה הריהו כמעשה גמור המבטל את מעשה העבירה. וכן לאידך גיסא ידעו וילמדו עד כמה חמור דיבורי הפה שנחשב כמעשה. לכך כאשר הכה משה רבינו על הסלע ניתן הכח למקטרג לטעון דלא סגי בתשובה באמירת וידוי שהוא דיבור בעלמא, ולא יתקבל האדם בתשובה אלא כאשר תחילה יתקן הכל כאשר לכל בפעולות המעשה בידים. ובכך היה מתרפה ידיהן של בעלי תשובה, ועל כן אבינו אב הרחמן הצופה לרשע וחפץ בהצדקו רצ"ל שיתהפך להיות צדיק בתשובה וחרטה, צוה למרע"ה בדייקא לדבר אל הסלע, לכך לא אבה הקב"ה לסלוח למרע"ה ולא נתקבלה תפילתו ותשובתו. וכל זה לטובת בני ישראל לדורות עולם למען שיהא נחקק ונקבע שגדול כח הדיבור בלבד להיות נחשב כמעשה, ומכך יתחזקו שאף וידוי דברים ותשובה וחרטה בפה מבטל מעשה החטא.

וזה שאמר מרע"ה (דברים א, לו) גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם, דלכאו' ראוי לבאר אומרו 'בגללכם', והלא היה זה על חטאו של משה ולא של בני ישראל. ולהאמור י"ל, דהנה אמרו חז"ל (ע"ז דף ד' ע"ב) לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא להורות תשובה, והיינו שכל חטאם של ישראל נתגלגל רק בשביל התשובה. והנה כאמור השי"ת רצה להורות שגם בוידוי דברים בפה מהני התשובה, ובמה שהכה משה רבינו ע"ה על הסלע גרם קלקול בענין זה, ועל זה נענש על שפגם בענין התשובה, וזה שרמז באמרו 'בגללכם', היינו שהוא מנע גילוי הדבר שהתשובה מועילה אף בוידוי דברים.

לכן אחר ששיתף הקב"ה את מדת הרחמים למדת הדין, נאמר 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות הוי"ה אלוקים', ודרשו חז"ל (מנחות דף כ"ט ע"ב) בהברא"ם בה' בראם, דגודע דאות ה' רומז על מוצאות הפה, והיינו דמאחר ושיתף הקב"ה ונברא העולם אף במדת הרחמים, על כן שפיר יתכן שיעשה האדם תשובה גם בוידוי דברים שהוא בפה.

ובזה יונעץ סיום התורה לתחילתה, דכיון שאמר לכל היד החזקה ולכל המורא הגדול, דהנה כתבו המפוי' דיל"פ מ"ש 'היד החזקה' היינו שהלך הקב"ה עם משה ביד חזקה ולא מחל לו הגם שהתפלל תקמ"ו

תפילות, וכמו שנאמר לעיל בסמוך 'וימת שם משה עבד ה', ומוזה נתהווה 'ולכל המורא הגדול' שראו הכל כי אין משוא פנים לפניו בדין. על כן המשיך מיד ואמר לעיני כל ישראל בראשית ברא אלוקים, רצ"ל שכל זה בא להורות שידעו כל ישראל שאם היה העולם נברא ביד הקב"ה רק בבחי' המחשבה היה בבחי' דין, ולא היה יכול העולם להתקיים, אמנם מאחר וחפץ הקב"ה ללמד לבני ישראל כי אף וידוי דברים שהוא בפה ובדיבור סגי על כן 'ביום עשות הוי"ה אלוקים ארץ ושמים' וכנ"ל ששיתף מדת הרחמים למדת הדין, ולכן לא נמחל למשה פגמו, כדי שלא יהיה נוצר מכך קטרוג חלילה לומר שאין די בוידוי דברים, כי אם צריך לעשות תשובה מתוך סיגופים ויסורים ממרקים.

ויובן בזה הנודע מש"כ החרדים (פרק ז', מפרקי התשובה) והביאו רביה"ק בבני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר ד, דרוש יד) דמשה רבינו מסייע לכל בעל תשובה, ובכל דור ודור מי שחפץ לעשות תשובה בא ניצוץ ממושה רבינו ע"ה לסייעו עי"ש. ולהנ"ל יובן הענין, כי חטאו של משה היה שנוצר קטרוג על ידי מעשיו שלא יהיה די בדיבור ובוידוי דברים, ונמצא שהתשובה הוא דבר קשה אשר לאו כל אחד זוכה לשוב בתשובה שלימה במעשה, ולכן כתשובת המשקל מגיע משה רבינו ע"ה לסייע לכל בעל תשובה.

- דברי התעוררות לרגל המצב -

נקצר בדברינו כעת כי הלא עת צרה היא ליעקב, משמועות הנוראות אשר למשמע אוזן דואבת כל נפש, בעת הזאת אשר אלפים מישראל נמצאים בצער במצור ובמצוק, ובעוה"ר נתקיים גם היום אמרינו בתפלת הגשם 'תולדותם נשפך דמם עליך כמים', ונתקיים בנו כמאה"כ 'שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחולנו' רצ"ל דהיום הקדוש הלזה שהוא יום ששון ושמחה לצאת בשיר ומחול, נהפך ליגון ואבל, אוי מה היה לנו.

בוודאי שאין אנו מבינים ומשיגים דרכי ית"ש, כי החקר אלו"ה תמצא (אויב יא, ז). אך דבר אחד עלינו לדעת, מה שאמרו חז"ל במדרש (ויק"ר ד, ז; ילקוט שמות יט, רמז רע"ו) שה פזורה ישראל (ירמי' ג, יז) מה שהיה לוקה על ראשו או באחד מאבריו וכל אבריו מרגישים, מה דרכו של שה לוקה אחד מחבריו וכולן מרגישים, כך הם ישראל אחד מהן נהרג וכולן מצערין, יעו"ש, כי כל ישראל ערבין זה לזה, וחלילה לחשוב ולדמות כי אין זה נוגע רק לאלו המתגוררים בדרום, וכיוצ"ב מחשבות כאלו, כי כל ישראל ערבים זה לזה, על כל אחד ואחד לעשות חשבון הנפש אולי מעשי הם שגרמו להגביר מדה"ד, והרי שנינו דיחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, מעתה אם הייתי מתקן עצמי כראוי היה מתבטל הקצף ולא היה כ"כ מדה"ד, ודבר זה הוא יסוד גדול בתורת החסידות כאשר לימדונו אבותינו הקדושים, וכ"ק אאמו"ר זצלה"ה הרבה לדבר על כך שגם כאשר שומעים מאיזה צרה לבר ישראל בקצה העולם צריך כל אחד ואחד למשמש ולפשפש במעשיו, ולהתיירא שמא ידו ח"ו במעל הזה.

מוכרח אני לומר זאת, כי דייקא ביום גדול כזה אשר צריך להיות שמחה בכל העולמות, דייקא בהאי יומא ניתנה הרשות לרוצחים ימש"ו לטבוח ולהרוג, הרי לעומת הגוים הרוצחים ימש"ו כל יהודי הוא 'יהודי שלם', ומה גם שלפי הנראה הרבה מהנפגעים הם יראי שמים שומרי תורה ומצוות. בשעות הללו אשר עשרות אלפי יהודים שיש להם קרובים בכל המקומות שם בדרום, יושבים בדאגה גדולה בפחדים עצומים בצער ויגון, כי אין יודעים מה ישמעו בכל רגע, לעת כזאת אי אפשר לרקוד ולעלוז כרגיל כאשר היה בחורבן ביתר שבצד אחד מהעיר הרגו ושחטו, ובצידו האחר רקדו במחולות, שהרי כל אשר נשמת ישראל באפו צריך להרגיש באמת בכאבם של המוני בית ישראל, להשתתף ולחוש בצרתן ויגונם.

- העצה לינצל מחבלי משיח להרבות בתורה וגמילות חסדים -

מאמינים אנו בוודאי שזהו מחבלי המשיח האחרונים, אולם עלינו לחזור שוב ושוב על מה שאמרו חז"ל בגמ' (סנהדרין דף צ"ח ע"ב) מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח, יעסוק בתורה וירבה בגמילות

חסדים. ואנו אין אנו צריכים לחזר ולחפש אחר עצות חדשות כמנהג העולם היום, אלא יודעים ומכירים אנו דברי חז"ל, שהעצה היעוצה להינצל הוא רק על ידי לימוד התורה הק' וריבוי מעשי גמילות חסדים.

וי"ל שגם זה מרומז בסמיכות סוף התורה לתחילתה, שאמרו חז"ל (סוטה דף י"ד ע"א) תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, שנאמר (דברים לד, ו) ויקבור אותו בני וגו', והנה כל התורה הק' ניתנה להכנה לתיקון העולם כאשר יתגדל ויתקדש שמייה רבא, ואכן כשראה שאין העולם מתקיים עם האור הגנוז עמד וגנוז (הגיגה דף י"ב ע"א), אך המטרה והתכלית של ארץ ושמים העולם וכל אשר בה הוא שיהא 'והיה לך ה' לאור עולם' (ישעי' ס, יט), והיה ה' למלך על כל הארץ (זכרי' יד, ט).

לכך רמזה התורה בניעוץ סוף התורה לתחילתה, שלבוא אל תכלית הבריאה הוא דייקא על ידי גמילות חסדים בבחי' 'ויקבור אותו בניא', בד בבד עם לימוד התורה הנרמז בפסוק 'ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל', ומיד הסמיך ואמר בראשית ברא אלוקים, בראשית אתון ב' ראשית, היינו שעל ידי ב' הדברים הללו תורה וגמילות חסדים יהיו ניצולים בני ישראל אף בזמן אשר בחי' אלוקים בחי' מידת הדין שולטת בעולם.

הנה אין אני מדמה כי ראוי אני לומר מוסר, ואף הזמן אינו כשר לכך, אכן המצב עצמו מעורר ומעיר וזועק מעצמו, כי הלא אף בלא הצרה האחרונה הרי שהרבה צרות אפפנו וסבבנו, ועתה נוסף אסון גדול זה, דייקא בזמן גמר החותם וסיום הימים הקדושים, ביום שב"ק ויום טוב, ונתקיים בנו הפסוק (הושע ב, יג) והשבתי כל משושה חגה וחדשה, ועל כן מוכרחים אנו לפשפש במעשינו, כי הקב"ה רוצה ודורש מאתנו איזה דבר.

מחוייב כל אחד ואחד לומר לעצמו ולקיים העצה שנתנו לנו חז"ל, ועצה זו היא עצה טובה לכל אחד ואחד בכל מקום ובכל זמן, ועל ידי שירכו בתורה שעליה דרשו חז"ל בגמ' (עירובין דף נ"ד ע"א) הפסוק (שמואל ב כג, ה) ערוכה בכל ושמורה, שצריך ללמוד בקול, שאז הקול קול יעקב מבטל את ידי עשיו וישמעאל.

ויש לבאר מה שעוד דרשו שם הפסוק (משלי ה, כב) כי חיים הם למוצאייהם - למוצאייהם בפה, להורות שהעצה שיזכה האדם לבחי' חיים ורחמים היפוך בחי' מדת הדין, על האדם לעסוק בתורה בפה, שעל ידי כן מתעורר בחי' האמור שהדיבור כמעשה, ולכן אין ראוי ללמד במחשבה בלבד שהרי כאמור המחשבה הוא מבחי' מדת הדין, לכך דייקא כי חיים הם למוצאייהם בפה, שאז נתעורר בחי' האמירה בחי' חסד ורחמים.

וזה שאמר 'כי חיים הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא', דאמרו חז"ל (יומא דף פ"ו ע"א) גדולה תשובה שנקראת רפואה, מעתה על ידי שעוסקים בתורה בפה ומתעורר בחי' הדיבור, על ידי כן זוכים לתשובה שיועיל אף בוידוי דברים בפה בלבד, וזהו 'כי חיים הם למוצאייהם' בפה על ידי כן 'ולכל בשרו מרפא' וזכה לתשובה לעקור ולשרש החטא משורשו כי הדיבור נחשב כמעשה המבטל לגמרי את מעשי החטא וכנ"ל, והבן.

בד בבד עם עסק התורה ירבו בגמילות חסדים, ואז יתקיים בנו אמרם ז"ל (שבת דף קנ"א ע"ב) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, ואמנם כי תהילה להשי"ת נתרבה ביותר מדת החסד בכלל ישראל, וכבר אמרתי פעמים הרבה שלא היה עוד דור שהרכו בו בעשיית חסד וצדקה כדורנו אנו, ושמחתי כאשר לאחרונה נדפס ממרן אאדמו"ר זי"ע שדיבר כן בקדשו לפני קרוב לחמישים שנה, שלא היה עוד כדור הזה במדת הצדקה והחסד, וכהיום חמישים שנה אחר כך הרי שהריבוי הוא עוד יותר ויותר לאין ערוך ושיעור.

לכן על כל אחד ואחד שרוצה לינצל מחבלו של משיח צריך להרכות בחסד, וענין החסד הוא לאו דווקא בממון וצדקה, כי כבר אמרו חז"ל (כתובות דף קי"א ע"ב) גדול המלכין שינים לחבירו יותר

ממשקהו חלב, לומר מלה טובה ולחזק אחרים, כשרואה אדם שהוא שבור ועצוב, יחיהו ויחזקהו בדברים, כמו כן ענין החסד מתקיים גם בכך שילמד עם זולתו תורה, כנודע מש"כ רביה"ק בבני יששכר (מאמרי אדר, מאמר ב, דרוש א), שצדקה בלימוד התורה הוא גדול מצדקה בממון, שזהו צדק בגוף וזהם עם הנשמה, וזה מביאו אף לחיי עולם הבא. ומרגלא בפומיה דמרן אאדמו"ר זי"ע לבאר את ששנו חכמים בלשון המשנה (פאה פ"א, מ"א), אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם. רצ"ל שללימוד התורה יש מעלה יתירה שהיא כוללת את קיום כל המצוות הנמנות לעיל במשנה. והיינו שכשלומד תורה יוכל לקיים בזה מצוות כיבוד אב אם, ומצוות גמילות חסדים בזה שמשפיע בלימודו רחמים וחסדים לכלל ישראל וכו', ולכן אמרו ותלמוד תורה כנגד כולם, שאת כולם יוכל לקיים באמצעות עסק התורה, אתוד"ק. ויראה האדם למשוך את רעהו לבית המדרש, וכשיודע על אחד שאין לו שיעור תורה או שאינו לומד דיו ויש ביכולתו ללמוד יותר, ישתדל לבקשו ללמוד עמו בחברותא לאמר כי על ידי כן אוכל להבין טוב יותר הנלמד ויהיה זה טובה עבורי, וכיוצ"ב.

בזכות זה תתעורר עלינו רחמי שמים עד אשר יצווה השי"ת 'הם קטיגור וקח סניגור מקומו', ויתנהג עמנו במדת הרחמים, ויהא כלה שעיר וחוטנו שהם הקליפות הטמאות שסובלים מהם כל השנים עד עתה, וכאשר התפללנו זה עתה בהושענות וביקשנו 'כלה מרשיעי'.

בני ישראל יודעים כי אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, ובוודאי שלא אחרים יושיעו אותנו, וגם זה רצו בשמים ממעל להראות איזה פנים יש לאלו אשר דימו לומר כוחי ועוצם ידי, ובוודאי כל מה שיכולים לדור בארה"ק אפי' רגע אחד הוא אך ורק בזכות אלו העוסקים בתורה ומתנהג בקדושה ובטהרה.

יתן הקב"ה נקמתו בגויים, וכאמרנו היום בפיוט (ד"ה אמונים אשר נאספו) 'שכח ארורים', וכידוע שכל יניקתם של הרשעים הוא מהאבוה"ק ישמעאל מאברהם ועשיו מיצחק, אך הם כבר ניצלו כל זכותם וכל כוחם, וה' ימח שמם וזכרם ונמח זכורם מלהזכירם. ירומם השי"ת קרן ישראל ולא יתן המשחית לבוא אל תוך בתיהם, ויתקיים בנו הכתוב (אסתר ה, טז) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די ויאמר למלאך המשיח הרף, וירבה השמחה בבתי ישראל.

יעזור השי"ת וכל התפילות שהתפללו היום ובכל הימים הקדושים יתקבלו ברחמים וברצון. וידוע מפי ספרים וסופרים שכשאוהזים ברגע האחרון לפני קיום היעוד (עובדיה א, כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו, או אז כשם שבהמה אחר השחיטה מפרפרת וקופצת ויכולה ללכלך ולטנף מדמה וכו', כמו כן הקליפות הטמאות כשחשות ומרגישות שקרב יומם וסופם מנסים להזיק בכל יכולתם. וכאשר כבר פירשו צדיקים אמרינו 'הושענא שלוש שעות', שברגעים האחרונים לפני הגאולה יצטרכו בני ישראל לרחמים מרובים. ואכן בוודאי כבר יצאנו גם ידי חובת הצרות הללו.

שומר ישראל שמור שארית ישראל, שיהיו כל בית ישראל בשלום ושלוה השקט ובטח, ויוכלו לישב במנוחה ובשלחה, יערה השי"ת עלינו רוח טהרה משמי שמי מרום, לקבל עלינו עול מלכות שמים שלימה. ויהא שנה שמחה לכל אחד ואחד את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, אור חדש על ציון תאיר ונוכה כולנו מהרה לאורו בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

יום שישי י"ד תשרי 'ערב סוכות'

השבוע העניק מרן שליט"א תעודת חבר להבה"ח החתן צבי אלימלך נ"י בן הרה"ח ר' שלמה רייכמן מבארא פארק, אחר שעמד בכור המבחן על למעלה מ-600 דף גפ"ת בידיעה ברורה והבנה עמוקה.

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור חבר מצוה יקותיאל יהודה נ"י בן הר"ר משה יהושע שווארץ מביתר. והדליק מרן שליט"א ב' נרות לרגל יומ"ד של הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע.

אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר יעקב ישראל בן דוד מפעיה"ק (ב"ר יוסף מבית שמש). אח"כ עלה מרן שליט"א לגג ביתו וסיכך בעצמו בסכך של ענפי עץ דקל על סוכתו המיוחדת בביתו נאוה קודש, וכן על סוכת בני הבית בסמוך.

כמנהג רבותינו הק' לחלק צדקה בערב סוכות, שלח היום מרן שליט"א סכומים גדולים לנצרכים.

בשעות אחה"צ אגד מרן שליט"א הד' מינים בסוכתו, כשהוא לבוש כבר בבגדי שבת ויו"ט, בנוכחות בניו שליט"א, ובסיועו של הרב שמואל שמעלקא שר הי"ו מנהל מרכז החינוכי לבנות בית חנה פעיה"ק, ואחיו המחנך הרב פנחס הי"ו מב"ב, וכן הר"ר זאב מאיר שר מפעיה"ק (בה"ר אלטר יעקב שמעון מפעיה"ק) [אשר זה להם חזקת אבות מזקנים הרה"ח ר' מיכאל ז"ל ואביהם הרה"ח ר' פייביל ז"ל שאגדו הלולב להרה"ק מוהרש"א מראצפערט זי"ע ולמרן זי"ע, ולהבחל"ח כ"ק מרן שליט"א]. הנ"ל גם הכינו את הקושישקלעך להכניס בתוכו ההדסים והערבות. והניח מרן שליט"א ט' הדסים באיגוד הלולב, ג' מצד ימין וג' מצד שמאל, וג' באמצע, ושני הערבות מב' הצדדים, ועשה ג' טבעות בגוף הלולב, ואחד למטה על הקושישקל. את ההדסים והערבות שלשלו באופן שיצאו בחוץ למטה, והגביה קצת את שולי הקושישקל, כדי שבשעת הנטילה יאחז הג' מינים בעצמם בלא הפסק הקושישקל.

ליל שב"ק יו"ט ראשון של סוכות 'אושפיזא דאברהם'
לתפילת מנחה ניגש לפני התיבה - הגה"צ אב"ד

קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א. והתחילו ב'וידבר'.

מיד לאחר מנחה התפללו מעריב, לפני העמוד התפלל הרה"ג רבי מאיר משולם שליט"א. ואמר מרן שליט"א 'בואי כלה וכו', והתחילו ב'מזמור לדוד'.

בזמר 'לכה דודי' זימרו הקטעים: שמור, לקראת, התעוררי, לא תבושי, ימין ושמאל, בואי בשלום. ולא אמרו 'אנא בכח' ו'כגוונא'. ב'השכיבנו' זימרו כנהוג. בהיכל הגדול עם סיום התפילה הכריזו על זמן עריכת השוה"ט בשעה 10.00 ועל זמן תפילת שחרית למחרת בשעה 9.00.

בשעה 10.15 נכנס מרן שליט"א לעריכת השולחן הטהור בסוכה הגדולה בסמיכות לביתו נאוה קודש. בסוכה היו תלויים נוי סוכה, וכן דלקו צ"א מנורות כמנין סוכ"ה - כמנהגו של מרן הדברי חיים זי"ע. וכן ז' נרות לכבוד האושפיזין כבכל יום.

מרן שליט"א נעמד בפתח הסוכה ואמר התפילה שאומרים קודם שנכנסים לסוכה מתוך הספר 'סוכת שלום', ונכנס ונעמד על מקומו, והתחיל לזמר 'אשת חיל' בניגון של 'שלום עליכם', ובירך על הבשמים, אח"כ אמר מרן שליט"א אזמין אושפיזין וכו'.

מרן שליט"א קידש על היין עם הגביע של כ"ק מרן זי"ע (אשר נמצא בין החפצים בעיר קלויזנבורג), והתחיל יום השישי בנוסח שבת, ומברכת קידוש בניגון יו"ט, ובירך לישב בסוכה, וברכת שהחיינו. קודם שבירך הברכה 'לישב בסוכה' הביט מרן על הסכך, וכן בכל יום.

לאחר ברכת המוציא טבל מרן שליט"א החלה בדבש כנהוג. אכילת הכביצה היתה בפעם אחת בלא הפסק ובלהב קודש, ורק אח"כ חתך פרוסת המוציא גם להרבנית תליט"א.

אחר אכילת הדגים, הסיר מרן הגארטיל מעליו. במהלך השוה"ט זמרו הרבה ניגוני שבת ויו"ט, כמו גם ניגוני ערגה וכיסופין.

בין ב' מאכלי הדגים נשא מרן שליט"א הפלפול בסוגיא דההוא סבתא במס' סוכה במשך שעה ארוכה:

תוכן הפלפול שנשא כ"ק מרן שליט"א

בשוה"ט ליל שב"ק ליל א' דסוכות אושפיזא דאברהם העל"ט:

ופרש"י דתקנת חכמים היא זו (גיטין דף ג"ה ע"א) על המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול הנגזל את דמיו, ולא חייבוהו לקעקע את בנינו, מפני תקנת השבים עכ"ל. וכבר הרבו לבאר כוונתה במה שתלתה טענתה בהיותה בת לאברהם אבינו, ושהיו לו שי"ח עבדים, מה זה נוגע לענין טענתה.

ונל"ב בדרך דרוש, ובהקדם מ"ש כ"ק אאמו"ר זצלה"ה (שפ"ח חו"פ לירח האיתנים, סי' ס') ותו"ד,

בגמ' סוכה (דף ל"א ע"א) ההיא סבתא דאתא לקמיה דרב נחמן, אמרה ליה ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי (פרש"י, גזול ממנה עבדי ריש גלותא עצים, וסככו בהן), צווחה ולא אשגח בה רב נחמן, אמרה ליה איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה, אמר להו רב נחמן פעיתא היא דא ואין לה אלא דמי עצים בלבד.

פכ"א ס"ג) שכל השופך דמן של רשעים כאלו הקריב קרבן (וע"ע פסיקתא פיסקא ב', ילקוט שמואל ב' רמז קמ"ה).

וי"ל דבזה תליא פיה"כ (בראשית יד, יד) וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות, דנחלקו בגמ' (נדרים דף ל"ב ע"א), אם היו שי"ח אנשים אלא דאליעזר כנגד כולם, או דלא היה רק אליעזר בלבד דחושבניה הכי הוי עיי"ש, דהנה אי' שם מפני מה נענש אברהם אבינו וכו' מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים שנאמר וירק את חניכיו ילידי ביתו, וי"ל דאברהם סבר שהיציאה למלחמה לשפוך דם רשעים הוי כקרבן, לזה הגם שכל עיקר המלחמה בדרך נס היה מ"מ הריק את ילידי ביתו, לפי שרצה לזכותם שיהא להם חלק במצוה רבה זו. אבל לפי הסברא דמלחמה אינה דבר טוב, צריך לפרש שלא לקח עמו אלא את אליעזר בלבד.

בכך יבואר דההיא סבתא בקשה לישב בסוכה, וסברה דהא דאמרי רבנן דאין לו אלא דמי עצים בלבד היינו דוקא כשאין בזה כ"כ נפקותא עבור הבעלים, אבל אם הדבר נוגע לביטול מצוה שלהם יכולים לתבוע עצים עצמם, אלא דהרי מצות סוכה הו"ל מעשהז"ג דנשים פטורות מינה,

על כן טענה הסבתא דיכולה להחמיר על עצמה לישב בסוכה, וזה שאמרה איתתא דהו"ל לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי, והיינו דאמנם היו שי"ח אנשים דלא חשש לעשות אנגרייא בהם לפי שמצוה רבה יש בדבר, ולפי"ז שפיר י"ל דסוכה הוה זכר לסוכות ממש שעשו להם במלחמותיהם, ולא אמרינן דענני הכבוד הוי, מעתה אשה רשאית לישב בסוכה, ובכך בדבר כזה לא עשו תקנת מריש ואם כן בסוכה גזולה יתבו, עכתו"ד מרן אאמו"ר זצלה"ה.

ואפ"ל עוד עד"ז, עפי"מ שהביא בס' בא ישועה ונחמה (פר' ויחי) דמצינו ב' טעמים למצות סוכה, או דהוי זכר לענני הכבוד, או כהא דאי' בילקוט (פר' אמור סוף רמז תרנ"ג), א"ר אליעזר בר מרוס למה אנו עושין סוכות אחר יוה"כ אתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה כדון על כל באי העולם וכויה"כ הוא חותם הדין, שמא יצא דינם של ישראל לגלות, לכך עושין סוכה וגולין מבתיהן לסוכה והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל עיי"ש. וכפי שנאמר בתפילה שנכנסין לסוכה,

במה שיש לדון אם נשים יכולות להכניס עצמן בחיוב דמצות עשה שהזמן גרמא ולברך, דבישועות יעקב (או"ח סי' י"ז סק"א) העיד שהחכם צבי מיחה בנשים שלא יברכו, וכן החזיק אחריו אא"ז בעל דברי חיים זי"ע, והיה אומר שמבטיח בנים הגונים לאשה שלא תשב כלל בסוכה (ועיין דברי יציב או"ח סי' רע"ד, ובסי' ה', שפ"ח חו"פ לחנוכה סימן ל"ה אות ג'). וי"ל עפי"מ דאי' בש"ך על התורה (פר' אמור סוד"ה וכוהר אמרו בסכת) שצריך לשבת בה באימה ויראה בבושה וענוה, ולא ימשך אחר אכילה ושתיה שלא יבא לידי דברי נבלה, ולא יכניס לתוכה עובד גלולים, שהסוכה היא צילא דמהימנותא וכו', ואז בורחת הקדושה וכו' עיי"ש. וי"ל דמכ"ש לנשים בימי טומאתן שאין להן להיות בסוכה, ויש להסמך ממ"ד במשנה (כלים פ"א מ"ה) לענין כניסה להר הבית שעכו"ם נכנס לשם ולא נדות וזכות עיי"ש.

וי"ל דכ"ז רק למ"ד (סוכה דף י"א ע"ב) דסוכות ענני הכבוד הוי, שלכן יש בהם משום קדושה יתירה בהיותם דוגמא לענן ה' חופף עליהם, [וי"ל דאע"פ שגם הנשים היו באותו הגם תחת ענני הכבוד ממש, שאני התם דבזמן המדבר לא היה דם נדות כמו שהביא החיד"א בנחל קדומים פר' בשלה, לכן היו יכולות ליכנס] אבל למ"ד דסוכות ממש עשו להם אין בזה משום מקום קדושה, רק קיום המצוה למען ידעו כי בסוכות הושבתי, ושפיר דמי גם לנשים להכנס.

והא דסוכות ממש עשו להם כתב הרוקח (סימן רי"ט) כשצרו על ארץ האמורי של סיחון ועוג ועל כרכים שבארץ כנען אז ישבו ישראל בסוכות וכו' עיי"ש. ויש להוכיח כמ"ד דענני הכבוד הוי ממ"ש בבני יששכר (מאמרי כסלו מאמר ד' אות ז') דרבים מהאחרונים כתבו שלא יאמרו בהודאה ועל המלחמות, וטעמם דאפילו חרב של שלום לא טוב וכו' עיי"ש, ומכש"כ חרב של מלחמה ואפילו נגד העמים, וכהדא דנאמר לדוד (דברי הימים-א' כב, ח) דם לרוב שפכת ומלחמות גדולות עשית לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני, לפי"ז אין ראוי לעשות זכר לסדרי המלחמה, ועכצ"ל דענני הכבוד הוי. ומ"ד דסוכות ממש היה סוכר דמלחמה כזו מעליותא היא, וכהמדרש (במדב"ר

ובזכות צאתי מבית החוצה יחשב לי הרחקתי נדוד והרב כבסני מעוני ומחטאתי מהרני וכו'.

ושם בס' בא ישועה ונחמה ביאר בתו"ד דהא דנפטרים מן הגלות ע"י שנכנסין לסוכה, הוא על דרך מ"ש בעיר דוד (סי' רי"ז). כבא ישועה ונחמה שם נכתב בטעות יד יוסף), דהטעם דזכור ושמור בדיבור נאמרו, משום דזכור הוא בפה ושמור הוא בלב, ונאמרו בדיבור אחד להורות דהמחשבה כמעשה דמי עי"ש. וי"ל דענין הסוכה הוא כדי שיזכרו וידעו בני"י כי יתכן שמצד הדין היו חייבים בעונש, ויתנו אל לבם לחשוב כי היו ראוי שיגלו, ובכך שיהיו בהכנעה ושברון לב השי"ת יחשיב להם את המחשבה כמעשה לכפר עליהם כאילו היו בגלות ממש. [בכך יבואר מ"ש הש"ך עה"ת הנ"ל, דצריך לשבת בסוכה באימה ויראה כבושה וענוה, דהרי"ז עיקר טעם הסוכה שיהא לכפרה כאילו היו בגלות].

עפי"ז כתב שם דבכך תליא הנך ב' טעמים למצות סוכה, דמאן דס"ל דהמחשבה הוי כמעשה ממש ס"ל דהסוכה בא לכפר שייחשב כאילו הלכו בגלות בפועל כי המחשבה לדמות בלב שהלך נדוד בגלות הוא נחשבת כמעשה, אבל מאן דס"ל דאין המחשבה כמעשה ולא שייך טעם זה, ממילא ס"ל בטעם מצות סוכה שהוא זכר לענני הכבוד, עי"ש.

והנה בגמ' זבחים (דף קט"ז ע"א) איתמר ר' אלעזר ור' יוסי בר חנינא חד אמר קרבו שלמים בני נח וחד אמר לא קרבו, ופלוגתא זו הובא ג"כ במד"ר (בפר' צו פ"ט ס"ו, וכן בב"ר פר' כ"ב ס"ה) ר' אלעזר ור' יוסי בר חנינא, ר' אלעזר שלמים הקריבו בני נח, ור' יוסי בר חנינא אמר עולות הקריבו ב"נ וכו', מאי טעמא דמ"ד קרבו שלמים ב"נ, דכתיב והכל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן איזהו דבר שחלבו קרב לגבי מזבח ואין כולו קרב לגבי מזבח הוי אומר זה שלמים וכו', ומר נמי הכתיב ומחלביהן, משמניהן דידהו, (פרש"י מן השמנין שבהן ומיהו עולות הוו), ובספר בא ישועה ונחמה (פר' וישב) ביאר פלוגתתם ותו"ד דלכאוף תמוה מ"ש לפרש ומחלביהן דהיינו משמניהן כלומר שהקריב בהמה שמינה, דאיזה חשיבות כלפי שמים בכך, וכי איכא נפק"מ בין קרבן כחוש לשמן, הרי שנינו דאחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון לבו לשמים, וכמ"ש באלשיך הק' עה"פ (ויקרא ה, לג) במקום אשר

תשחט החטאת ישחט העולה, דהכתוב בא להורות כי להקב"ה אין שום נפק"מ בין קרבן חטאת שאין קרב ממנו על המזבח אלא חלבו ודמו לבד לבין קרבן עולה שכולו אשה לה, כי שניהם עומדים בדרגה אחת בחשיבותם לה, וא"כ איזה חשיבות יש בבהמה שמינה.

וי"ל דמ"ד דב"נ לא הקריבו שלמים, ומפרש מחלביהן משמניהן, לית ליה הך סברא דאחד המרבה ואחד הממעט וכו', וס"ל דשפיר הוי חשיבות טפי בקרבן גדול יותר (וע"ד דפרש"י בסוכה דף מ"ה ע"ב בהא דאר"י משום רשב"י וכו' כל העושה איסור לחג וכו' שנאמר אסרו חג בעבותים וגו', ופרש"י בעבותים בהמות עבות ושמנות. וע"ע בגמ' שבת (דף י"ב ע"ב) שאמר רבי ישמעאל שיביא חטאת שמינה), ומ"ש במקום אשר תשחט החטאת ישחט העולה, יל"פ דהכתוב מזהיר שלא להקל ולזלזל בקרבן עולה שמכפר על המחשבה והרהור הלב בלבד, שלא כמו החטאת שבא על חטא שיש בה מעשה, ולכן ידמו להקל בה, דלא כן הוא כי גם המחשבה נחשב לחטא גמור והו"ל כמעשה ממש אשר צריך עליה תשובה וכפרה, וז"ש במקום (דהיינו באותו חומר ודרגה וכו') אשר תשחט החטאת שבא על המעשה ישחט העולה שבא על המחשבה ששניהם שקולים בחומר החטא (וציין שכ"כ בעיר דוד).

היוצלמ"ז דבהא פליגי, דמ"ד דב"נ מקריבין שלמים, משום דלא ניח"ל לפרש מחלביהן משמניהן דס"ל דליכא בכך חשיבות, ואתיין ממ"ש במקום אשר תשחט החטאת וגו', דאין נפק"מ בין חטאת שאין למזבח אלא חלבה ודמה לבין עולה דאחד המרבה וכו'. אבל מ"ד דב"נ אין מקריבין שלמים, ס"ל דמ"ש והבל וגו' ומחלביהן היינו משמניהן, דשפיר הוי חשיבות בכך, ומ"ש במקום אשר תשחט החטאת וגו' קאי להא דהמחשבה כמעשה עי"ש.

ובמדרש שם אי' מתיב רבי אלעזר לר"י בר חנינא [דס"ל דב"נ לא הקריבו שלמים] והכתיב (שמות כד, ה) וישלחו את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו שלמים, דא מה עבד לה ר"י בר חנינא, עביד לה כמ"ד שלימים היו בעורן בלא הפשט וניתוח וכו', ואף קרא מסייע לר' יוסי בר חנינא זאת תורת העולה היא העולה, היא העולה

לבהמה שמינה לכך כתב על פנקסו (כנגמ' שבת הנ"ל) שיביא חטאת שמינה, ודפח"ח].

נקדים עוד מ"ש בישמח משה (פר' בהר) דפלוגתת רבי ישמעאל ור"ע אי כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד או דכללות ופרטות נאמרו בסיני, אזלי לשיטתייהו במאי דאיפלוגי בעלמא דרבי ישמעאל דרש התורה בכלל ופרט, ור"ע בריבוי ומיעוט, עפמ"ש רש"י בכמה דוכתי בש"ס (עיין שבועות דף ד' ע"ב) דמאן דדריש כלל ופרט ס"ל דהפרט בא לפרש את הכלל, ולכן בכלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, ובכלל ופרט וכלל אין בכלל אלא כעין הפרט, אבל מאן דדרש ריבוי ומיעוט ס"ל דאין הפרט בא לפרש את הכלל אלא למעט מקצת מן הריבוי דלאו בכל גוונא אמרינן לכלל קמא עי"ש, ולכן רבי ישמעאל דס"ל דכללות נאמרו בסיני ופרטות באוה"מ, וצ"ל דבסיני נאמר להם עיקר המצוות בקצרה בלא פירוש ואח"כ באוה"מ נתפרש להם באר היטב, מהאי טעמא גופה דריש כלל ופרט לומר דהפרט פירושו של הכלל הוא, אבל ר"ע דריש ריבוי ומיעוט משום דס"ל דגם הפרטות נאמרו בסיני והיינו דאין הפרט פירושו של הכלל, אלא הו"ל ריבוי ומיעוט עי"ש הדברים באריכות, ודפח"ח.

ובגמ' שבועות (דף כ"ז ע"א) ת"ר יכול נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל יהא חייב, ת"ל להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות, אוציא נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל שהוא פטור וכו', ופריך והאי או מיבעי ליה לחלק, לחלק לא צריך קרא, הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר, דתניא וכו' אפי' תימא ר' יאשיה וסבר לה כר"ע דדריש ריבוי ומיעוט, אי אמרת בשלמא בדבר הרשות הכתוב מדבר ממעט דבר מצוה, אלא אי אמרת בדבר מצוה כתיב ממאי קא ממעט ע"כ, היוצלמ"ז דרבי ישמעאל דדריש כללי ופרטי עכצ"ל דס"ל כר' יונתן דלחלק לא צריך קרא, ולכן אייתר דלהרע או להיטיב למעט נשבע לבטל את המצוה, [והכי מוכח בגמ' ב"ק (דף ע"א ע"א) דדרש רבי ישמעאל וטבחו או מכרו לרבות ע"י שליח, דס"ל דלא אצטרך או לחלק, עי"ש בתוד"ה או], ולרבי עקיבא דדרש ריבוי ומיעוט ס"ל דלחלק צריך קרא כר' יונתן, וכ"כ במלה"ר.

שהקריבו בני נח, וגבי שלמים כתיב זאת תורת זבח השלמים, אשר הקריבו לה' אין כתיב כאן אלא אשר יקריבו מכאן ולהבא עי"ש, וקצת מזה אי' בש"ס זבחים שם, הרי דמ"ד דב"נ לא הקריבו שלמים מפרש דמ"ש ויזבחו שלמים היינו שלמים בלא הפשט וניתוח, ומ"ד דב"נ הקריבו שלמים הקריבו קרבן שלמים ממש ובהפשט וניתוח.

והך מילתא אי קרבן שהקריבו ישראל במדבר היה קרבן שלמים או דרק קרבן עולה הקריבו אלא שהיה שלם בעורו בלא הפשט וניתוח, פליגי בה תנאי בחגיגה (דף ו' ע"ב) דפליגי שם אי עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי או עולת ראיה, ואמר אב"י דפליגי בה נמי רבי ישמעאל ורבי עקיבא, דלרבי ישמעאל דס"ל דכללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד, ואי ס"ל דעולת תמיד הואי מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט וניתוח ולכסוף בעי הפשט וניתוח, (היינו דלר"י לא נמסר עדיין פרטות הדינים בסיני ולא ידעו שצריך הפשט וניתוח א"כ הקריבו שלמים בלא הפשט וניתוח א"כ לא יתכן שהקריבו עולת תמיד שא"א שבדבר שנשאר חובה לדורות נשתנה הדין, וע"כ דעולת ראיה הואי שלא היתה קרבן קבוע ומאליהם הקריבו באותו זמן), ולר"ע דס"ל כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד וכו' וא"כ כבר ידעו דיני העולה שצריך הפו"נ שפיר י"ל דעולת תמיד הוואי, (ואע"ג דהקריבו קודם מתן תורה בסיני כבר עמדו בזה התוס' שם ד"ה ר"ע ועיין בס' זכר חגיגה).

היוצלמ"ז דפלוגתת ר"א ור"י בר חנינא אי עולות הקריבו ב"נ או שלמים תליא בפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע, דאליבא דר"ע דכללות ופרטות ניתנו בסיני עולת תמיד הוואי שהרי ידעו דיני הפשט וניתוח והא דכתיב ויעלו עולות ויזבחו שלמים היינו קרבן שלמים כפשוטו, ומינה דב"נ מקריבין גם קרבן שלמים, משא"כ לר"י דכללות בסיני ופרטות באוה"מ מועד ע"כ דעולת ראיה הואי, דהרי עדיין לא ידעו דבעי הפשט וניתוח ומ"ש ויזבחו שלמים צ"ל דהיינו שלמים בלא הפשט וניתוח, ולא הקריבו שלמים ב"נ, [ונחמד מה שהעיר ע"ז הר"ר יצחק לייב בורד דבכך א"ש דרבי ישמעאל קאי לשיטתו, דכיון דס"ל דב"נ לא הקריבו שלמים, א"כ מחלביהו היינו משמניהון, והיינו דיש חשיבות

וכעין קדושת המקדש דאין לנשים להיכנס שם. והיינו דסבירא להו להנך רבנן דלא יתכן דענין הסוכה הוא לכפר במקום גלות, דדב"ז לא יתכן כלל, דהיאך שייך שהסוכה יהא לו אותה כפרה כמו הגלות, לכן בהכרח דהוי כנגד ענני הכבוד ויש בה קדושה לכך לדעתם אין לנשים להיכנס לסוכה, וא"כ שפיר שייך בה תקנת מריש דאין לה אלא דמי עצים בלבד, שהרי ליכא בכך נפק"מ כ"כ עבודה שהרי אינו נוגע לביטול מצוה שלה וכו"ל.

לזה ביקשה לדחות סברא זו, על כן פיה פתחה בחכמה וענתה ואמרה איתתא דהוה ליה לאבוה תלת מאה ותמני סרי עבדי, והנה לא מצינו מה עלה בסופם של הנך עבדים, ועכצ"ל דאברהם אבינו שיחררן אח"כ, וכן משמע מהא דכתיב וירק את חניכיו, ולחד מ"ד בש"ס (נדרים דף ל"ב ע"א) הוריקן בתורה, והרי קי"ל דעבד שרבו למדו תורה יצא לחירות, עיין רמב"ם (הל' עבדים פ"ח הי"ז) עבד שהשיאו רבו בת חורין או שהניח לו רבו תפילין בראשו או שאמר לו רבו לקרות שלשה פסוקין בספר תורה בפני צבור וכן כל כיוצא באלו הדברים שאינו חייב בהן אלא בן חורין יצא לחירות, והוא מסוגי' הגמ' בכתובות (דף כ"ח ע"ב, וכ"ה בניטין דף מ' ע"א), ומוכח דשרי לשחרר עבדים, וזה שדייקא בדבריה לומר דהוה ליה לאבוה, דרק מעיקרא היה לו כן, והיינו משום דבסוף שיחררן.

והיינו דמה שנא' לעולם בהם תעבודו אינו אלא רשות, וע"כ דמנין תרי"ג נשלם ע"י מצות ציצית שהוא ד' מצות משום דלחלק לא צריך קרא, ומעתה נקטינן דהתורה נדרשת בכללי ופרטי, והיינו דהפרט הוא פירושו של הכלל, ומוכח לה מהא דכללות ניתנו בסיני ופרטות באוהל מועד, ולפי"ז עכצ"ל דעולה שהקריבו בני' במדבר עולת ראיה הואי דהרי עדיין לא ידעו דבעי הפשט וניתוח, וצריך לפרש מ"ש ויזבחו שלמים דהיינו שלמים בלא הפשט וניתוח, וכמ"ד דב"ג לא הקריבו שלמים.

ולפי"ז הא דכתיב והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן, אין לפרשו דבר שחלבו קרב לגבי מזבח ואין כולו קרב לגבי מזבח והוא שלמים, אלא הכוונה ומחלביהן משמניהן דידהו שהקריב קרבן שמן. והיינו דלא אמרינן דאחד המרבה ואחד

עוד נקדים דבגמ' סוטה (דף ג' ע"א) תניא וקנא את אשתו רשות דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר חובה, לה ישמא רשות דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר חובה, לעולם בהם תעבודו רשות דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר חובה, והקשו התוס' (ד"ה ר' ישמעאל) תימה וכי לית להו הא דאמר בשלהי מס' מכות (דף כ"ג ע"ב) תרי"ג מצוות נאמרו למשה מסיני וכי לרבי ישמעאל דאמר רשות בצר להו או לר"ע מפי להו עי"ש.

ונודע מה שתירץ בזה הג"ר דוד אופנהיים (הו"ד בחוט המשולש פר' קורח, ובידי משה בהקדמה על המדרש, ומטו ביה גם משמיה דהגר"א ברודא יעויין חת"ס גיטין דף ל"ח ע"א), עפי"מ דפליגי במשנה מנחות (דף כ"ח ע"א) דלת"ק ארבעה ציצית מעכבין זה את זה דמצוה אחת הם, ולרבי ישמעאל ארבע מצוות הם, וסתם בר פלוגתיה דרבי ישמעאל הוא רבי עקיבא, וא"ש דאזלי לשיטתייהו בפלוגתתם גבי ציצית דר"י דס"ל דהנך ג' רשות ס"ל דד' ציציות ארבע מצות הן והו"ל תרי"ג דאפיק הא ועייל הא, ולר"ע ס"ל דהנך ג' חובה נינהו דד' ציצית מצוה אחת הן ונשלמין תרי"ג מצוות בהנך ג' דחובה, (ועיין בשו"ת שיבת ציון סי' ל"ד).

ובשו"ת חלקת השדה (כתשובה בריש הספר דף כ"ג ע"א) ביאר דהך אם ד' ציצית מצוה אחת הן או ד' מצוות, תליא בפלוגתת ר' יאשיה ור' יונתן אם לחלק צריך קרא ובלא"ה שניהם כאחד במשמע, או דכל אחד ואחד בפני עצמו במשמע עד שיפרט לך הכתוב יחדיו, דהנה אמרה תורה גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך וגו' וא"נ דבעינן קרא לחלק א"כ המצוה דיקא בכל ארבעתן כאחד, משא"כ א"א דלחלק לא צריך קרא י"ל דכל ציצית הוה מצוה בפנ"ע, וביאר שם דר"י ור"ע אזלי לטעמייהו דפליגי בשבועות (שם) גבי נשבע לבטל את המצוה אי לחלק צריך קרא עי"ש ודפח"ח.

והשתא יבואר לנכון הך שמעתתא, דכאמור הך סבתא באה בטענה דכיון דהיא צריכה לעצים לצורך מצוה בכה"ג לא עשו תקנת מריש, אך כאשר לא אשגח בה ר' נחמן הבינה דקסבר ר' נחמן דסברתה מופרכת, שהרי אין ראוי כלל לנשים לקיים מצות סוכה, משום דסוכות כנגד ענני הכבוד ויש בהם קדושה יתירה בהיותם דוגמא לענן ה' חופף עליהם

נחשב כמעשה, ואין הסוכה לזכר ענני הכבוד וא"כ אין להשוות קדושת הסוכה לקדושת המקדש, ושפיר רשאות לקבל על עצמם קיום מצוות סוכה, וא"כ טענתה הוגנת דכל היכי דאפשר שפיר רשאות להחמיר על עצמן לקיים מצוות סוכה, ובכך כיון דצריכה להנך עצים לקיום מצוות סוכה ליכא בה תקנת השבים, ואמאי צווחה ולית דמשגח בן, ודו"ק.

הממעיש וכו', והא דכתיב במקום אשר תשחט החטאת ישחט העולה דאין לפרש כמ"ש האלשיך כנ"ל, אלא בא להורות שלא להקל ולזלזל בקרבן עולה שבא לכפר רק על המחשבה בלבד, כי גם המחשבה נחשב לחטא גמור והו"ל כמעשה ממש אשר צריך עליה תשובה וכפרה.

מעתה שפיר י"ל דמצות סוכה הוא לכפר אם ח"ו נתחייבו גלות, והיינו משום דמחשבת הגלות

וכן מאכל הכבד.
אחר מאכל הקמאפט אמר מרן שליט"א תורה.

והמשיכו להביא כל מאכלי שבת ויו"ט, וכן בשר בהמה, ושתה מרן שליט"א יין (וכן בכל יום מימי חוה"מ).

תוכן התורה שנשא כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט ליל שב"ק ליל אושפיזא דאברהם העעל"ט

איש ואיש בודאי עיניו פקוחות על כל דרכיו לשוב אל ה' איש לפי שכלו יהולל ולפי מדריגתו מפחד ה' ומהדר גאונו בקומו לשפוט הארץ כי קרוב יום ה' ומי יכול להצטדק בדין, ומי הגבר אשר לא ירא ואיזהו נפש אשר לא תעונה כי יבא להיות נשפט לפני שופט כל הארץ על כל מעשיו הלא החרד על דבר ה' יעשה במרום הר שכלו לתקן את אשר עוות והתשובה נקרא תשובה מיראה. ואחר יוה"כ כשעוסקין במצות סוכה ולולב וד' מינים וצדקה כיד ה' הטובה בנדבה וחובה לעבוד את עבודת ה' בשמחה וטוב לב, אזי התשובה הזאת תשובה מאהבה.

וידוע מאמר חכמינו ז"ל (יומא דף פ"ו ע"ב) שע"י תשובה מיראה הזדונות נהפכו לשגגות וע"י תשובה מאהבה הזדונות נהפכו לזכויות וכו', והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הרוצה בתקנות השבים לפניו באמת ובאהבה כאמור (בתפילות הימים הק') ולא תחפוץ במות המת כי אם בשובו מחטאיו וחיה, על כן בחג הזה שאנו באים לחסות בצל שדי ע"י מצות ומעש"ט מאהבת השי"ת אז מונה העונות לידע כמה מצות יהיה חילוף העונות, משא"כ עד סוכות שהוא מיראה אזי לא ימנה כלל שעדיין הם שגגות, אמנם בסוכות שאז הוא מאהבת השם אז השי"ת מונה וסופר העונות כדי שיתהפכו לזכויות ויהיו מליצים טובים על ישראל.

וזהו פירוש, ראשון, הוא שנקרא החג הזה ראשון כי לו משפט להקרא ראשון על שיש בו מעלות חשבון העונות ואזי הוא משפיע לנו טובה וברכה

במדרש רבה (פר' וירא פמ"ח סי' י) אמר הקב"ה לאברהם וכו' אתה אמרת והשענו תחת העץ חייד שאני פורע לבניך וכו' (תהלים קה) פרש ענן למסך, הרי במדבר בארץ מנין בסוכות תשבו שבעת ימים, וכ"ה במד' תנחומא (פר' וירא, אות ד) אמר הקב"ה לאברהם וכו' אתה אמרת והשענו תחת העץ אני נותן להם מצות סוכה, ויש לבאר מפני מה ניתן דייקא שכר זה לאברהם אבינו דאיזה שייכות למצות סוכה למה שאמר א"א והשענו תחת העץ.

בתוה"ק (ויקרא כג, לט-מב) אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג ה' שבעת ימים וגו', ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וגו'.

דרשו חז"ל במצות סוכה (סוכה דף י"ב ע"א) מהפסוק (דברים טז, יג) באספך מגרנד ומיקבך, בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר, והיינו דיש לסכך הסוכה בפסולת גורן ויקב, ויל"ב הענין של סיכוך בפסולת דייקא.

עוד במדרש תנחומא (פרשת אמור, אות כב) ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא ואת אמרת ביום הראשון, אלא ראשון הוא לחשבון עונות, וצ"ב.

- ראשון לחשבון עונות - שהכל נהפך בסוכות לזכויות -

נודע מה שפירש בזה הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בקדושת לוי (פרשת האזינו, ד"ה מי א-ל כמוד), וזל"ק באמת נכון הדבר שבימים האלו מר"ה עד יוה"כ כל

ומלואה וגו' (תהלים כד, א), דשאים אומרים יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו (שם קד, לא), ואפשר שכוונתם בזה לרמוז על התשובה שעשתה הארץ, שתחת אשר המרתה את ציווי יוצרה וכביכול יקשה איך ישמח ה' במעשיו אם נעשה זה שלא כפי ציווי. אך כאשר התחרטה הארץ והיתה מודה ואומרת לה' הארץ ומלואה ומן הראוי לשמוע אליו ככל אשר יצווה, או אז לעתיד לבוא גם העץ יתן טעמו כפריו ויתקיים רצון ה' בשלימות, ולכן אז ישמח ה' במעשיו ואז יתרבה כבוד שמים.

והדשאים עצמם הם ההוכחה שנתקבלה תשובת הארץ, כי לולא נתקבלה היתה הארץ שממה ולא היו יוצאים וצמחים, ומכח מה שאנו רואים כי צמחו וגם גדלו הרי זה הוכחה ברורה כי נתקבלה תשובת הארץ, ולכן משוררים הם פסוק זה יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו.

ובזה יתבאר ענין מצות ארבעה מינים, שצונו יוצרנו ליטול בימים אלו פרי עץ הדר אשר טעם עצו ופריו שווה (סוכה דף ל"ח ע"א), דוגמת מה שיהיה לעתיד לבוא עם כל שאר אילנות הבריאה, כדי ללמדנו שלא נתייאש מן התשובה, ושע"י תשובה מאהבה אפילו הזדונות נהפכים לזכויות, ולכן יאוגדו אלה עם אלה עם הלולב ההדר והערבה, לרמוז שאף אם הרבה לחטוא חלילה או שלא עסק בתורה ונפל להיות במדרגה של לולב או הדס, ואף אם איבד גם את טעמו וגם את ריחו כערבה הזאת, הרי שיצטרפו להיות יחד עם האתרוג, לרמוז שלעתיד לבוא גם הערבה תיתן טעם כאתרוג אשר כאמור גם כעת בעת הגלות טעם עצו ופריו שווה, ולכן ושמחתם לפני ה' אלוקיכם.

לכן מנענעים הד' מינים לכל רוחות העולם, להראות כי מלכותו ית"ש בכל משלה ואין עוד מלבדו, אשר זהו כעין שירת הארץ שאומרת לה' הארץ ומלואה וגו', ובכך רומזים כי הואיל לה תשובתה על ששינתה מציווי השי"ת, וכמו"כ על דרך זה, יקבלנו השי"ת בתשובה להפוך הזדונות לזכויות, והבן.

- מצות סוכה היא גמר הכפרה ופומורת את
בנ"י מן הגלות -

והנה כבר קדם מאמרנו ע"ד הדרוש מ"ד במדרש (ילקוט פר' אמור, סוף רמז תרנ"ג), א"ר אליעזר למה אנו

כאשר רצונו יתברך להשפיע תמיד, כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה בו, עכל"ק.

- האדמה עשתה תשובה על חטאה ונענתה, ומזה ילמדו בנ"י שתמיד מועיל תשובה -

והנה אמר הכתוב (בראשית א, יא-יב) ויאמר אלוקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו וגו' ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי וגו', ופרש"י עץ פרי שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן אלא ותוצא הארץ וגו' ועץ עושה פרי ולא העץ פרי וכו'. והיינו שמצינו שחטאה האדמה ושינתה ממה שנצטוותה על ידי הבורא ב"ה.

והנה יש להתבונן היאך לא נענשה הארץ בעונש הראוי לה אחרי ששינתה מרצון העליון, והלא מן הראוי היה שהאדמה תשאה שממה ולא תוסיף להצמיח יותר כל יקר וכל עשב, ואף שאמנם נאמר אח"כ (בראשית ג, יז) ארורה האדמה בעבודך וגו', ובחטא אדם הראשון נפקדה גם היא על עוונה ונתקללה להיות קוץ ודרדר תצמיח לך, אבל מכל מקום קא חזינן שלא נשארה בעונשה אלא הארץ מצמחת פירות מפירות שונים ואילנות לאין מספר.

ועל כרחק צריך לומר שהארץ שבה בתשובה שלימה על מעשיה, מתוך חרטה עמוקה כיצד הרהיבה עוז להמרות את פי יוצרה וקונה, וקיבל הבוכ"ע את תשובתה ומחל לה על עוונה והשפיע עליה מידת הרחמים להפרותה ולהרבותה, וחידש ימיה כקדם להצמיח פירותיה ולהפריח אילנותיה, עד שאמרו חז"ל (ראה שבת דף ל' ע"א) שלעתיד לבוא יתוקן האדמה בתכלית התיקון, ויהי שוב טעם עצה ופריה שווה, כאשר היה רצון העליון בראשית הבריאה.

דבר זה היא כעין דוגמה לתשובת בני האדם שיצרם הבוכ"ע עפר מן האדמה, ובכחי' כאמה כן בתה שגם הם לא יתייאשו מן התשובה [וכנודע בזה מאמר הרה"ק מאפטא זי"ע (אוהב ישראל, פר' וירא)], וידעו שלכל דבר מועיל תשובה, עד שיזכו לבוא למדרגה של תשובה מאהבה בו נהפכים הזדונות לזכויות, וכשם שכעת בזמן הזה אין טעם בעצי השדה ולעתיד לבוא יהיה טעם בעץ, ויהיה טעם עצו ופריו שווה, מחמת שנתנה הארץ את לבה לשוב ולהתחרט ולעשות רצון יוצרה.

ומצינו בפרק שירה שהארץ אומרת לה' הארץ

סוכה, שהיא מכפרת על הכל ומעכבת את הגלות, ומסוככת בפסולת גורן ויקב שמרמו על התקבלות תשובת הארץ כנ"ל.

* * *

- משוך חסדך ליודעך א"ל קנא ונוקם -

וי"ל עוד בהקדם הידוע ממרן הבעש"ט הק' זי"ע המובא בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פר' בא) וכן בספרו צפנת פענח על הא דאיתא בגמ' (ברכות דף ל"ג ע"א) גדולה נקמה שניתנה בין שתי אותיות שנאמר (תהלים צד, א) א-ל נקמות ה', ולכאורה צ"ב מהו הגדולה בכך הרי נקמה היא מדת הדין וא-ל הוא שם הרחמים כדכתיב (תהלים נב, ג) חסד א-ל כל היום, ואין צריך לומר דשם הוי"ה הוא שם הרחמים כדכתיב (שם קג, יז) וחסד הוי"ה מעולם ועד עולם, וכן (שם קט, קנו) רחמיך רבים הוי"ה, דשם הלזה מורה על רחמים וחסדים, וא"כ צ"ב מהו גדולה נקמה וכו'.

ביאר הבעש"ט הק' זי"ע בקדשו, כי ישנם ב' מדות בנקמה, דיש בחינת דין ח"ו שכאשר חוטאים וממרים את פי ה' רח"ל וצריכים תיקון אזי מענישו הבוכ"ע וודאי שאין התכלית ח"ו בעבור להענישו כי אם למען אשר יפשפש במעשיו, ולטהרו ולזככו מכל אשר קלקל ופגם, שעל ידי היסורים והענשים שבאים עליו יתמרקו כל עוונותיו.

אך ישנו אופן אחר שאין זקוקים ליסורים, אלא שמרעיפים עליו חסדים, ועל ידי שמכיר בערך עצמו ויודע את כל אשר עולל שדחה בשתי ידיים את כל הטובה ואין מגיע לו מאומה, ואף חייו ניתנים לו במתנה וכ"ש שעוד יש לו קורת גג להניח ראשו במשכבו תחתיה, ואף שמן הדין היה עליו להיות ברעב ויסורים קשים ומרים רח"ל, אך השי"ת ברוב רחמיו מסיר מעליו את מדת הדין, ובהתבוננו כי כן נשבר רוחו בקרבו ונחשב לו ליסורים על ידי רחמים וחסדים.

ממשיל זאת הבעש"ט הק' לאיש כפרי גם ונבער אשר חטא ופגם ברוב בערותו בכבוד המלכות, והמלך חס וריחם עליו וקירבו לארמון המלוכה על מנת שישגי במקצת מגודל רוממות המלוכה ועל ידי שהשיג ממקצת הגדלות היה לו לב נשבר ונדכה ומלא בושה וכלימה עד שלא היה ביכולתו לסבול את גודל החרפה אשר אחזתוהו, עכ"פ נמצאנו למדים כי ניתן לצאת ידי חובת היסורים בחסד א-ל ברוב טובו, ובוז מבאר הבעש"ט הק' 'גדולה נקמה

עושין סוכות אחר יום הכיפורים, אתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על כל באי העולם, וביום הכיפורים הוא חותם הדין, שמא יצא דינם של ישראל לגלות, לכך עושין סוכה וגולין מבתיהן לסוכה והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל עי"ש. וכמ"ש ביהי רצון קודם שנכנסים לסוכה, 'ובצאתי מביתי החוצה וכו' יחשב לי זאת כאילו הרחקתי נדוד' וכו'.

הרי לנו שמצוות סוכה הוא גמר הכפרה של יום הכיפורים והיא ממתקת הכתיבה והחתימה של הימים הקדושים שעברו עלינו, ולכן היא פומרת אותנו מהגלות, מאחר ובסוכות הוא בחי' תשובה מאהבה, נמצא שאין בידו שום עוון וחטא מאחר ובתשובה מאהבה זדונות נעשין לו כזכויות. ולכן מסכנין אותה בפסולת גורן ויקב דייקא שהם תוצאה של חטא הארץ בימי בראשית, שהרי לולא ששינתה מרצון ה' לא היה מציאות של פסולת גורן ויקב, כי הכל היה בכלל הגורן, והנה ראה זה פלא אותו פסולת של חטא הופך להיות דבר של מצוה לסכך בו את צילא דמהימנותא, וכל זה לרמוז כי בתשובה מאהבה הזדונות נהפכים לזכויות, וכמו כן לעתיד לבוא אותו הפסולת יהפך להיות כעצם הפרי. ומכך נבין מעלת התשובה שנהפך הכל לזכויות והבוכ"ע מקבל תשובת עמו ישראל באהבה.

ענין זה מצינו אצל האושפיזא קדישא אברהם אבינו ע"ה שרץ לקראת אותם האנשים שהיו נדמו לו כערביים המשתחיים לאבק רגליהם דהיינו שחטאו בע"ז, ומ"מ רץ לקראתם להכניסם בצל קורתו כדי ללמדם שאף להם מועיל תשובה ואף שהרבו לחטוא בחטאים חמורים ביותר. לכן אמר להם 'ורחצו רגליכם' היינו שיועיל להם תשובה, וראיה לכך כי והשענו תחת העץ, רצ"ל יכולים אתם לסמוך על מה שהיה עם עצי הפרי שלא נתנו טעמם וחטאה הארץ בכך שהמרתה פי ה', ומ"מ בגין תשובתה שעשתה הוסיפה האדמה להצמיח פירות וצמחים, עד אשר לעתיד לבוא יתוקן גם העץ עצמו, ויחזור להיות מעם עץ ופריו שווה, יען כי התקבלה תשובתה לפני אדון כל, ומזה תלמדו גם אתם שתמיד בכל עת ובכל מצב יועיל להם תשובה.

הנהגה זו קבע אברהם אבינו ע"ה לדורות עולם לזרעו אחריו, שתמיד יועיל להם תשובה, גם על העבירות החמורות ביותר, ועל זה רמזו חז"ל באמרום 'בשכר שאמר והשענו תחת העץ זכו בניו למצוות

והנה נודע מש"כ הט"ז (ריש סי' רמ"ב) לבאר במ"ש (שבת דף ק"ח ע"ב) כל השומר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו על כל עוונותיו, ואיכא למידק דאי לא עשה תשובה שבת מאי מהני, ואי עשה תשובה שבת למ"ל, וכתב דבוודאי מיירי בכה"ג שעשה תשובה אלא דמ"מ תשובה לא מהני שיהא מוחלין לו לגמרי כי עדיין זקוק למרק עוונו ע"י יסורים או מיתה, ואמנם זכות שמירת שבת מהני דעל ידה נמחל לו לגמרי על כל עוונותיו גם ללא יסורים עי"ש. ויש לבאר דקדושת השבת מועלת שיבואו לידי יסורי נפש וצער גדול על שחטאו כלפי ממ"ה אשר הטיב לנו ורוממנו מכל עם ולשון, וכל מה שמתעלה האדם להרגיש רוממות מעלת שב"ק הריהו מוסיף יותר לייסר עצמו על מה שחטא כנגד א"ל חי, ובכל רגע הוא מתמלא בושא וכלימה על מעשיו, וזה שכתבו בספה"ק דשבת אותיות בשת, דע"י ש"ק מתעלים לבחי' העושה עבירה ומתבייש בו, ועל כן שוב אין צריכים ליסורי הגוף למרק החטאים, לכן מוחלין לו על עוונותיו.

וי"ל דמהאי טעמא אין נוטלים ארבעה מינים בשבת, שכן כאמור ענין ארבעה מינים אלו הם לרמו שהעונש לערבה תהיה ע"י שיקרבו אותה לשאר המינים, ודבר זה מתעורר על ידי עצם שמירת שבת קודש יום מנוחתו אשר הנחילו השי"ת לעמו ישראל באהבה, ומתוך כך מתעלה האדם להרגיש צער ומכאוב על מה שמרד בהקב"ה, ובכך מתכפר לו גם בלי מכאובי הגוף, והב.

- אאע"ה שבחר בגלות הוא פועל לבפר על בני" ע"י מצות סוכה -

יעזור השי"ת ובזכות מצוות סוכה ובזכותו של אברהם אבינו ע"ה ישים ה' סוף לגלותנו, ובפרט עפ"י מה דאיתא במדרש (ב"ר מד, כא) עה"פ (בראשית טו, יז) ויהי השמש באה ועלטה היה וגו' שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן אמר ארבעה דברים הראה לו גיהנם ומלכויות ומתן תורה ובית המקדש, א"ל כל זמן שבניך עסוקים בשתים הם ניצולים משתים, פירשו משתים הם נידונין בשתים, א"ל במה אתה רוצה שירדו בניך בגיהנם או במלכויות, ר' חנינא בר פפא אמר אברהם ברר לו את המלכויות וכו' עי"ש, וכע"ז עוד במדרש (שמו"ר נא, ז) אברהם בירר לו הגליות, ומנין שנא' (דברים לב, ל) אם לא כי צורם מכרם, זה אברהם שנאמר (ישעיה נא, א) הביטו אל

שניתנה בין שתי אותיות שאין מענישים על החטא במידת הדין אלא בחסד קל שהבוכ"ע הטוב ומטיב מרעיף עליו רוב טובה עד אשר נשבר רוחו בקרבנו.

בהאמור ביאר המגיד הגדול הרה"ק הרבי רבי בער זי"ע את דבר אמרינו (בזמירות ליל שב"ק) משוך חסדך ליודעך א-ל קנא ונוקם שאין זקוקים לנקמה ביסורים קשים ומרים אלא אדרבא משוך חסדך ליודעך בחסד קל לעם בני קל חי ובכך יהא 'קל קנא ונוקם', והענין הזה מובא באריכות בספה"ק בדברים נפלאים.

- אאע"ה המשיך הנהגה זו לעורר לתשובה ע"י השפעת רחמים וחסדים -

זאת היתה מידתו של האושפיזא קדישא אברהם רחימא ע"ה עמוד החסד, שהיה מחזיר בני אדם למוטב ע"י שהאכילם והשקם והשפיע עליהם טוב וחסד, ובכך עורר בשמים ממעל דעד"ז תהא ההנהגה לורעו אחריו שגם אם ח"ו יתחייבו להיענש על מעשיהם יקבלו העונש על ידי רוב השפעות טובות, ומתוך כך יבואו לידי שברון לב וחרטה גמורה עד לתשובה שלימה.

וזה שאמרו חז"ל בזכות 'והשענו תחת העיץ', והיינו שאפילו כשראה אברהם אבינו ערביים המשתחוים לאבק שברגליהם לא דחה אותם להרחיקם אלא אדרבה קירבם והכניסם לצל קורתו, אולי על ידי כן ינחמו על מעשיהם ויכירו את בוראם, 'בשכר זה זכו בניו למצוות סוכה', המרמו דגם כאשר ראוי לחייבם גלות, יענישם הקב"ה באופן זה שיהא מקרבם ומכניסם לצילו בבחי' הכתוב (שיר השירים א, ד) הביאני המלך חדריו. ועל ידי זה יתמלאו בושא בזכרם מה שחטאו וכו', ויבושו ויכלמו על מעשיהם, בראותם חסדי השי"ת המכניסם לצל קדשו ומטיב לנו וכו', ובזאת יתעוררו לתשובה שלימה וכאמור.

וזהו נמי הענין שהתקינו לסכך דייקא בפסולת גורן ויקב, אשר תחת שיזרקום לאשפה אשר שם מקומם, לוקחים אותם לקיים בהם מצוה רבה, וכמו כן גבי מצות נטילת ד' מינים, שתחת שידחו את הערבה אשר אין בה טעם וריח, מקרבים אותה ומצמידים אותה אל האתרוג, לרמו שעד"ז תהא ההנהגה בשמים ממעל אל בני ישראל עם קרובו, לקרב גם את השפלים והנדחים ועל ידי זה יתרוממו וישיבו בתשובה.

כרת הקב"ה ברית את אברהם לאמר (בראשית יב, ז) לזרעך אתן את הארץ הזאת, שהוא יפעל למען הוציא את זרעו מהגלות, ואברהם אבינו הביא מצוות סוכה לבניו שעל ידי זה יתעוררו בני ישראל לתשובה בראותם את קרבתם לאביהם שבשמים, ולא יצטרכו לבוא חלילה לידי גלות בפועל ויסורים ממרקים.

ולכן נקרא חג הסוכות 'זמן שמחתנו' יותר משאר המועדים, והכוונה בזה לומר זמן שמחתנו בלשון רבים, והיינו שהקב"ה שמח בנו ואנו שמחים בו, כי תחת שידון אותנו במידת הדין, הרי הוא משפיע עלינו רחמים וחסדים, ורצונו שנהיה בשמחה, ואנו מחזירים לו שמחה ואנו שמחים בו, ומתעורר בזה גם הרצון העליון שהוא ישמח בנו, ומתעוררים אנו לתשובה לשוב אליו בשמחה, וזהו 'זמן שמחתנו'.

משגיח בישיבה"ק (ב"ר יהושע פאלק ז"ל, וחתן להבחל"ח הג"ר אליעזר אסטרייכר מב"ב), חמישי - הגאון רבי יצחק שמואל שכטר שליט"א דיינא רבא דקהלתנו הק' ומח"ס ישיב יצחק, שישי - מרן שליט"א [אחר העליה נערך מי שברך לרגל הולדת הבנות התאומות להר"ר שלמה זלמן בריל מב"ב (ב"ר חיים מאיר מפעיה"ק), ולרגל הולדת הבנות להר"ר מרדכי מנדלסון מביתר (ב"ר בצלאל מביתר, וח"ר אנשיל פרל מפעיה"ק), להר"ר יקותיאל יהודה המרמן מפעיה"ק (ב"ר חיים מפעיה"ק, וחה"ר מרדכי אריה ברג מפעיה"ק), להר"ר יקותיאל יהודה קלוגר מפעיה"ק (בה"ר יוסף שלמה מב"ב, וח"ר משה חיים יוספוביץ מפעיה"ק), להר"ר יחיאל גוטליב מבית שמש (בה"ר זאב אליהו מפעיה"ק), להר"ר אלימלך קייזר מקרית צאנז טבריה (ב"ר יעקב מביתר), להר"ר שלמה שר מקרית צאנז טבריה (בה"ר שמעלקא מפעיה"ק, וח"ר אריה יקותיאל אקרמן מפעיה"ק), ולהר"ר יוסף נתן הרשקוביץ מפעיה"ק (ב"ר בנימין מלונדון, וח"ר שמואל צבי ארנפלד מפעיה"ק)], שביעי - הגאון רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א ראש הכוללים במרכז התורה, אחרון - הבחור הבר מצוה יוסף מאיר נ"י בן הר"ר יצחק רובינשטיין מפעיה"ק (ב"ר אברהם יעקב מפעיה"ק, וח"ר חיים אריה לוינשטיין מפעיה"ק), מפטיר - הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א.

הגבה בס"ת הא' - הרה"ח ר' משה טורנר ממאנסי, גלילה - הרה"ח ר' נפתלי פיליפ ממאנשעסטער, הגבה בס"ת הב' - הרה"ח ר' שלום אליעזר קליין מלונדון, גלילה - הרה"ח ר' שמעון זילבר ממאנסי. ולא זמרו י"ה א-לי.

תפילת מוסף התפלל לפני העמוד - הרה"ג רבי אשר דוד גליק שליט"א מנהל רוחני דישיבה"ק לצעירים פעיה"ק, ואמרו 'ותערב' (אע"פ שחל בשבת), ולא אמרו רבש"ע בברכת כהנים.

צור חוצבתם, וה' הסגרים שהסכים הקב"ה אחריו, עי"ש. והיינו שכששאל הקב"ה את אברהם איזה עונש יתן לבניו אם יחטאו לפניו גיהנום או גלות, בחר הוא לישראל את הגלותם לכפרתם.

והנה"ק החיד"א זלה"ה הביא (חומת אנך, פר' וירא) עה"פ (בראשית טו, יב) והנה אימה חשכה גדולה, וז"ל, דרשו רז"ל על ד' גליות, וכתב רבינו אפרים ז"ל בפירושו כי גדול"ה קרי ביה ד' גולה, שהם ד' גליות, עכ"ד. שהראה הקב"ה לאברהם אבינו כל ד' הגליות שילכו ישראל בגלות בכל יון מדי ואדום, ובחר אברהם אבינו ע"ה לזרעו אחריו הד' גליות.

ועל כן נוטל אברהם אבינו ע"ה האחריות על עצמו להוציא את בניו מבור גלותם, ולזה פעל שינתן לבניו מצוות סוכה אשר בזה יכופר גלותם כנ"ל. ואז

וזמרו חבר המשוררים י"ה ריבון' ו'מלך רחמן'. ולא זמרו מערבית.

לאחמ"כ הביאו קוגעל ופירות לכבוד האושפיזין וחלקו לכל הקהל, והמשיכו חבר המשוררים בניגוני שמחה ויו"ט.

בברכת המזון על הכוס התכבד - הרה"ג רבי אברהם יעקב ברגר שליט"א מפעיה"ק - נכד כ"ק מרן זי"ע. אח"כ נערך שמחת השלום זכר לכן הר"ר חיים שרגא פיביל שר מפעיה"ק (ב"ר שלום אליעזר מפעיה"ק, וח"ר שמואל יעקב לידר מירושלים), ולהר"ר יצחק אייזיק וייס מפעיה"ק (ב"ר יוסף מפעיה"ק, וח"ר משה פריזנט מפעיה"ק).

יו"ט א' דסוכות - שבת קודש

תפילת שחרית התפלל הרה"ג רבי מאיר משולם שליט"א לפני העמוד. וזמרו גם בישתבח מ' ברוך אתה, 'תתברך לנצח, 'את שם'. ואמרו הפיוטים של יום ב' דסוכות (כיון שחל בשב"ק). לתפילת הלל עבר מרן שליט"א לפני התיבה. וזמרו הקטעים 'שובו נפשי, 'לך אזבח, 'הללו, 'הודו, 'פתחו לי. אחר הלל פתחו את הארון קודש ולא הוציאו ס"ת מהארון קודש, ונשאר פתוח עד לאחר אמירת ההושענות. (בחג הסוכות מנהג רבוה"ק לזמר בעצמם אחר הלל והושענות את הקדיש שלם ולא הש"צ משחרית).

לאחר ההושענות ושיר של יום אמרו אתה הראת, ניגש מרן שליט"א לפתיחת הארון קודש, בנשיאת ס"ת הב' התכבד - הנגיד הרה"ח ר' מנחם מענדל ריין מקרית הבעש"ט פ"ת.

בעליות התכבדו, כהן - הדומו"צ הרה"ג רבי מרדכי לוינשטיין שליט"א, לוי - הבחור הבר מצוה יצחק שמחה בונם נ"י בן העסקן הר"ר חיים שלמה לוי מנכ"ל מוסדותינו הק' בחיפה, שלישי - הגה"צ אב"ד קרית צאנז נתניה שליט"א, רביעי - הבחור הבר מצוה יקותיאל יהודה נ"י בן הרב שרגא שמואל בלומנטל

יהיה רק לאחר שכבר יגאלו ונזכה ליום שכולו שבת, לכן נאמר בלשון בשבת, והבן. ועלה מרן שליט"א לסוכת ביתו, לסעודת יו"ט ושבת. וזימר מרן שליט"א אתקינו סעודתא וכו', ובירך מרן שליט"א על הבשמים. אחר הקידוש וברכת לישיב בסוכה, הביאו מזונות ומרקחת אתרוגים כנהוג. אח"כ נטל מרן שליט"א ידיו לסעודה. וזמרו 'חי ה' ו'ברוך ה' יום יום'.

תוכן התורה שאמר כ"ק מרן שליט"א

בשוה"ט עתיקא קדישא יום טוב א' דסוכות אושפיזא דאברהם

הקב"ה שנאמר (תהלים צח) עמו אנכי בצרה וגו' ואראהו בישועתי, אמרו ישראל רבש"ע הואיל ואמרת עמו אנכי בצרה הושיעה ימינך וענני (שם ס) שאם אתה עונה אותנו הישועה שלך היא שנא' (שם פ) ולכה לישועתה לנו, שלא תהא הימין לאחור שנאמר (איכה ב) השיב אחור ימינו וכו'. אמר רבי מאיר ויושע ה' ביום ההוא את ישראל (שמות יד) ויושע כתיב כאן, כביכול עם ישראל הוא נגאל, וכל זמן שישראל נגאלין כאלו הוא נגאל וכו' עי"ש.

וי"ל דעל כן הסוכה היא בחי' צילא דקוב"ה ושכינתיה, להורות על מה שאמרו חז"ל (ספרי פר' מסעי פסקא ג) רבי נתן אומר חביבים ישראל שבכל מקום שגלו שכינה עמהם, גלו למצרים שכינה עמהם שנ' (ש"א, ב) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה, גלו לבבל שכינה עמהם שנ' (ישעיה מג) למענכם שולחתי בבלה, גלו לעילם שכינה עמהם שנא' (ירמיה מט) ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים, גלו לאדום שכינה עמהם שנא' (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, וכשהם חוזרים שכינה עמהם שנ' (דברים ל) ושב ה' את שבותך ורחמך והשיב לא נאמר אלא ושב ה' אלקיך.

והנה ידוע מה שפירש הרה"ק מהרי"ל פסטינר זי"ע (הובא בספה"ק תולדות יעקב יוסף, פר' ויחי, אות ג) עה"פ (מלאכי ג, ו) אני ה' לא שיניתי ואתם בני יעקב לא כיליתם, דהנה בפסוק כתיב בכל צרתם לא צר והקרי הוא לו בו', דהיינו שהקב"ה מצטער בצרתן של ישראל, וזהו אני ה' לא שיניתי, דהיינו ששיניתי תיבה זו כקריאתה - לו, וע"כ ואתם בני יעקב לא כיליתם אף כשתהיו במדרגיגה הפחותה הרמוזה בשם יעקב, אף על פי כן למעני למעני אעשה ולא אכלה אתכם, כיון שאף אני מצר ועמו

אח"כ חזר מרן שליט"א לביתו על אם הדרך אמר מרן שליט"א לבאר אמרינו בהושענות 'לבוש וכסות מחלפת בשבת, דלכאורה יל"ד מה ששינה מכל האותיות הקודמות שבכולם נאמר 'לשבת', כגון כבוד ועונק קוראה לשבת, וכאן כתב בשבת. ואפ"ל, עפ"י המבואר בספה"ק כי לעתיד לבוא יחליפו נשמות ישראל בנשמות חדשות, וזהו לבוש וכסות רומז לנשמה מחלפת בשבת היינו ביום שכולו שבת, וזה

רביה"ק מוהרצ"א זי"ע באגרא דכלה (פר' קרח ד"ה בוקר) הביא דמסורה ב"פ ויודע, חדא (במדבר מז, ה) בוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו, ואידך (שופטים ח, מז) ויודע בהם את אנשי סוכות.

ואפ"ל, עפ"י מה שכבר הזכרנו אמש מ"ד במדרש (ילקוט אמור, סוף רמז תרנ"ג) א"ר אליעזר למה אנו עושין סוכות אחר יום הכיפורים, אתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על כל באי העולם, וביום הכיפורים הוא חותם הדין, שמא יצא דינם של ישראל לגלות לכך עושין סוכה וגולין מבתיהן לסוכה, והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל, עי"ש (וראה פסיקתא דרב כהנא, פסקא כמ, ד"ה באספך). וכאמרינו בנוסח היה"ר, ובצאתי מביתי החוצה וכו' יחשב לי זאת כאילו הרחקתי נרוד, והיינו שהסוכה מורה על הגלות.

ואחז"ל במד"ר (פר' משפטים, פ"ל סכ"ד) עה"פ (ישעיה נו, א) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות. ד"א כי קרובה ישועתי לבא כי קרובה ישועתכם אינו אומר אלא ישועתי, יהי שמו מבורך אלולי שהדבר כתוב א"א לאמרו א"ל הקב"ה לישראל אם אין לכם זכות בשבילי אני עושה כביכול כל ימים שאתם שם בצרה אני עמכם שנא' (תהלים צא) עמו אנכי בצרה ואני גואל לעצמי שנא' (ישעיה נט) וירא כי אין איש וישתומם וגו', וכן הוא אומר (זכריה ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע, ומושיע אין כתיב כאן אלא ונושע הוא אפילו אין בידכם מעשים עושה הקב"ה בשבילו שנאמר (ישעיה נו) כי קרובה ישועתי לבא.

וכעיי"ז אי' במד"ת (פר' אחרי פי"ב) עה"פ (תהלים ג, כג) זבח תודה יכבדני ושם דרך אראנו בישע אלקים, אמר רבי אבהו כל ישועה שבאה לישראל היא של

אנכי בצרה, עכתד"ק.

ועל זה הסמיך מאה"כ בוקר ויודע ה' את אשר ל"ו, היינו שנשתנה ל"א באל"ף לל"ו בוא"ו, להורות כי בכל צרתם לו צר והשי"ת אומר עמו אנכי בצרה, ואף בהיותינו בגלות הקב"ה עמנו, ובזכות כך נושע לנצח בב"א, והבן.

רבא דקהלתנו הק' ומח"ס ישיב יצחק.

יום ראשון, א' דחיה"מ סוכות ט"ז תשרי

בשעה 8.00 נכנס מרן שליט"א לתפילת שחרית בהיכל המתיבתא. לתפילת שחרית ניגש לפני העמוד - הרה"ג ר' שמואל נטע זלמנוביץ שליט"א נכד רבוה"ק ור"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק. וזמרו כנהוג. ב'מזמור לתודה', 'ישתבח' מ'א"ל מלך', וביוצר אור מ'כולם אהובים', וב'את שם' כנהוג, וכן היה הסדר בכל יום.

כן זמרו 'רוממות' ואמרו 'וכרות' פסוק בפסוק לרגל שמחת ברית מילה.

לאחר חזרת הש"ץ נכנס מרן שליט"א לביתו לכמה רגעים, ואח"כ יצא לסוכה הגדולה הסמוכה למעון הקודש, ואחז בידו סט אחד מהלולב והקופסא של האתרוגים.

מרן שליט"א נעמד ע"ג בימה מיוחדת שהוקמה במיוחד למען יוכלו כל הקהל לחזות בעבודת הקודש, ואמר התפילה קודם נטילת לולב מהסידור 'תפילה ישרה' בדמעות שלישי, וקודם שבירך הברכה בדק את הלולבים בראשיהם וכן את שאר המינים, ופתח הקופסא ובו ב' אתרוגים, והכינם שיהיו מוכנים לנטילת ונטל מרן שליט"א לולב הראשון ובירך על נטילת לולב ושהחינו, ובשעת הברכה הפריד האתרוג מהלולב כנהוג, ורק אחר ב' הברכות קירבם יחד.

סדר הנענועים היה: כשי' הט"ז בס' תרנ"א ומובא בבאר היטב ס"ק י"ח (הלכה גדולה וג' הולכות קטנות והבאה, אח"כ עוד שני הולכות והבאות גדולות), ובאתרוג הב' כשי' המחבר ס' תרנ"א, ג' הולכות והבאות בכל צד, וכמבואר במג"א ובדה"ח (יעויין בשעה"צ ס' תרנ"א סקנ"ח).

אח"כ עברו בני ונכדי מרן שליט"א לברך על הד' מינים של מרן שליט"א, כאשר מרן יושב ומאזין לברכות ועונה אמן. וכן עברו אורחי חו"ל והבחורים תושבי חו"ל, וכן יתומים מאנ"ש. (בהמשך הימים עברו כל יום תלמידי שיעור אחד משיבתנו הק').

אח"כ נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא לאמירת הלל והושענות, כשהד' מינים בידו והתחיל הלל על מקומו. בהלל זמרו הקטעים: 'שובו נפשי', 'לך אזבח', 'הללו', 'יאמר נא ישראל', 'פתחו לי'. אחר הלל והושענות אמר מרן הקדיש שלם בניגון. סדר הנענועים בהלל: בהודו קמא ובאנא ה' עשה מרן הנענועים באריכות כפי שי' הט"ז הנ"ל. בהודו בתרא

עפי"ז יבואר תורת המסורה, דרמו הכתוב ויודע בהם אנשי סוכות, דענינה מורה על גלות, ואולם אעפ"כ היא צילא דקוב"ה למען נדע כי לעולם לא יטוש ה' את עמו ובכל זמן ומקום ה' שוכן בתוכם,

בעליות בתפילות מנחה התכבדו, כהן - הרה"ח ר' משה דוד ישראלי מפעיה"ק, לוי - הב' הבר מצוה יצחק שמחה בונם נ"י בן הרב אביגדור מנדל מפעיה"ק, שלישי - הרה"ח ר' אליעזר ליפשיץ מאנטווערפן, הגבה - הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, גלילה - העסקן הר"ר חיים שלמה לוי מנהל מוסדותינו הק' בחיפה. לאחר תפילת מנחה הלך מרן שליט"א לסוכה לסעודה שלישית. ולא אמרו אזמין אושפיזין כנהוג. בעידן רעוא דרעוין התכבדו, ברוך קל עליון - הרה"ג ר' זאב אליהו גוטליב שליט"א ר"מ בישיבה"ק, דרור יקרא - הרה"ח ר' משה יעקב אייזנבך מירושלים, שבת היום - הרה"ח ר' בערב רוזנברג מפעיה"ק. (תוכן הד"ת בעידן רעד"ר יבוא אי"ה).

מיד לאחר ברכה"ז התפללו תפילת מעריב בסוכה. לפני העמוד התפלל - הרה"ג ר' יעקב עזרא ראטה שליט"א מנאמני בית מרן שליט"א. ולא אמרו 'ויהי נועם'. והכריזו על זמן עריכת השוה"ט בשעה 10.00 ובשאר ימי חוה"מ בשעה 9.00, ועל זמן תפילת שחרית בימי חוה"מ בשעה 8.00. ועלה מרן שליט"א לסוכת ביתו והבדיל על הכוס, ולא בירך לישב בסוכה. ולא אמרו 'ויתן לך'.

ליל מוצאי שב"ק ויו"ט 'אושפיזא דיצחק'

בשעה 10.10 נכנס מרן שליט"א לסוכה הגדולה לעריכת השוה"ט לכבוד האושפיזין. בכל לילה מימי החג דלקו ע"ג השולחן ז' נרות. כשנכנס מרן שליט"א עמד על מקומו ואמר אזמין אושפיזין וכו'. וזמרו ב' שיר המעלות לכבוד שמחת בית השואבה כנהוג. אח"כ שתה מרן שליט"א לחיים, ונטל ידיו לסעודה, והיה מוכן לחם משנה. והביאו מאכלי יו"ט, דגים. והמשיכו להביא שאר המאכלים, מרק בארש"ט, ובשר בהמה. לאחר מאכל הבשר שתה מרן שליט"א רביעית יין, ואיחל לחיים להקהל והביאו קאמפוט. אח"כ הכריזו את שמות מעמידי השיכר ונותני שמחת יו"ט. מקהלת המשוררים זמרו הזמירות למוצש"ק, וכן ניגוני שמחה, וכל הקהל פיזו ורקד לכבוד שמחת בית השואבה. ולאחריה אמר מרן שליט"א 'תורה' קרוב לשעה.

(ניתן להאזין לכל דברות הקודש שנשא מרן שליט"א בעת השוה"ט דאושפיזא קדישא ע"י מערכת קול צאנז 072/3152000). בסיום דברות הקודש העלו על השולחן קוגלעך ופירות, וחילקו לכל הקהל. בברכה"ז על הכוס התכבד הגאון רבי יצחק שמואל שכטר שליט"א דינא

נעמד על מקומו ואמר אזמין אושפיזין וכו'. אח"כ זמרו המשוררים ב' שיר המעלות. בסיום פתח מרן שליט"א בדברות קדשו משך קרוב לשעה.

לאחר התורה שתה מרן שליט"א י"ש, ואיחל לחיים לקהל. ונטל ידיו לסעודה, והביאו דגים בשר ויין. והעלו על השולחן פירות וקוגל, בעת העמדת השיכר הכריזו את שמות המעמידים שמחת יו"ט לרגל האושפיזין ולרגל האושפיזין של צאצאיהם. כשבמשך כל העת הנעימו המשוררים בשירה זמרה בליווי כלי זמר. כמו כן זימרו הניגון המיוחס ליעקב אבינו ע"ה כפי המקובל מהרה"ק מבוטשאטש ז"ע. וכן הרבה זימרו ניגוני שמחה, כשכל הקהל פיזו ורקד לכבוד שמחת בית השואבה.

בברכת המזון על הכוס התכבד המחותן - כ"ק האדמו"ר מסטראפקוב שליט"א. לאחמ"כ עברו הרבנים והקהל שבאו מחוץ לעיר לקבל שלום.

יום שני, ב' דחווה"מ סוכות י"ז תשרי

בשעה 8.00 נכנס מרן שליט"א לתפילת שחרית בהיכל המתיבתא. לתפילת שחרית ניגש לפני העמוד - הרב עזריאל רייכמן מפעיה"ק. תפילת מוסף התפלל לפני העמוד - הרה"ג רבי שלמה זלמן למברגר שליט"א אב"ד מאקאווא נתניה ור"מ בישיבה"ק.

בעת אמירת ההושענות שאמרם מרן בקול בכי, אמר מרן שליט"א כמה פנינים, ונביא כאן תוכנם:

✦ **חי בן תשעשעי:** 'חי' - רומז למה שאמרו חז"ל (תענית דף ה' ע"ב) **יעקב אבינו לא מת, ובזכותו בן תשעשעי' והושע נא.**

✦ **יוחש מושיעי.** כלה מרשיעי: היינו הישועה שלנו היא בעצם הדבר אשר 'כלה מרשיעי'.

✦ **מהר אלה"י ישעי:** היינו מה שאלה"י רצ"ל שאנו זוכים להתחבר ולהתדבק אליך, זהו גופא עצם ישעי וזהו עצם הישועה.

✦ **פנה נא להושיעי:** בוכ"ע פנה נא ראה והביטה בהמתרחש בעולם, ומהר נא להושיעי הושע נא. ובזכות צור צדיק בזכותו מושיעי והושע נא.

✦ **קבל נא שוועי:** היינו כל זעקתם צעקתם ונאקתם של בני ישראל בכל הדורות כולם ישמעו לפניו ית"ש.

בשעה 6.45 נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא לתפילת מנחה, לפני העמוד התפלל - הרב יעקב פנחס גבירץ משגיח בישיב"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק, מעריב התפלל לפני העמוד - הרה"ג ר' אהרן יספיש שליט"א רא"כ במבצר התורה בירושלים.

ליל ד' דסוכות 'אושפיזא דמשה'

בשעה 9.20 נכנס מרן שליט"א לסוכה הגדולה

עשה יותר במהירות וכשי' המחבר הנ"ל.

לפני אמירת ההושענות פתחו ב' דלתות ארון הקודש, והוציאו ספר תורה אחד, שעמד עמה אחד הבחורים ע"י הבימה.

בעת אמירת ההושענות שאמרם מרן בקול בכי, אמר מרן כמה פנינים, ונביא כאן תוכנם:

✦ **למענך בוראנו:** שנבין ונדע תכלית הבריאה למה בראתנו בהאי עלמא, ונמלא השליחות כראוי, וע"ז בקשתנו הושע נא למענך בוראנו.

✦ **למענך דורשנו:** בוכ"ע הנה אנו לבדנו אין אנו יכולים כלל, ובקשתינו 'למענך דורשנו' היינו שאתה תדרוש אותנו באתערותא דלעילא.

✦ **למען אמתך:** אנו מבקשים שנוכל לעבדך באמת. ✦ **למען בריתך:** שנוכל להתנהג כראוי בקדושה ובטהרה בזכות יצחק אבינו.

✦ **למען כבודך:** שאתה תאמר ותעשה למען כבודך, ובזכות זה הושע נא.

✦ **למען רחמיך הרבים:** שכל אחד יראה כי תמיד בכל עת היה הכל מרחמיך הרבים.

לאחר ההושענות זימר מרן שליט"א באומרו את הקדיש שלם.

בקריאת התורה עלה מרן שליט"א א רביעי לתורה. תפילת מוסף התפלל לפני העמוד - הדומו"צ הרה"ג רבי יצחק שימון שליט"א רא"כ אורח חיים במרכז התורה.

אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר יצחק אייזיק וייס מפעיה"ק (ב"ר יוסף מפעיה"ק, וח"ר משה פריזנט מפעיה"ק).

לאחר התפילות בכל יום עברו לברכת א גוטן מועד, וכמו"כ נגשו האורחים מחוץ לעיר שבאו לקבל את פני רבם ברגל לקבל שלום.

לאחר התפילה עלה מרן שליט"א לסוכת ביתו, ונטל ידיו לסעודת היום (וכן היה בכל יום). בסעודה זימר מרן שליט"א הפיוטים האדיר בשמי עליות (מה שדלגו ביוה"כ בשחרית).

בשעה 6.45 נכנס מרן שליט"א לתפילת מנחה בהיכל המתיבתא, לפני העמוד התפלל - הרב דוד זלמנוביץ משגיח בישיבת היכל התורה. אחר תפילת מנחה עלה מרן שליט"א לסוכה שבביתו נאווה קודש. בזמן ר"ת נכנס מרן שליט"א לתפילת ערבית, לפני העמוד התפלל - הרב ישראל לנדאו מפעיה"ק.

ליל ג' דסוכות 'אושפיזא דיעקב'

בשעה 9.15 נכנס מרן שליט"א לסוכה הגדולה לעריכת השוה"ט לכבוד האושפיזין, מרן שליט"א

בשעה 6.45 נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא לתפילת מנחה, לפני העמוד התפלל - הרה"ג ר' משה אליהו בוים ר"מ בישיבה"ק, מעריב התפלל לפני העמוד - הרב אליהו יוסף שפיצר מפעיה"ק.

ליל ו' דסוכות 'אושפיזא דיוסף'

בשעה 9.20 נכנס מרן שליט"א לסוכה הגדולה לעריכת השוה"ט לכבוד האושפיזין. מרן שליט"א נעמד על מקומו ואמר אזמין אושפיזין וכו'. אח"כ זמרו המשוררים ב' שיר המעלות. בסיום פתח מרן שליט"א בדברות קדשו משך כשעה.

לאחר התורה שתה מרן שליט"א י"ש, ואיחל לחיים לקהל. ונטל ידיו לסעודה. והעלו על השולחן פירות וקוגל. כשבמשך כל העת הנעימו המשוררים בשירה וזמרה בליווי כלי זמר. וכן בכינור ע"י הרה"ח ר' שמואל געלער מזכרון יעקב.

בברכת המזון על הכוס התכבד - חדב"נ הגה"צ גאב"ד קהלתנו הק' בב"ב שליט"א.

יום שלישי, ג' דחווה"מ סוכות ח"י תשרי

בשעה 8.10 נכנס מרן שליט"א לתפילת שחרית בהיכל המתיבתא. לתפילת שחרית ניגש לפני העמוד - הרב דוד משה שווארץ מפעיה"ק. תפילת מוסף התפלל לפני העמוד - הרה"ג ר' ישראל משה צבי בוים ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק.

בשעה 6.45 נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא לתפילת מנחה, לפני העמוד התפלל - הרב משה דוד שר משגיח בישיבת היכל התורה פעיה"ק, מעריב התפלל לפני העמוד - הרב אהרן מרדכי גרין מפעיה"ק.

ליל ה' דסוכות 'אושפיזא דאהרן'

בשעה 9.20 נכנס מרן שליט"א לסוכה הגדולה לעריכת השוה"ט לכבוד האושפיזין. מרן שליט"א נעמד על מקומו ואמר אזמין אושפיזין וכו'. אח"כ זמרו המשוררים ב' שיר המעלות. בסיום פתח מרן שליט"א בדברות קדשו משך כשעה.

לאחר התורה שתה מרן שליט"א י"ש, ואיחל לחיים לקהל. ונטל ידיו לסעודה. והעלו על השולחן פירות וקוגל. כשבמשך כל העת הנעימו המשוררים בשירה וזמרה בליווי כלי זמר.

בברכת המזון על הכוס התכבד - המחותן כ"ק האדמו"ר מגארליץ שליט"א.

יום רביעי, ד' דחווה"מ סוכות י"ט תשרי

בשעה 8.15 נכנס מרן שליט"א לתפילת שחרית בהיכל המתיבתא. לתפילת שחרית ניגש לפני העמוד - הרב בנש"ק יקותיאל יהודה לייפער מפעיה"ק מטובי סופרי המלך. תפילת מוסף התפלל לפני העמוד - הרב אהרן יהושע קלוגר מח"ס הליכות חיים ומשגיח בישיבה"ק.

בעת אמירת ההושענות שאמרם מרן בקול בכי, אמר מרן שליט"א כמה פנינים, ונביא כאן תוכנם:

✦ **והידידותם משתעשעות:** בוכ"ע כל ההנהגה בעולם הוא בבחי' 'חידה' שאין מבינים מאומה מדרכי הנהגתך ית"ש, ואעפ"כ מתחזקים בני ישראל באמונת אומן, ובזכות זה הושע נא.

בעת אמירת ההושענות שאמרם מרן בקול בכי, אמר מרן שליט"א כמה פנינים, ונביא כאן תוכנם:

✦ **למענך בוראנו:** בקשתנו אשר אתה בכוחך תבראנו מחדש להיות כבריה חדשה.

✦ **למענך גואלנו:** שתגאלנו למענך ותוציאנו מידי הקליפות.

✦ **גבור ורב להושיע:** אמרו חז"ל (אבות ד, א) איזהו גבור הכבוש את יצרו. ובקשתנו עזרנו נא שנוכל להתגבר על היצר הרע ולכבשו, ורב להושיע הושע נא.

✦ **דלותי ולי יהושיע:** בוכ"ע אם נמתין עוד, הרי שנפול יותר ויותר, ונהיה דלים ורשים יותר ויותר, ועל כן בקשתנו 'ולי יהושיע'.

✦ **ומציל ומושיע:** כשתצילני מיד היצר הרע הצר הצורר, זה יהיה הישועה הגדולה ביותר.

✦ **זועקיך תושיע:** ידוע מה שפי' התוס' (ר"ה דף י"ז ע"ב בהג"ה) שצעקה הכוונה אפי' לצועק שלא כדין, וכדכתיב (שמות כב, כו) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, ועל כן כשאנו זועקים וצועקים בקשתנו הושע נא גם אם אין לנו ראויים לכך.

הושענא רבא.

האם נוכל לתאר את גודל ההתרוממות בעת תפילת שחרית בהאי יומא רבא יום הושענא רבא, אשר עברה במתינות ובהתעוררות רבתי, הדביקות עם הד' מינים במשך שעות ארוכות ללא יכולת להיפרד מהם כשמרן שליט"א מנסקם לפעמים בעת הנוענועים.

שמא את תפילת המנחה בערב שמחת תורה, כאשר קולו של כ"ק מרן שליט"א נשמע בהיכל 'לפניך ה' אלוקינו יכרעו ויפולו' וגו' 'כי המלכות שלך היא', כשהוא כופל התיבות ומשלש שוב ושוב. ומי יתנה ויבוא לתאר את אורת הימים הנוראים ששררה בחלל ההיכל ביום נשגב זה, יום גמר החותם, כאשר כ"ק מרן שליט"א עומד לשרת בקודש ועובד עבודתו הנשגבה בדביקות עצומה בהתלהבות כאש מתלהטת ובבכיות מאין הפוגות. והכל בכוחות על אנושיים למעלה מהשגת אנוש לעמוד ולשמש ברציפות שעות הרבה כ"כ, שעות ע"ג שעות ברציפות.

אולי ננסה להעביר את גודל שמחת התורה, 'רינה' המשמשת לשתי פנים, בכיה ודביקות השתפכות הנפש, לראות קהל הקודש רוגשים יחד עם מנהיגם ברגשי קודש בהתחננם 'זכנו לקדש רמ"ח אברינו לב ורוח נכון חדש בקרבנו', בד בבד עם שירה וזמרה מתוך שמחה עצומה על אשר בחר בנו מכל עם ושלא עשני גוי, הבדילנו מכל הלשונות ונתן לנו תורת אמת. ---

--- איככה נוכל להעביר לקוראנו המסורים את הרגעים הקשים, עת התבשר מרן שליט"א בבשורה המרה על המאורע הקשה והנורא על אשר בני עוולה שפלים ורוצחים טבחו והרגו נשמות רבות מישראל בבוקרו של שבת ויו"ט. החוורון העז שעלה על פני הקודש כשהוא נושא את משא הדור וכואב את כאבו ניכרו בעליל; מכאן ואילך התנהלו התפילות ועריכת ההקפות בבחי' 'במסתרים תבכה נפשי', כשבד בבד עם מליצות היושר וחיזוק לבבם של ישראל בשעה קשה זו, שפך כ"ק מרן שליט"א דמעות כמים ובעד עמך רחמים שאלי.

אורת ההתעוררות ושעת הרחמים בעת שהעתירו אלפי אנ"ש יחד עם אבינו רועינו שליט"א בפרקי תהלים לפני ההקפות להחלמת כל חולי עם ישראל, ולהצלחתם של ישראל הנתונים בצר ובמצוק; מליצות היושר הזכות שהליץ סניגורן של ישראל כ"ק מרן שליט"א בפניני התורה שהשמיע בעת אמירת המזמורים והפסוקים לפני ההקפות, כמו גם הריקודין קדישין אשר בוודאי הכריתו הקוצים וכלו כל המשטינים.

כאמור בעת הזאת, לא נאריך בתיאורי חידות ורעיונות, ניבים ומליצות; כי אם במילים פשוטות נכריז ונאמר גלויות, כי לא לנו אף ולו ההתיימרות לערוך את כל הרגעים הקדושים עלי כתב ודפוס --- יען כי לכל לב ולב ההתעוררות בזמן זה או אחר, במקום זה או אחר, כולם שווים לטובה, והלא כתובים המה וחקוקים על לוח לבבם.

✠ חוביך הושיע: בזכות מה שעל אף הכל לא זזה אמונתנו מאתו ית"ש ועדיין אנו מצפים ומייחלים לישועתו, בזכות כן הושע נא.

✠ מגדים תמתיק ותושיע: הישועה הגדולה כאשר נזכה לחוש טעם בתורה הק', ועל זה בקשתנו 'מגדים תמתיק ותושיע הושע נא'.

✠ נשיאים להסיע: טאטע אין הימל ויתעוררו רחמיך עלינו לבטל ולהסיר מעלינו המסך המבדיל ובכך הושע נא.

✠ עננים מלהמניע: בוכ"ע פתח נא ירך להשפיע שפע לבני ישראל גם אם אינם ראויים לכך.

✠ צמאיך תשביע: לפניך גלוי וידוע האמת כי עם בני ישראל צמאים ומשתוקקים לשוב אליך, ובקשתינו שתשביע בקשתם.

✠ קוראיך תושיע: בוכ"ע אתה נא תקרא אותנו ותעורר לבבנו אליך.

✠ תמימך תושיע: שנוכה להיות תמימים עם כל הפירושים.

אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר שרגא שר מפעיה"ק (ב"ר שלום אליעזר מפעיה"ק, וח"ר שמואל יעקב לידר מירושלים).

בשעה 6.45 נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא לתפילת מנחה, לפני העמוד התפלל - הרב יואל צבי ראטה משגיח בשיביה"ק. והכריזו על זמן תפילת ערבית וקריאת משנה תורה בשעה 8.30. ועל זמן תפילת שחרית ביום הושענא רבא בשעה 7.30.

ליל הושענא רבא 'אושפיזא דדוד'

כשניגש לתאר את ב' הימים הקדושים הושענא רבא ושמחת תורה אשר היו חטיבה אחת של עבודת הקודש מתוך התעוררות רבתי, רשפי אש קודש, בכיות ושירות מעורבין זה בזה, נחטא לאמת אם נרבה בתיאורים מרובים, כי יכלה הדף והם לא יכלו, ומה גם שאין בכח הנייר והדיו לספוג את כל אותם רגשי ההתעוררות.

האם נוכל לחרוט עלי גליון את רגשות ההתעוררות אשר סחפו את כל קהל הקודש עם כניסתו של כ"ק מרן שליט"א לתפילת ערבית בליל הושענא רבא; באמירת 'שיר המעלות' קודם מעריב, או בבכיות הנוראות בעת עמדו בתפילת שמונה עשרה שופך צקון לחשו בעד כל העם המסתופפים בצילו, ובעד כל קהל ישראל, כשאף מראה פני קדשו של כ"ק מרן שליט"א הטילו יראה והתרוממות על המסתופפים בצל הקודש, מפחד יום הדין, יום

(יור"ד סי' קנט, סעי' ב; ועי' משנה למלך הל' מלוה ולווה ה, ב) שאסור להלוות למומר בריבית, דילמא נפיק מיניה זרעא מעליא.

וכמו כן בקשתינו מהקב"ה שיהיה לנו זרעא מעליא ובזכותם נזכה לצאת משאול תחתיה. ולזה אוגדים הערבה עם עלה מלולב, להורות שאף אם יחבטו ויכו אותו כפי שמכים וחובטים הערבה, אכן מכל מקום הלא אגדוהו עם עלה של לולב אשר יש לו פירות, לרמז שבזכות הפירות היוצאים ובזכות זרעא מעליא יזכה וידונו אותו לטובה, להמציא לו זכות.

✽ ועד"ז י"ל עוד, דהנה איתא במדרש (ויק"ר ל, יג) כי הערבה דומה לשפתיים, וזה שרומזים באגודת הערבה עם עלה של לולב, על גודל כח התפילה שהיא בפה, ובכחה ניתן לפעול הכל, וע"ד מה שנא' (קהלת ו, ז) כל עמל האדם לפיהו, ואומר (משלי יח, כא) החיים והמות ביד הלשון. ולזה אוגדים הערבה עם עלה של לולב, ללמד ולהורות שעל ידי שיבכה לפני הקב"ה יתחנן לפניו יזכה לזרעא מעליא.

ועוד רמוז בזה שכשמקבל האדם על עצמו שאף שהוא כערבה, מכל מקום יזהר במאוד מאוד לבל ידבר דיבורי לשון הרע ורכילות, אזי שזוכה שמצילין אותו מן הדין ודנין אותו לכף זכות.

✽ וי"ל עוד, ע"ד מ"ד בפי"ט כי הלולב מרמז על תורה וההדס מרמז על מעשים טובים, ולזה אוגדים הערבה עם עלה של לולב, לרמז שעל ידי תורה אפי' הערבה הגרועה ביותר, יכולים לאגדו ולחברו שנית אל הקדושה בכח התורה הק'.

וביותר אפ"ל, עפ"י הנודע מש"כ בספה"ק פנים יפות (פרשת וירא, ד"ה וירא וירץ) בפיה"כ (תהלים צב, יג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה, כי עץ הארז פורח ועולה גבוה מאד אך אינו מוציא פירות, ועץ התמר אינו עולה למעלה כ"כ כי הוא משתמש בכוחו ובשרף שבו בשביל להוציא פירות. על זה הכתוב אומר, **צדיק כתמר יפרח**, שהצדיק הזה שהוא כתמר המתאמץ לגדל פירות טובים, משמיא קא זכו ליה שמלבד מה שיזכה להרביץ תורה בישראל יזכה לברכה מיוחדת, אשר **כארז בלבנון ישגה**, שיגדל ויתעלה גם הוא עצמו לאינא רברבא להיות גדול ורם כארז ולא יפסיד מזה שלומד עם תלמידים, עכתו"ד יעו"ש. ולזה אוגדים הלולב עם הערבה, ומורים בזה על הלולב שהוא מוסר עצמו בשביל הערבה, ובוודאי לא יפסיד בגין כן מאומה.

ונמשך עד השעה 1.15 בלילה. ביציאה איחל מרן שליט"א לכל אחד ואחד א גוט יו"ט במאור פנים וכן איחל א גוט קוויטל.

יום הושענא רבא

בשעה 7.45 נכנס מרן שליט"א להיכל הגדול לתפילת שחרית לבוש בקיטל ובכיפה וגארטל לבנים, והתפלל מרן שליט"א כל התפילות לפני העמוד. מקומו של מרן שליט"א היה ע"ג בימה גדולה

כדרכנו רשמנו סדרן של דברים בלבד, שיש בהם רק כדי להציב ציונים, להזכיר את המעיין כשתשוח עליו נפשו להתעורר ברשפי שלהבתי-ה להם זכה - - ולוואי שילוו אותנו בשנה הבעל"ט ויעמדו מול עינינו לעורר אותנו תמיד ברוח אהבה והתעוררות להשי"ת, שנוכל להגות בתורתו ולעובדו בלבב שלם, מים רבים לא יוכלו לכבותה ונהרות לא ישטפוה - - - מי יתן ונזכה אכן ותהא השנה הזאת שנת גאולה וישועה, שנה שיושיענו השי"ת בגאולה השלימה, והיה ה' למלך על כל הארץ, אכ"ר.

בשעה 8.40 נכנס כ"ק מרן שליט"א להיכל המתיבתא לתפילת ערבית, כשפני הקודש בוערות ברשפי אש שלהבת י"ה, כשבד בבד אחזה בכל הקהל אש ההתלהבות ופשטה בכולם. לפני העמוד התפלל - הרה"ח ר' יעקב דוד רוזנברג מלונדון.

עם סיום תפילת ערבית שערכה קרוב לשעה, החלו בקריאת משנה תורה כנהוג.

את כל הקריאה קרא הרב אהרן מרדכי גרין מפעיה"ק, כאשר מרן שליט"א יושב ומאזין על מקומו, ואף אומר הפסוקים יחד עם בעל הקורא, ונמשך כשעה ומחצה עד השעה 10.55.

אחר קריאת התורה הוגש ע"י ארגון כוס של ברכה סעודת אושפיזין בהרחבה גדולה לכל הקהל.

בשעה 11.20 נכנס כ"ק מרן שליט"א לסוכה לעריכת השוה"ט לכבוד האושפיזא ונתכבדו המשוררים לזמר שיר המעלות עד גמירא. ואמר מרן שליט"א 'תורה', ולאחמ"כ שתה לחיים, ונטל ידיו לסעודה. המשוררים זמרו כמה ניגונים מעוררים בעניני גאולה כשמעיני הקודש זולגות דמעות כמים. והגישו קוגל ופירות לכבוד האושפיזין. בברכהמ"ז על הכוס התכבד - הנגיד הרה"ח ר' יחיאל מיכל רוזנברג הי"ו בונה ומקים היכלי תורה תפילה וטהרה בכל מקומות מושבות חסידי צאנז.

לאחר ברכהמ"ז נשאר מרן שליט"א על מקומו, ואגד מרן שליט"א את ההושענות לקראת יום המחרת. על השולחן דלק הנר שעוה שדלק בביהמ"ד ביום הקדוש, וכן הנר שדלק בביתו נאו"ק. תחילה הכין מרן שליט"א ב' ערבות לצורך מחר עבור הלולב. אח"כ אגד מרן שליט"א ההושענות בעלה של לולב, עבורו ואח"כ להרבנית תליט"א ולבניו שליט"א, והקפיד שניחו כל אחד בנפרד ויכירו וידעו למי שייך כל אחד.

בין הפרקים אמר מרן שליט"א כמה נקודות, ונביא כאן תוכנם:

✽ מרן אאדמו"ר זי"ע נהג לאגוד ההושענות בעלי לולב, ומסתמא ראה כן אצל אביו זקה"ק מרודניק זי"ע, שראה כן אצל מרנא הדברי חיים זי"ע. והרהרתי לומר בטעם הדבר, כי גם מי שהוא בבחי' ערבה עד אשר חלילה אפסה תקותו מצד עצמו, מכל מקום יכול הוא לבקש מהקב"ה בזכות זרעו, וכדמצינו בש"ך

שנא' (איוב לה, ו-ז) אם חטאת מה תפעל בו וגו', אם צדקת מה תתן לו, וגם כעת לא חסר לו מאומה. אלא אנו אומרים כן 'למענך גואלנו', כאותו הלשון אשר הבוכ"ע ברוב חסדו וטובו עונה למקטרג ואומר 'למעני למעני אעשה' (ישעי' מח, יא). ואנו יודעים האמת כי להבורא ב"ה אינו חסר מאומה, אלא בקשתינו הושע נא למענך דורשנו, כמו שאנו דורשים.

✱ ✱ ✱

✱ למען אמיתך: היינו שנוכל לעבוד אותך באמת.
 ✱ למען בריתך: בוכ"ע רחם נא עלינו, כי בני ישראל הלא חפצים להיות מעובדי ה', ובידך לעזרנו שנוכל לקדש עצמנו כראוי.
 ✱ למען זכרך: הרי אין אתנו יודע עד מה, אבל אנו עושים רק זכר למה שהיה. ואמנם אתה הרי זוכר ויודע הכל, כל העבודות של האבות הקדושים וכל מה שהם פעלו, ובזכותם הושע נא.

✱ למען חסדך. למען טובך: השי"ת עשה עמנו חסד גדול כזה ונתן לנו את התורה הקדושה, ולואי שנזכה לכל הפחות לחלק כלשהוא בתורה, וזהו הושע נא למען טובך, אין טוב אלא תורה (ע"ז דף י"ט ע"ב).

✱ למען יחודך: אין אנו יודעים איזה כוונות צריך לכוון, ואין אנו יודעים ליחוד יחודים, אבל השי"ת הוא כל יכול, ע"כ אנו מבקשים מלפניך ה' יחד נא אתה.
 ✱ למען לימודך: שנוכל ללמוד בדרך אמת ולא לרמות את עצמנו, ובקשתינו אנא תן לנו חלק בתורה.
 ✱ למען סודך: אבינו שבשמים, הרי סוד ה' ליראיו, והרי רואה אתה את מצב הדור כיום הזה.

✱ למען פארך: אתה הרי אומר (ישעי' מט, ג) ישראל אשר בך אתפאר, וראה נא והביטה היאך אנו נראים.
 ✱ למען רחמיך הרבים: כשמשיח יגיע יתקיים מה שאנו מבקשים 'יראו עינינו וישמח לבנו', ואז ידעו ויבינו שהכל היה רחמים, כל אשר פעל ה' מעולם ועד עולם היה רק חסד ורחמים, ולזה בקשתנו שטוחה מלפניך שכבר נראה בעינינו.

✱ למען שכינתך: הגם שאנו בעצמינו איננו ראויים, מ"מ הושע נא למען שכינתך.

✱ ✱ ✱

✱ והר יראה: כמה עקידות כבר היו מאז עקידת

מוגבהת, על מנת שיוכלו קהל האלפים לחזות בעבודת הקודש בכל מהלך היו"ט.

התפילה החלה באמירת אדון עולם וברכות בנוסח ימים הנוראים, ואמר מרן שליט"א פרשת העקידה והרבש"ע שלאחריה.

בשעה 8.15 התחיל מרן שליט"א 'הודו'. פסוקד"ז התפללו של שבת ויו"ט, ובנוסח ימים הנוראים. לאחר ברוך שאמר זמרו מזמור לתודה, ואח"כ אמרו 'מזמור שיר ליום השבת' וכו', ה' מלך וכו', ואמרו נשמת כנהוג. ואמר 'הא"ל בתעצומות' בנוסח יו"ט.

אח"כ פתח מרן שליט"א ב'המלך' בנוסח ימים נוראים, ולאחמ"כ המשיך בנוסח זה עד ישתבח. ברכת א"ל מלך גדול וכו' אמר בנוסח יו"ט, לאחמ"כ אמר שיר המעלות ממעמקים בנוסח ימיה"ג, קדיש בנוסח יו"ט בניגון (בכל הקדישים אמר מרן שליט"א 'לעילא לעילא מכל ברכתא'), והמשיכו בנוסח ימים הנוראים עד שמו"ע. ואמר מרן שליט"א 'אהבה רבה' כנוסח שבת ויו"ט. כל התפילה עברה בהתלהבות ובהתעוררות מתוך בכיה רבה. בסיום תפילת שחרית בשעה 10.50 נכנס מרן שליט"א לחדרו.

כעבור זמן מה יצא מרן שליט"א עם הד' מינים לסוכה שליד חדרו, ואח"כ אמר היה רצון. סדר הנענועים היה כבכל ימי חוה"מ. בסיום עבודת הנענועים עברו בני מרן שליט"א ונכדיו וניניו לברך על הלולב של כ"ק מרן שליט"א.

בשעה 11.30 נכנס מרן שליט"א להיכל הגדול והתחיל הלל ברוב התעוררות [בהודו בתרא נענע מרן בב"פ הראשונים כמחבר ובפעם הג' כשיטת הט"ז המובא בבה"ט ואז אמר התיבות הודו לה' וכו']. בסיום ההלל שנמשך שעה ארוכה בהתעוררות רבתי הוציאו הספר תורה שבהיכל אל הבימה, והכניסו נר משעווה לתוך ארון הקודש (שדלק ביה"כ במשך כל היום, והיה מונח בביהמ"ד כל שעת התפילה), והחל מרן שליט"א באמירת הוושענות (בשעה 12.25).

באמצע אמר מרן שליט"א הרבה דברי תורה וחיזוק, ומליצות ישרות בהתלהבות ובבכיות, ונביא כאן מתוכם:

✱ למענך אלוקינו: בכל הימים הקדושים סובב בקשתינו מאת הבוכ"ע שלכל הפחות בנקודה קטנה נזכה לכוון למען שמו יתברך.

✱ למענך בוראנו: אתה הרי בראת אותנו. השי"ת אינו בורא לחינם, ואם הוא יתברך בראנו, הרי שיש לנו את הכוחות, ולכן אנו מבקשים ממך השי"ת שלא ניגע לריק ולא תהיה בריאתנו לחינם.

✱ למענך גואלנו. למענך דורשנו: לכאן מה שייך כלל לומר למענך גואלנו, כלום חסר מבית המלך, הבוכ"ע לא חסר לו מאומה ואינו זקוק למאומה, וכמו

✱ כבושה בגולה: כמו שכבר אמר מרן אאדמו"ר זי"ע, מה רצונך מבני ישראל, הלא שנינו (פסחים דף ע"ו ע"א) כי כבוש הרי הוא כמבושל ונוטל ממנו הטעם, ומה כבר ביכולת לצפות מאתנו כאשר אנו כבושה בגולה.

✱ לומדת יראתך: זה הרי פלא והפלא, המלאכים הרי לא מאמינים שאפילו היום, בגלות החל הזה, בחורים ואברכים עדיין כל רצונם הוא שיזכו ליראת שמים. וגם בעתים הללו הם בוכים ומבקשים על דבר זה. מי האמין ומי פילל.

✱ פדוית טוביה. צאן קדשים. קהילות יעקב. רשומים בשמך: ודאי כשהיו פדוית טוביה, לא פלא שהיו כולם צאן קדשים. ואכן גם היום כאשר קהילות יעקב, שיאסוף הקב"ה ויקהיל קהילות יעקב, או אז תראה היאך שכולם רשומים בשמך.

✱ תמוכים עליך: אין בני ישראל מחפשים ומחזרים אחר עזרה וישועה אחרת, ורק עליך אנו סמוכים ובטוחים, ובזכות זו לבד טאטע הושע נא.

✱ ✱ ✱

✱ אדון המושיע: מאחר ואנו יודעים שרק אתה הוא המושיע, על כן הושע נא.

✱ בלתך אין להושיע: באחת השנים ביום הושענא רבא בכה רביה"ק מראפשיץ זי"ע ואמר, רבש"ע בוש אני ממך, ואין אני ראוי להתפלל לפניך, רק מה אעשה ואין לי אלו"ה אחר שיושיע לי ע"כ מוכרח אני להניח הבושה ולבקש ממך עוד, ואין לי אל מי לפנות, וזה הושענא אדון המושיע אבל בוש אני ממך כנ"ל, אבל מה אעשה בלתך אין להושיע ע"כ מוכרח אני להניח הבושה (וראה אמרי יהודה, פר' בא), עכד"ק. וכאשר לב יודע מרת נפשו היאך נוכל להתקרב ולבקש מלפניו ית"ש, אכן כאמור אין לנו ברירה אחרת ומוצא אחר, ועל כן זועקים אנו הושע נא.

✱ דלותי ולי יהושיע: ראה איך שאנו עניים ודלים ממש בבחי' הכתוב (יחזקאל מז, ז) ואת ערום ועריה, אין עמנו מאומה, ובהכרח שיעשה עמנו הקב"ה צדקה להושיענו.

✱ הא-ל המושיע: ידוע ששם א-ל הוא בחי' קל וחומר (ראה בני יששכר, מאמרי ר"ח, מאמר ד, אות ג). ואנו מבקשים ממך טאטע ראה והביטה על הגויים

יצחק, ואף שבוודאי היה זה ניסיון גדול, אכן מיני אז היו רבבות עקדות, כאשר רבים מבני ישראל עקרו על מזבח קידוש ה' את בניהם ובנותיהם, והם לא היו במדריגתם הגבוהה של אברהם ויצחק, ואעפ"כ לא התרעמו ולא הקשו קושיות על הנהגת הבורא, אלא קיבלו הכל בתמימות ובאהבה. ראה נא טאטע כמה הרים של עקידות כבר הוקמו מאז.

✱ חנה דוד: רחם נא על דוד מלכא משיחא שהולך נע ונד בגלות וסובל יסורים שלנו, וכמובא בחז"ל (ראה סנהדרין דף צ"ח ע"ב) שמשיח שוכן בשערי רומי ומסובל ביסורים, ע"כ אנו מבקשים טאטע הושע נא שכבר יהא חנה דוד על מקום אחד במנוחה ושלוה.

✱ טוב הלבנון: רחץ את בני ישראל ממינופם ולבן חטאיהם בנקיון וטהרה. ואו אז כלילת יופי, רצ"ל שאז יראה כמה נאים יהיו בני ישראל.

✱ לינת הצדק: עזרנו נא שיהיו לנו לילות קדושים.

✱ מבון לשבתך: יתעוררו נא רחמך, ודאי אנו יודעים כי ה' הצדיק ואין אנו מוכנים עדיין לישועה, אבל אתה הרי יכול להכין אותנו ולרומם אותנו שנהיה ראויים ומוכנים, ע"כ אנו מבקשים מלפניך, מבון, שאתה תכין אותנו. לשבתך, שכבר תשוב.

✱ ✱ ✱

✱ ברה כחמה. גולה וסורה. דמתה לתמר. ההרונה עליך: ראה נא איך שבני ישראל הינם נעלבין ואינם עולבין כצאת השמש בגבורתו, כמבואר בגמרא (שבת דף פ"ח ע"ב), וגם הינם גולה וסורה, ועכ"ז דמתה לתמר, רצ"ל כמו שתמר לא רצתה לספר ולדבר מאומה, אלא החרישה ועשתה עצמה כאינה יודעת רק אמרה (בראשית לח, כה) לאיש אשר אלה לו וגו', ותו לא, כך בני ישראל סובלים שמכים ומענים אותם, וחותרים פיהם מחרישים ומקבלים עליהם באהבה למרות שההרונה עליך.

✱ זרויה בין מכעיסיה. חבוקה ודבוקה בך: כענין מלאכת זורה, שזורקים אותם ממקום אחד למשנהו, כן בני ישראל בין כל אומות העולם ללא יוצא מן הכלל, שאין בני ישראל מוצאים מקום מנוח לכף רגלם בעולם. וכל זה רק עבור שחבוקה ודבוקה בך.

✱ יחידה ליחדך: רק בני ישראל לבד יודעים כי ה' אחד ושמו אחד.

נדמה כבהמה. אבל אתה הרי מרחם על כל אחד, אפילו רק על בשר רוח ונשמה.

✱ זיו ותואר וקומה: תרומם אותנו ואז תראה כי זיו, יאיר; ותואר, יהיה לנו תואר נאה; וקומה, תהיה לנו קומה שלימה.

✱ חידוש פני אדמה: שמא תשאל והלא נפלתו שבעתיים, בבחי' שחורה אני מהעבירות, אבל השי"ת אתה הרי יכול לעשות חידוש פני אדמה.

✱ מיעת עצי נשמה: כי האדם עץ השדה (דברים כ, יט), כשם שעץ אפשר לחזור ולנטוע כך גם האדם יכול להתחדש ולהיות כבריה חדשה.

✱ כרמים ושקמה: מצינו בחז"ל (ראה כלאים פ"ו מ"ד) ששקמה משמש גם לסייע ולעזור לגדילת הכרמים, ונוטעים אותו סמוך לגדר הכרם או תחת גדר הכרם. ועפ"ז יפורש בקשתנו כרמים הוא כרם ה', שלא יתערבו בו ח"ו כאלו שאינם ראויים, שנוכל להחזיק כרם נקי וקדוש.

✱ מטרות עוז לסממה: מכואר בספה"ק שכל ההשפעות באים ויורדים יחד עם הגשמים, ועמהם יורדים וכאים גם רפואות וישועות, וזהו מטרות עוז לסממה שיבואו עמה כל מיני השפעות טובות.

✱ שיחים לקוממה: שיחים - מה שמדברים ומשוחחים, תהיה מזה קומה שלימה, וכפי שמביא רביה"ק בעל מוהרצ"א זי"ע בספה"ק דרך פיקודיך (מצוה לד) בשם הרה"ק הרבי ר' מענדל'י מרימינו זי"ע דברים נוראים שאם מדברים ח"ו דברים בטלים או דברים אסורים אז זהו היפך מן הקומה ח", ויש בזה משום אכזריות דרציחה, יעו"ש. ע"כ מבקשים על שיחים, מה שמשוחחים, שיהיו אלו לקוממה - דיבורים קדושים.

✱ פרחים להעצימה: ידוע עוד מהרה"ק הרמ"מ מרימינו זי"ע (ראה אגרא דפרקא, אות קכו) שלפעמים רואים ילדים קטנים שבצעירותם היו יראים ושלמים, וכשהם מתגדלים רואים שלא לזה קיוו וציפו, ויעו"ש מה שכתב מילתא בטעמא. ורואים בחורים צעירים שמתחילה היו כדבעי, וכשמתבגרים מעט מה נאמר ומה נדבר אודות מצבם, ועל זה בקשתנו פרחים להעצימה טאמע הושע נא.

✱ שתיה לרוממה: ראה איך מונח 'אבן השתיה'

הרשעים והשפלים היושבים במנוחה ושלווה וברוב טוב, ושוקטים על שמריהם, וא"כ קל וחומר בן בנו של קל וחומר לבני ישראל.

✱ זועקיד תושיע. חוכיך הושיע: אם אנו יודעים שזועקיד, שאנו זועקים אליך הרי זו סיעתא דשמיא ולמעלה מדרך הטבע שעוד לא שכחנו מהשי"ת, וזה ג"כ רק השגחה פרטית וחסד. נמצא כי עצם הדבר שאנו יודעים שזועקיד, זהו ג"כ תושיע, ישועה ממך. ועד"ז אמר עוד חוכיך, אם אנו עדיין מחכים לך, אז זהו גם רק הושיע - ישועה ממך.

✱ מלאיך תשביע: כבר אמרו צדיקים 'בזו די קרעטשמע דארף מען אויך א גלעזעל ברוינפין, ועל זה בקשתנו שגם עד לגאולה השלימה 'מלאיך תשביע'.

✱ כל שיח תרשא ותושיע: אין לך כל עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה (ראה ב"ר י, ו), כל עשב יש עליו השגחה, וא"כ ודאי שכל יהודי יש לו סיעתא דשמיא והשגחה. הייליגע באשעפער האב רחמנות אויף יעדן איינעם, כל מי שהוא מזרע ישראל, כי כל שיח תרשא ותושיע.

✱ לגיא בל תרשיע: לגיא, כבר נפלנו וירוד ירדנו עד לארץ מטה מטה, מבקשים אנו ממך בל תרשיע, שלא נוסף לגרוע, חושה לעזרתנו עבור זה עצמו.

✱ נשיאים להסיע: אם אנו כבר בן מקיימים מצוה וכן לומדים תורה, יהא הדבר סלקא לעילא ולא יוכלו הקליפות לחמום ולגזול זאת מאתנו. נשיאים אלו הרי בני ישמעאל, כדכתיב (בראשית יז, כ) שנים עשר נשיאים יוליד, שלא יוכלו להתגבר וליטול מבני ישראל את המצוות שמשם יניקתם וחיותם כמבואר בספה"ק.

✱ שעירים להניע. עננים מלהמניע: הם המזיקים ונגעי בני אדם. עננים מלהמניע: שלא יוכלו ליטול השפע מישראל.

✱ פותח יד ומשביע: תשפיע אתה לבני ישראל כל מחסורם. וכשאתה תתן יהיה זה ישועה ברוחניות ובגשמיות.

✱ קוראיך תושיע: שנוכל לקרוא אליך ולהתפלל לפניך.

✱ רחומיך תושיע: אתה הרי אוהב את בני ישראל אהבה שאינה תלויה בדבר.

✱ ✱ ✱

✱ אדם ובהמה. בשר רוח ונשמה: אדם אפילו

בין ההקפות לאחר אמירת הפסוקים, תקע מרן שליט"א בשופר תשר"ת תש"ת תר"ת, הבעל מקריא היה הגאון רבי יצחק שמואל שכטר שליט"א דיינא רבא דקהלתנו הק' ומח"ס ישיב יצחק.

בסיום הקפה ז', המשיכו באמירת 'אני והו הושיעא נא', ושאר הפיוטים. לפני תתנהו הוריד מרן שליט"א את הטבעות מהלולב והכניסם לקופסת האתרוגים. את הקדיש שלם אמר מרן שליט"א בניגון ובהתלהבות גדולה ובריקוד על מקומו, בעודו אוחז הד' מינים בידו. לאחר קדיש קודם שהניח הד' מינים נישק להם בבכיה בדמעות שלישי (וכן היה עוד כמה פעמים שנישק להם מרן שליט"א בעת אמירת ההלל), והניחם ע"ג השולחן.

אח"כ נטל מרן הערבות כששפתותיו מרחשות תפילה חרישית, מרן שליט"א עיין במחזור זמן מה, ואח"כ חבט מרן שליט"א ההושענות על הקרקע (ע"ג הבימה) ה' חבטות ושמטם על הארץ.

מיד אח"כ אמרו שיר של יום, וניגש מרן שליט"א לארון קודש (בשעה 1.50) ואמר 'אתה הראית' בנוסח ימים נוראים, ואמרו ה' ה', שמע ישראל, אחד הוא אלוקינו גדול אדונינו קדוש 'ונורא' שמו, גדלו לה' וכו'. ועיטרו הס"ת בכלי הקודש כבכל שבת ויו"ט.

הבעל קורא היה הר"ר מאיר לצטר מפעיה"ק. בעליות התכבדו, כהן - הדומו"צ הרה"ג רבי מרדכי לוינשטיין שליט"א, לוי - הרה"ג רבי דוד הלוי רובינשטיין שליט"א רב ביהמ"ד מגדנות אליהו בירושלים, שלישי - הגה"ח רבי אהרן טויסיג שליט"א מראשי ישיבת אלכסנדר בב"ב, רביעי - מרן שליט"א, הגבה - הרה"ג רבי ישעי' שוורץ שליט"א רב ביהמ"ד קהל חסידים בביתר ונכד כ"ק מרן זי"ע, גלילה - הרה"ג ר' חיים מאיר שטרנבוך מלונדון (בן הג"ר ברוך שליט"א אב"ד חסידי ויזניץ בברכפלד, וחתן כ"ק האדמו"ר מוויזשניץ לונדון שליט"א).

לאחמ"כ אמרו אשרי ובא לציון, והחלו בתפילת מוסף כשמרן שליט"א עובר לפני התיבה. ב'כתר' בתיבת 'איה' לא האריך מרן כבכל שבת ויו"ט, ולא אמרו 'ותערב' (אע"פ ששמח"ת חל בשבת, וראה להלן).

אחר חזרת הש"ץ זימר מרן שליט"א 'קדיש שלם', ואמרו 'השיר שהלווים היו אומרים' וכו' (שלא כבשאר ימי חוה"מ שמדלגים פסקא זו), והסתיימה התפילה בשעה 2.35, בסיום בירך מרן שליט"א את כל הקהל בברכת א גוט יו"ט.

אחר התפילה חזר מרן שליט"א לביתו שם עלה מרן שליט"א לסוכה לעריכת השולחן הטהור עם המשמשים ובני הבית בלבד. במרק הוסיפו להביא קרעפלעך.

במהלך הסעודה כששוחחו אודות האושפיזא קדישא דוד מלכא משיחא ומזמורי התהלים, אמר מרן שליט"א: ראיתי בספר מכ"ק האדמו"ר מטאלנא זצ"ל, שהיה מגיע לכאן הרבה על שבת והיה קרוב מאוד אל חותני זצ"ל, [וחותני זצ"ל העיד עליו שמסר נפשו עבור בני ישראל כפשוטו, כי אחר המלחמה כשביקשו

בוש ונכלם, ובמקום שפל כ"ב, מלא בושה, וע"ז בקשתינו 'שתיה' היינו אבן השתיה לרוממה.

***

אדמה מארר: ידוע שיוסף הצדיק הוא תיקן חטא אדה"ר (ראה קהלת יעקב, ערך יוסף, ועוד), וכדאיתא בספה"ק (פלח הרימון, ריש הספר, כלל ט"ו) בענין מחלוקת יוסף והשבטים שהיה יוסף מבחי' אדה"ר, והוא היה צריך לתקן החטא, ולזה בקשתינו בהקפה זו המכוונת כנגד יוסף צדיקא הושע נא אדמה מארר.

דגן מדלקת: הנה התורה הק' נמשלה לתבואה, וכמ"ש (משלי יד, ד) ורב תבואות בכח שור. ובקשתנו מדלקת שלא יבער בנו היצר הרע, ונוכה ללמוד תורה במהרה.

הון ממארה. בגמ' (עירובין דף נ"ד ע"א) קובץ על יד ירבה, ממארה, שלא יתקיים בו חלילה אמרם ז"ל (יומא דף ע"ב ע"ב) לא זכה נעשית לו סם המות, ועל זה בקשתנו שאותו ההון שמדבר בעניינים רוחניים ינצל ממארה.

טרף מגובי. מרן אדמו"ר זי"ע אמר בפסוק (עמוס ג, ד) הישאג אריה ביער וטרף אין לו, דנודע שיש רפ"ח ניצוצים, ורמוז בפסוק (בראשית א, ב) ורוח אלוקים מרחפ"ת שהוא אתון רפ"ח מ"ת, וכשחוטאים הרי שלא זו בלבד שאין מוציאים בלעם מפיהם, אלא גם מוסיפים שיהיה רפ"ט, וזהו הישאג אריה ביער וטרף אין לו, אתוד"ק. ועל זה בקשתנו טרף מגובי הושע נא.

יקב מילק. רמוז כאן שם משמות הק', השם 'יק"ב', וע"ז בקשתנו הושע נא יק"ב מילק.

נפש מבהלה: אנו יודעים כי הקב"ה ישמור על בני ישראל, ולא יקרה מאומה, לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי (ישעי' יא, ט), אבל אפילו על הפחד עצמו גם אין בנו כח, כי כבר היה די והותר פחדים אשר נתכו על ראשי עם קודש.

***

למען קדושים מושלכים באש. למען רבוא רבבן חז ונהרי אש: רצ"ל למען קדושים מושלכים באש, אשר מניינם היה למען רבוא רבבן, רבבות יהודים שכך עלתה להם.

✧ ושוחחו אודות עבודת הקודש של כ"ק מרן זי"ע ביום הושענא רבא, ואמר מרן שליט"א: מרן אאדמו"ר זי"ע לא היה מזדרז בתפילות ביום הושענא רבא גם אם חל ביום ערב שב"ק.

✧ כן שוחחו אודות מנהג ההושענות, שאצלנו נהוג ליטול אף לתינוקות שנולדו זה עתה, ובוזיניץ נהגו ליקח גם למעוברות כמו במנהג כפרות. ועוד הקפידו אצלנו מאוד שלא להחליף ההושענות, אלא שכל אחד יקח דייקא מה שאגדו במיוחד בשבילו.

✧ מרן אאדמו"ר זי"ע הקפיד להחליף בהושענא רבא גם הערבות של הלולב. וכן ידוע על עוד צדיקים שהקפידו בזה. וטעם הדבר כדי שלא יהיו הערבות של ההושענות שהם מדרבנן מהודרות יותר מהערבות של הלולב שיש להם שורש בתורה, (הגם שאינו מה"ת ממש כל שבעה).

הרבה מישראל לבוא למונטריאול, הרי רק מי שהיה לו קרובי משפחה בעיר היה מקבל סטרפיקט להכנס, והוא היה חותם לכל מי שביקש הימנו על כי קרוב הוא אליו, וכך זכו על ידו רבים מישראל להנצל, ובוודאי אילו היו תופסים אותו היה עלול לסבול מזה הרבה] - ובספרו שם הביא בשם הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, על מה שמצינו שביקש דוד המלך שכל מי שיאמר תהלים יהיה נחשב לו כנגעים ואהלות (שוח"ט, תהלים א), שבדייקא ביקש כענין הזה, כי בנגעים מצינו שצריך הכהן לומר אם טהור הוא או טמא, וזאת אע"פ שאין הוא מכיר ויודע לראות נגעים, שבאופן כזה החכם רואהו ואומר לו אמור טמא והכהן אומר טמא, וכענין זה הוא גם באמירת תהלים, שאף שאומרים ואין יודעים מה אומרים, גם זה חשוב ומתקבל לרחמים ולרצון לפניו ית"ש, ודפח"ח.

תוכן התורה שנשא כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט יום הושענא רבא אושפיזא דדו דמלכא משיחא העעל"ט

וכו' אולם מדוע נתקמנה וצמקה הארץ עצמה, וז"ש על מה אבדה הארץ דייקא, שנשאר ממנה רק אחוזה קמנה, והשיב השי"ת על עזובם את תורתו אשר נתתי לפניכם, כלומר התורה שבע"פ, כי רק ע"י עסק התורה שבע"פ שמוסיפים בה כהנה וכהנה נמשך כח זה שיהא הארץ מתרחב והולך אבל כאשר עזבו את תורתו אשר נתתי לפניכם שלא עסקו בתורה שבע"פ נתכווצה מדת הארץ.

וז"ש כי אתם באים אל הארץ כנען בה"א הידיעה, פי' מה שאתם רואים שבעוד שהעמים יושבין בתוכה גמדא לה, תדעו כי כל זה רק עתה כאשר הגוים יושבים שם, אמנם זאת הארץ אשר תיפול לכם דייקא בנחלה, שתתרחב מכוחכם דיקא, והסמך המדרש מאה"כ חבלים נפלו לי בנעימים בזכות התורה שנקראת נעים, שנא' כי נעים כי תשמרם בבטנך היינו תורה שבכתב, יכוננו יחדיו על שפתך היינו תורה שבע"פ, שהם נאים ללבושם ומקומם הוא אר"י, ולבושם ומקומם נאה להם לפי ערכם, וע"כ כל מקום אשר תדרוך כף רגלם וכבשו אותה יש לה בחי' אר"י כי היתה קדושתה מתרחבת והולכת, עכתו"ד עיי"ש באריכות.

ויובנו הדברים היטב עפמ"ש בערבי נחל (פר' שלח, דרוש ב ד"ה והנה שמעתי מחכם אחד) לפרש מה שאמר כלב בבואו אל דביר יושב דביר לפניו קרית ספר ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה וילכדה עתינאל בן קנו וגו' (יהושע טו, טו-יז), ודרשו חז"ל (תמורה טו, א) קרית ספר

כפיוט (ליום הושענא רבא) תתננו לשם ולתהלה, תשיבנו אל החבל ואל הנחלה, תרוממנו למעלה למעלה. וצ"ב בקשתו 'תתננו לשם ולתהלה' וכי חלילה מבקשים אנו על כבוד, אתמהה.

ויתכן לפרש עפ"י מש"כ רביה"ק בייטב לב (פר' מסעי) עה"פ (במדבר לד, ב) כי אתם באים אל הארץ כנען זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה ארץ כנען לגבולותיה, ובמדרש (במדכ"ר כג, ו) זאת הארץ אשר תפול זש"ה חבלים נפלו לי בנעימים בזכות התורה שנאמר (משלי כב, יח) כי נעים תשמרם בבטנך יכוננו יחדיו על שפתך, אף נחלת שפרה עלי, ישראל הם נאים לארץ והארץ נאה לישראל.

ותו"ד עפ"ד הגמ' בגיטין (דף נ"ז ע"א) דאר"י ארץ צבי כתיב בה וכו' בזמן שיושבים עליה רווחא וכו', דענין זה נמשך ע"י אשר שבנ"י מקיימים מצוות התלויות בארץ והוסיפו גזירות וסייגים למשמרת התורה, וכן עסקו בתורה שבע"פ ודרשו בה ציצים ופרחים, נמצא שבנ"י מוסיפים ומגדילים את התורה, בכך נמשך מדה זו על ארץ ישראל להיותה מתרחב והולך. וע"ז דרו"ל (ב"מ דף פ"ה ע"א, נדרים דף פ"א ע"א) עה"פ (ירמיה ט, יא-יב) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזובם את תורתו אשר נתתי לפניכם וגו', דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאה"ש ולא פירשהו עד שפירשה הקב"ה בעצמו דכתיב על עזובם את תורתו אשר נתתי לפניכם, דשאלתם היתה כי תמהו הן אמנם דיש להעניש את החוטאים

ועפ"ז יבואר מה שמצינו בחז"ל (ירושלמי הוריות פ"ג מ"ה ובפני משה שם) דחלוקת הארץ היתה על ידי יהושע וזקני ישראל, ולהבין בעי למאי הוצרכו לחלקה על ידי הזקנים דייקא. ולהנ"ל יבואר שפיר, כי זה בא להורות שכל ירושת הארץ וחלוקתה היא על פי חלקו בחכמת התורה, מאחר וכל הארץ מכוונת כנגד אותיות התורה. ואכן כשאין זוכים רח"ל ומקלקלים המעשים שוב מאבד האדם חלקו המכוון באותיות התורה וחלקו שבארץ ישראל.

והנה נודע מ"ד בזה"ק דכל התורה הוא שמותיו של הקב"ה בחי' קוב"ה ואורייתא חד, ע"ז מבקשים 'תתנונו לשם ולתהלה' היינו שיזכה האדם לגלות חלקו בתורה על דרך בקשתינו ותן חלקינו בתורתך כנודע, ועל ידי כן תשיבנו אל החבל ואל הנחלה, נזכה לחלקנו בארץ ישראל. כשעיקר הבקשה הוא תרוממנו למעלה למעלה, ואין כאן חלילה בקשה על כבוד בעולם הזה, כי אם למעלה למעלה בשמים ממעל נזכה לחשיבות על ידי שלימות אותיות התורה, והבן.

אלו שי"ן הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה והחזירן עתניאל מפלפולו. וביאר ג"כ הענין כנ"ל כי מה שכבשו ישראל את הארץ שלא כדרך הטבע היינו לפי שהתורה היא דפוס העולם, וארץ ישראל ארוקה בתורה וכל חלק ממנה חיותה היא מחלק תורה המתייחס אליה, וממילא כיון שהגיעו לאותו מקום והמחוז ששם היה מחיות אלו שלוש מאות הלכות שנשתכחו, תשש כחם ולא יכלו לכבוש, לכן אמר כלב 'אשר יבה את קרית ספר' דהיינו שיחזיר ההלכות מפלפולו וממילא 'ולכדה' שילכד העיר אח"כ, ונתתי לו וכו' ולכדה עתניאל כמאמר חז"ל שהוא החזירן מפלפולו המחוז ההוא, עכתודה"ק.

עכ"פ נמצינו למדים שלא יתכן לזכות לארץ ישראל אלא על ידי התורה הק', דהרי כל חלקי הארץ מכוונים כנגד אותיות התורה, וכל נשמות ישראל אחוזים באותיות התורה כנודע, לכך לפי כאו"א לפי חלקו בתורה והניצוץ הק' שיש לו באותיות התורה זוכה לנחלת הארץ (וראה תפארת שלמה לשמח"ת, ד"ה בענין ההקפות).

ליל 'שמחת תורה'

ההיכל הגדול היכל רוזנברג היה מסודר בסדר מיוחד כדי לאפשר לכל הקהל לשמוע את דברות הקודש מפי ממלל רברבן בעת אמירת הפיוטים קודם ההקפות. ומקומו של מרן שליט"א וכן כל ההקפות היו ע"ג בימה מוגבהת לרווחת אלפי אנ"ש.

בשעה 7.00 נכנס מרן שליט"א להיכל הגדול 'היכל רוזנברג', מלוכש בסטרוקעס ומעוטף בטלית. בכניסתו נשא תפילה חרישית ע"י המזוזה, והתחילו 'וידבר'. כל התפילה עברה בהתלהבות והתרוממות, כשמעיני הקודש זולגות דמעות משך כל תפילת הלחש וחזרת הש"ץ ואמירת תפילת 'עלינו לשבח' שלאחריה.

מיד בסיום תפילת מנחה, התחילו קבלת שבת ב'מזמור לדוד' ואמר מרן שליט"א 'בואי כלה' וכו' מזמור לדוד וכו', לפני העמוד התפלל הרה"ח ר' משה שמואל בריסק מלייקוד.

לא אמרו 'אנא בכח'. ב'לכה דודי' דילגו רק על הקטעים: 'מקדש', ו'והיו למשיסה', ב'בואי בשלום' רקד כ"ק מרן שליט"א על מקומו ברוב התלהבות. ולא אמרו 'כגוונא'. אחרי ברכו הלביש מרן שליט"א השטריימל ונשאר עם הטלית ע"ג כתפיו. ב'השכיבנו', וכן בקדיש תתקבל זמרו כנהוג.

בשעה 8.50 התחיל מרן שליט"א 'אתה הראית'. והמשיך מרן שליט"א באמירת הפיוטים הנהוגים לומר, אומר שירה וכו', ידיד נפש וכו', אדון הכל וכו',

(והאריך מרן שליט"א ביותר בפיסקא 'זכנו לקדש רמ"ח איברנו' בבכיות עצומות), אורך מתוק וכו' (ונדפסו בספר חרדים ח"ב, פרק ז), והפיוט אור הגנוז מהרה"ק המקובל האלוקי מוהר"ר משה זכות זיע"א, אנא הא"ל מהרה"ק בעמח"ס שערי ציון זיע"א, א"ל מסתתר, ומזמור י"ט מתהילים - למנצח וכו' השמים מספרים כבוד קל, ועוד פסוקים, הכל כפי הנוסח המקובל ממרן הדברי חיים זי"ע.

בין הפסוקים אמר מרן שליט"א הרבה דברי תורה בגודל קדושת הזמן, ושאר דברי התעוררות נרגשים לעורר הלבבות לתשובה ולהתעלות בעבודת ה', כאשר לבב כל השומעים נמסו מעוצם הדיבורים שנאמרו בהשתפכות הלב והנפש. גויל וכתב גשמי לא יוכלו לתאר את גודל ההתעוררות והאזיורא דלעילא לאלו שזכו לשמוע התורות והדברות שנאמרו בעליה יוצאת מפי מרן שליט"א, כשמסביב עומדים ויושבים בקירוב מקום רבנים חשובים וזקנים מאנ"ש, וע"ג האצטבאות עומדים צפופים המוני האברכים ובחורים, אשרי עין ראתה כל אלה. ונמשך שעה ארוכה עד השעה 10.05.

ונביא כאן כמה תורות מלפני ההקפות ובין ההקפות:

★ אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו. הנה משה רבינו ע"ה דיבר לדור דעה אשר

בקשתנו אין כמוך באלוקים ה' ואין כמעשיך שמדת הגבורה שלו ית"ש שהקב"ה יכול לעשות כנגד מדת הדין אף שאין ראויים, ולזה אנו מבקשים שיבטל הקב"ה מאתנו הבחירה ונוכל לעבדו ית"ש בשלימות בלא כל מניעות והפרעות.

✳ יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו. אמרו חז"ל (חגיגה דף ה' ע"ב) ואם לא תשמעוה במסותרים תבכה נפשי (ירמיה יג, יז), אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב מקום יש לו להקב"ה שבוכה בו ומסותרים שמו, ומי איכא בכיה קמיה הקב"ה והאמר רב פפא אין עציבות לפני הקב"ה שנאמר (דברים הימים-א טז, כז) הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, לא קשיא הא בבתי גוואי הא בבתי בראי, ופירש"י בבתי גוואי איכא (בכיה) דכתיב במסותרים (תבכה נפשי). הרי דבבתי בראי עוז וחדוה במקומו וליכא עציבות כלל, אבל בבתי גוואי כתיב במסותרים תבכה נפשי. ובספה"ק יערות דבש (ח"א, דרוש יג) האריך הרבה בזה.

ועכ"פ בזמן הגלות שבני ישראל הם בצער ועדיין לא זכינו לתיקון השלם, הרי שכביכול כלפי הבורא ב"ה הבחי' היא של 'במסותרים תבכה נפשי', וע"ז בקשתנו יהי כבוד ה' לעולם שיתגלה כבוד שמים ויהיה התיקון השלם, ואז נזכה אשר ישמח ה' במעשיו, ולא יהיה עוד כלל צער ועצב לפניו ית"ש כי אם עוז וחדוה במקומו.

✳ יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל ימשנו. יבואר ע"ד האמור למעלה שביד הקב"ה לבטל הבחירה מבני ישראל, וע"ז בקשתנו שהקב"ה יהיה עמנו בכל מצב, ואף שאין אנו ראויים וזכאים לכך, מכל מקום כאשר היה עם אבותינו שהם היו במדריגה גדולה, כמו כן אל יעזבנו ואל ימשנו, וישעבד ויטה לבבנו לעבדו באמת ובלבב שלם.

✳ ואמרו הושיענו אלוקי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגויים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך. הרבה דרכים למקום, והקב"ה יכול להצילנו ולהחיש ישועתנו בכל מיני אופנים ודרכים, ומבקשים אנו הושיענו שהישועה תהיה דייקא על ידי אלוקי ישענו, שהקב"ה בעצמו הוא שיושיענו ויצילנו באופן

היו ביציאת מצרים, וזכו לראות את מעמד מתן תורה ולקבל תורה מפי הגבורה, ונתקיים בהם אמרם ז"ל (ויק"ר א, ו) דעת קנית מה חסרת, בוודאי היה להם היכולת לבוא להשגה נעלית זו כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, ברם אנשים כמוני אשר אנו שפלי דעת, ואין לנו הדעת הישרה והנכונה, וכי היאך יכולים לדמות שנזכה לבוא לזה, ובפרט לפי מה דאיתא בחז"ל (שבת דף ל"א ע"א) ד'דעת' היינו סדר טהרות, וממילא יודע אני בעצמי כי רחוק אני עד מאוד מבחי' הדעת, היפך מבחי' דעת קנית מה חסרת', והיאך נוכל לומר 'אתה הראית לדעת'. אכן באמת לא כן הוא, כי בוודאי פסוק זה נאמר לכל אחד ואחד, ואפי' לבני דורנו, כי אף שלפי מעשינו אין אנו ראויים לכך, אבל הקב"ה בכוחו להמשיך שכל אחד ואחד בכל מצב שהוא בכל דור יכול להגיע להכרה הנכונה לפי מדריגתו כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, וכל אחד יכול לזכות ל'דעת'. וזהו שהמשיך ואמר לעושה נפלאות גדולות לבדו, שאף שבכוחי לא הייתי מגיע לזה, אבל הקב"ה הוא בוודאי יכול להמשיך שנגיע לידי זה.

✳ אין כמוך באלוקים ה' ואין כמעשיך. כתב בספה"ק ישמח משה (פר' בא, ד"ה א"י והיה לאות) עה"פ (שמות יג, טז) בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, דתמוה וכי כלפי הבוכ"ע הא"ס ב"ה וב"ש שייך לחלק בין קל לקשה, הרי הוא ית"ש ברא עולמו באתא קלילא דלית ביה מששותא, ואיך שייך לחלק בו בין קל לכבד, ומהו הלשון בחזק יד. וביאר בקדשו, כי כביכול עשה השי"ת כנגד שורת הדין אשר קיטרנה שאינם ראויים לגאולה והשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו חמל על עמו להושיענו נגד מדת הדין, ועשה ביד חזקה נגד תוקף הדין והקטרוג הגדול, להוציא את בניו מעל שורת הדין והמשפט בלא שום טעם וסיבה, יעו"ש (וראה אלשיך הק' שמות יג, יא-טז).

והנה הקב"ה ברא עולמו באופן כזה שיש לכל אחד ואחד בחירה חפשית לעשות כרצונו לטוב ולמוטב, אכן פעמים יש והקב"ה מתנהג ביד חזקה ונוטל מעמו הבחירה, ובכח מחדיר ומעורר בו אהבת ה' ויראתו, שיהיה לבו לב טהור לעבודתו ית"ש, וכך יוכל לעבוד את קונו בלא כל מניעות ומרדות. וזהו

ועל זה ביקש משה רבינו ע"ה שאם יהא קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך רק אז כלל ישראל יוכלו לעסוק בתורה כדבעי, ולא יהיה עוד ביטול תורה ויוכלו לקיים כל מצוות התורה בשלימות. וזהו שאמרו 'ויהי בנסוע הארון' הוא ספר בפני עצמו, היינו שכאשר בני ישראל זוכים למנוחה ושלוות הנפש ויושבים במח בלא פחד מן הגויים הסובבים, אז יכולים לזכות ולבוא באמת לקיים כל מצוות התורה ולעסוק בתורה כדבעי, ועל ידי כן יהיה קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוזך.

✦ ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה קיוינו לו ויושיענו זה ה' קיוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור. מהלשון משמע כי כאשר הישועה בא תבוא, יהיה זה ישועה נמי להבורא ית"ש כביכול, אשר עמו אנכי בצרה, והקב"ה גלה יחד עם בני ישראל בכל גלותם, וכדאמרו חז"ל (במדב"ר ז, י) בכל מקום שגלו שכינה עמהם.

ואמרו חז"ל (מדרש תנחומא, פרשת תצא, אות יא) שאין שמו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, וכביכול נפרדו אותיות השם יו"ד וה"א מאותיות ו"ו ה"א, ואמנם שמבואר בספ"ק (ראה ישמח משה ז"ע, סוף פר' תשא, ד"ה ה' ה') שכלפי מעלה ודאי שאין שום חסרון והשתנות אצל אין סוף ב"ה וב"ש, יעו"ש, ועפי"ז עדיין השם הקדוש משפיע כל השפע העליון בשלימות ללא שום חסרון, אלא החסרון הוא מצד המקבלים ברואי מטה, שאין אנו מרגישים באור הגדול הנשפע לנו משמו הגדול מגודל ההסתר פנים בגלות, עד שנראה לנו כאילו אין שמו שלם ומן המיצר קראתי י"ה ואין שם הוי"ה בשלימות, (וראה בספר מסכנות יעקב למהר"י פארדו, נדפס בשנת תקפ"ד, ישעיה פרק יב, ד"ה ואמרתם ביום ההוא, דף מ"ז ע"א מדפה"ס).

ולזה כיון שאמר ואמר ביום ההוא וגו' נגילה ונשמחה בישועתו, שנראה כאילו כביכול אף הקב"ה צריך לישועה וכביכול חסר משהו במלכות שמים, על זה מיד מסמיכים ואומרים כי האמת היא אשר מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור בלא כל חילוק בין העיתים והזמנים, אשר כולם שווים לטובה ואין כל פגם וחסרון במלכותו

שנראה במוחש, שהישועה באה מעמו ית"ש. ועל ידי כן יתרבה כבוד שמים בעולם והכל יראו כי להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך שמאתו יצאה הישועה, ויבואו הכל להכרה כי ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, וכל הגויים ג"כ יכירו במלכותו שרק הוא מנהיג העולם ועושה ויוצר הכל.

וזהו שאמר עוד ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, שכשם שבזמן מתן תורה בעת אשר ה' עוז לעמו יתן כל העולם געש ורעש מפחד ה' ומהדר גאונו שהיה נגלה כבוד ה' על ההר ליתן תורה לישראל, ואף כל האומות חשו בתהפוכות עולם עד שבאו לבלעם ושאלו ה' למבול ישב (זכחים דף קט"ז ע"א) והשיב להם כי ה' עוז לעמו יתן. וכמו כן יהיה כאשר ה' יברך את עמו בשלום כשיגיע התיקון השלם והגאולה המקווה לבני ישראל, וכל העולם ירעש ויגעש, או אז יכירו הכל וידעו שהכל בא מאתו ית"ש והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

✦ ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו'. בגמ' (שבת דף קט"ז ע"א) ויהי בנסוע הארון וגו' פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה וכו', רבי אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו, כמאן אזלא הא דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורות כמאן כרכי, עי"ש.

וכבר הק' הכלי יקר (פר' בהעלותך) דהדבר יפלא לעין כל ששני פסוקים של 'ויהי בנסוע' נקבעו כספר בפני עצמו, ומה גם שהרי התורה ניתנה למצותיה, ובפסוקים אלו לא נאמר שום מצוה הוראה, עי"ש. ואכן כבר כתבו המקובלים דהרבה נאמר בפרשה זו אלא שנגזרו מעינינו ולעתיד לבוא יתגלה כל מה שנגזר, והאריך בזה הגה"ק החיד"א (כסא דוד, דרוש מזו לשבת תשובה) יעו"ש.

ועפ"י פשמות אפ"ל, דהנה אמרו בגמ' (חגיגה דף ה' ע"ב) עה"פ (ירמיה יג, יז) ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה', אמר רבי אלעזר שלש דמעות הללו למה אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומן, ואיכא דאמרי אחת על ביטול תורה, וכו' כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה.

ית"ש, ולא שייך כל השתנות ושינוי במלכותו אף בזמן הגלות ממש.

וראיה ברורה לכך 'בי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים', כי הנה הרבה אומות נאבדו ונמחקו בשנות העולם, כאשר אומות גדולות ומפוארות אין נזכר שמש וזכרם עוד מתחת לארץ, והנה עם בני ישראל על אף גודל הגלות הצרות הגזירות והפורעניות שעברו עליהם, הנה המה חיים וקיימים, ועדיין עוסקים הם בתורת ה' ובמצוותיו עד עצם היום הזה, והרי זה לאות וסימן ברור כי הנהגתו ית"ש הוא ללא כל שינוי בכל הדורות כולם, וכסאו נכון ומלכותו ואמונתו לעד קיימת.

✱ אומר שירה לפני יוצרי באימה. לכאן קשה למה אמר 'באימה' ויותר היה לו לומר שיזמר שירה 'בשמחה', כי השירה הלא היא נאמרת מתוך שמחה. אמנם י"ל כי היאך אפשר להרבות בשירות ותשבחות לפני המקום, וכדאמרו חז"ל (ברכות דף ל"ג ע"ב) ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר הא"ל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעוז והיראוי החזק והאמיץ והודאי והנכבד, המתין לו עד דסיים, כי סיים אמר ליה סיימתניהו לכולהו שבחי דמרך, וזהו רק על הוספת כמה תיבות, וכ"ש הוא כאשר מרבים בשירות ותשבחות, ואמרו עוד (מגילה דף י"ח ע"א) שאסור להרבות בשבחו של מקום, דכתיב (תהלים קו, ב) מי ימלל גבורות ה', מי שיכול להשמיע כל תהילתו, והמספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם (מגילה שם) ומעתה היאך נעמוד ונאמר שירה לפניו.

אלא דאיתא בספיה"ק (ראה ישמח משה, פר' אמור, ד"ה במדרש רבה; פר' בשלח, עה"פ ובני ישראל הלכו; ובתפלה למשה קאפיטל קו, אות ב' בשם שבט מישאל, פרק ל"ג) עפ"י מה שאמרו חז"ל (ב"ר לב, ג) מציינו שאומרים מקצת שבחו של מי שאמר והיה העולם בפניו שנאמר (תהלים סו, ג) אמרו לאלקים מה נורא מעשיך, עי"ש. אומרים מקצת שבחו של הקב"ה בפניו וכולו שלא בפניו, נמצא שבמקום שישנו השראת השכינה ובפרט בימים הקדושים שזוכים בהם להשראת השכינה הוי בבחי' שבחו בפניו, וא"כ אפשר לומר שבחו של הקב"ה ואין בזה חשש של

'סיימתניהו לכולהו שבחי דמרך' אף שאין אומרים כל שבחו.

זה שאמר אומר שירה והיאך מותר לי לשורר ולהלל, זהו כי לפני יוצרי שאני עומד לפניו, ובפניו אפשר לומר שירות ותשבחות דהוי רק בבחי' מקצת שבחו.

ואמנם כאשר יתבונן האדם בהא גופא שזוכים להשראת השכינה, הרי שיתמלא חיל ורעדה, וכנודע מה שכתב הרמ"א (סי' א', סעי' א') בשם הרמב"ם במורה 'כשישים אל ליבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד'. נמצא כי ממה נפשך, על ידי מה שמשוררים שירה לפניו ית"ש בהכרח הוא לבוא לידי אימה ורעדה, ביודעינו כי השכינה הק' נמצאת עמנו תמיד בכל עת, ואם אין האדם מתירא ואחזו חיל ורעדה, הרי זהו משום כי אין אצלו השראת השכינה, ושוב ממילא לא הותר לו לומר ולספר בשבחו של מקום.

וע"ז אמר המשורר אומר שירה, וקשה וכי סיימתניהו לכולא שבחא דמריה, והיאך הותר לו לומר, אלא התירוץ הוא לפני יוצרי, וכיון שזוכה להשראת השכינה הוי מה שמזמר ומהלל בבחי' מקצת שבחו בפניו, וממילא בהכרח הוא שיהיה 'באימה' ויתמלא אימה ורעדה מהשכינה הק' כי היאך יוכל שפל ברך כמוני לעמוד לפניו ית"ש, ומכך ואלביש סות חרדה.

ויובן בזה מה שהמשיך המשורר ואמר בתוך לבי משכן אבנה לזיוו קרבן תקריב לו נפשי היחידה. דהנה מאידך מאחר ויודע שעומד הוא לפני הקב"ה, שוב אין כל נפק"מ בתנועות ובפעולות החיצוניות, אלא העיקר הוא הנקודה הפנימית שבלב, שתהיה מהורה וזכה לפניו ית"ש, כי הלא הקב"ה הוא יודע מחשבות ולפניו נגלו כל תעלומות וכל מצפוני הלב. וז"ש 'בתוך ליבי' דייקא משכן אבנה לזיוו, כי העיקר הוא כאמור הנקודה הפנימית שבלב, מה שאינו גלוי כלפי אנשים אחרים, וקרבן אקריב לו' נפשי היחידה.

✱ נאון נפשי לפני הוד אורו אשפילה אראה שמו בחילה אסלדה. הנה הדרך לזכות להשראת

אדכא ושפל רוח אני לפני מחטוא לו יאחזני רעדה. הנה דרך בני אדם אשר בושים הם במעשיהם מפני הרואים, ולא יעשה האדם דבר שאינו כשורה כאשר יראה אדם אחר זולתו המעשה. ואמנם כמובא לעיל מדברי הרמב"ם, כאשר יתבונן האדם בדבר כי הקב"ה יודע מחשבות ובוהן כליות ולב, והוא מתבונן במעשיו תמיד, בקומו ובשכבו, ברחוב ובביתו על משכבו, ויודע ומכיר בכל מחשבותיו ובכל מה שמסתכל ומביט, גם בדברים שאיש זולתו לא יוכל לידע, הרי שמתוך זה יתמלא יראת ה', ובוודאי לא יבוא עוד לידי חטא ומכשול, וכמו כן בגשתו לקיים מצוותיו ית"ש לא ישגיח כלל על 'מה יאמרו הבריות', ולא יהרהר כלל במחשבתו מה שמחשבים אחרים אודותיו, ולא יהיה איכפת ליה כלל מזה. וז"ש דכא ושפל רוח אני לפני מחטוא לו', דכיון שיודע שעומד הוא לפני הקב"ה אשר רואה ומכיר בכל מעשיו ומחשבותיו, על כן יאחזני רעדה.

✱ החלב והדם שלי אקריבה על מזבח ובעבוד עבודה. המשורר כאן נתן עצה לאדם שיזכה לתשובה ולכפרה שלימה. דהנה נודע מ"ד בזה"ק (פר' במדבר, דף קכ"א ע"א) דאף שיש עבירות שרק יום המיתה מכפר מכל מקום ע"י קבלת מסירות נפש בפועל מתכפר על הכל, והאריכו בזה הרבה רביה"ק מוהרצ"א זי"ע בכמ"ק (ראה בני יששכר, מאמרי תשרי, מאמר ב, אות כו; ובמגיד תעלומה בתחילתו, ועוד) וכן בספה"ק ייטב פנים (אבני זכרון לר"ה, אות סד; ליום העשור אות ט"ו), וכתבו דאפי' על עבירות החמורות שאמרו עליהם בזה"ק דאין מועיל להם תשובה, מכל מקום על ידי עצה זו של קבלת מסירות נפש בפועל ממש יכופר להם גם העון הזה, וכשיקבל על עצמו קבלה אמיתית בעומק לבבו לקיים בחי' הכתוב (איוב יג, טו) הן יקמלני לו אייחל, ויתבונן ויצייר בנפשו כי גם אם יעמידוהו מול כיתות יורים או ירתיעו אותו בשריפת הגוף בשחיטה וחתיכה לאיברים איברים וכו' אם לא ימיר דתו ויכפור בהשי"ת חלילה, לא ישמע ח"ו לדברים אלו ולא יתפתה אף לא לרגע אחד, אלא ימסור גופו ונפשו על קדושת שמו ית'. וכאשר כבר כתב כן רביה"ק הרר"א זי"ע בצעטל קטן (סעיף א') ויצייר במחשבתו כאילו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא בשביל קדושת

השכינה הוא על ידי מדת הענווה, וכדררשו חז"ל (סוטה דף ה' ע"א) בפסוק (ישעיה נז, טו) ואת דכא ושפל רוח, אני את דכא (אני מרכין שכינתי אצלו, רש"י) אתי את דכא (אני מגביהו עד ששוכן אצלי והיינו אשכון את דכא, שכאשר מתנהג האדם בענווה זוכה והקב"ה משרה שכינתו אצלו, והקב"ה משתמש במאנץ תבירין (זוה"ק ח"ב, דף ר"י ע"א), נמצא כי רק על ידי הענווה יוכל האדם לשורר לפני הקב"ה (ראה תפלה למשה שם), וזהו שהמשיך המשורר האלוקי ואמר גאון נפשי לפני הוד אורו אשפילה, וממילא ע"י מידת הענווה אזכה להשראת השכינה ויהא אראה שמו כי הקב"ה נמצא אתו עמו מאחר והוא מתנהג בענווה ובחילה אסלדה.

✱ ויבואר עוד, עפ"י מה שכתב הכלי יקר (בראשית מא, א פרשת מקץ, ד"ה והקרוב אלי; וראה מגלה עמוקות, פרשת ואתחנן, אופן קעמ; רגל ישרה, ערך ענווה; ובעוד ספרים) דלמדנו מידת ענוה מהשי"ת שבחר לשמו את אותיות הוי"ה שהם הפחותות בנימטריא שלהם במילואם מכל כ"ב אותיות התורה"ק, וכדאמרו חז"ל (מגילה דף כ"ט ע"א) בכל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו. וז"ש גאון נפשי לפני הוד אורו אשפילה להתנהג בענוה ובשפלות רוח, כמו שאראה שמו שהראה בזה ענוותנותו ית' ואעשה כן אף אני.

✱ א"י, דהנה נודע (ראה תניא, פרק ב) כי כל התורה שמותיו של הקב"ה, ואמרו חז"ל (פסחים דף ס"ו ע"א) המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת, ועוד דרשו (תענית דף ז' ע"א) נמשלה תורה למים, מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך אף דברי תורה כן, ואין דברי תורה מתקיימים אלא במי שדעתו שפילה, ולא בשמים הוא שלא תמצא התורה במי שמתגאה, כי דייקא מי שאוחז דרכו בענוה ושפלות הרוח הוא שיזכה לתורה באמת, שיתקיים בו בחי' הכתוב (משלי ה, כה) ועפעפיך יישירו נגדיך, שיוכל לראות באותיות התורה שהם שמותיו של הקב"ה. וז"ש דע"י אשר גאון נפשי לפני אורו אשפילה, עי"ז אראה שמו, היינו שיוכל לעסוק בתורה הק', אשר כל התורה שמותיו של הקב"ה כנ"ל ורק הוא יזכה להשגה אמיתית בתורה הק', וזהו אראה שמו שאזכה לראות ממש אפי' בע"פ כי עפעפיך יישירו נגדיך כנ"ל.

תורה לבני ישראל וישפיע על אחרים, וכאמור שזהו אחד מן העצות לתיקון המעשים כולם, ועל כן בדייקא עשה עמו השי"ת חסד שהוא ימסור את התורה לישראל, על מנת שיזכה לבוא אל תיקונו השלם, עכ"ל.

עפי"ז יבואר דזהו שיסד המשורר ואומר לו כלוי על דוכנו וכו', וכנ"ל שיעורר את בני ישראל לתשובה לזכותם לעסוק בתורת ה', אודה לשמו בסוד ישרים ועדה, לשורר לפניהם שירת התורה וללמדם תורה ומצוות, ועל כן בדייקא מינהו הקב"ה ונגנו אשמור, שיהיה הוא מנהיג ישראל, כדי שעל ידי כן יזכה וחוחים אשליך לשוב בתשובה שלימה ויזכה לתיקון על כל מעשיו.

✱ מנא אמלא וכו'. טייערע אידישע קינדער מה אומר לכם, וככל שנדבר מענין זה אין די בדברינו, והרבה האריכו חז"ל ובספרים הק' לאין ערוך ושיעור, כי עיקר דרך התשובה הוא דייקא על ידי עסק התורה הק', ולא כל מיני עצות אחרות, רק לקבל על עצמו עול תורה באמת. ועל זה רמז המשורר דאם חפץ האדם וחוחים אשליך ולהסיר מעליו הבגדים הצואים בתיקון כל הפגמים, זהו על ידי מנ"א אמלא, מכל מיני מגדים, מנ"א נוטריקון ט'עמים נ'קודות א'ותיות ורומז על לימוד התורה כנודע מספה"ק (דגל מחנה אפרים, פר' כי תבא, ד"ה ברוך מנאך, בשם הבעש"ט הק' זי"ע; מגלה עמוקות, פר' ואתחנן, אופן נג), ועל ידי עסק התורה בדייקא יזכה לתשובה שלימה ולתיקון כל הפגמים. ועל זה גמר אומר אומרה ירח מנחת יהודה רמז למה שנאמר (בראשית מו, כח) ואת יהודה שלח לפניו להורות לפניו גושנה, וברש"י לתקן לפניו בית תלמוד, שעל ידי עסק התורה יוכל לתקן הכל בשלימות.

עוד דרך תיקון יש והוא על ידי שיעסוק האדם בתורה הק' בלילה וינרד שינה מעיניו, וכדאמרו חז"ל (תמיד דף ל"ב ע"ב) כל העוסק בתורה בלילה שכינה שרויה כנגדו, ולא איברי סיהרא אלא לגירסא (עירובין דף ס"ה ע"א). וכבר נודע מהאריה"ק (שער רוח הקודש, כוונת התענית דף י"א ע"א; משנת חסידים, מסכת תשובה פרק מ') שללמוד במשך לילה שלם הוא תיקון כרת. ואמנם בוודאי יש לידע כי אין הכוונה שילכו בחורים

השי"ת שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השי"ת וכו'. ועל ידי זה יזכה לכפרה שלימה על כל העוונות.

זהו שאמר המשורר האלקי, החלב והדם שלי אקריבה על מזבח, שאקבל על עצמי מסירות נפש בפועל, ועל ידי כן אזכה לתשובה שלימה על כל החטאים ואעבוד עבודה.

✱ ואומר לו כלוי על דוכנו אודה לשמו בסוד ישרים ועדה. עוד איתא בספה"ק (ראה שפע חיים רעוא דרעוין, פרשת בשלח, מאמר ה, אות ט) כי התיקון למי שפגם בחטא זה רח"ל, הוא ע"י שיזכה את הרבים וילמד תורה לבני ישראל, ובוה יתקן מה שגרם בחטאו להפריד הניצוצות. וז"ש המשורר האלקי, כי הדרך לשוב בתשובה שלימה על חטא זה, הוא ע"י ש'ואומר לו כלוי על דוכנו, היינו כשם שמצינו גבי הלויים שאמרו בספה"ק (ראה מאור ושמש, פרשת קורח, ד"ה ועבד הלוי בשם ספה"ק ברית מנוחה; שער יששכר, מאמר שובה ישראל, אות כ, בשם רביה"ק מצאנו זי"ע) שהיו מעוררים בשירם וזמרים את החוטאים לתשובה שלימה, כמו כן על ידי שאזכה את הרבים לעוררם לתשובה ולתיקון המעשים אזכה אף אני לכפרה ולתשובה.

✱ זוחל אשב שואל ממנו עזרה גנו אשמור ואשתדל לעבדה. אמרו חז"ל (ב"מ דף ק"ו ע"ב) קשומט עצמך תחילה ואח"כ קשומט אחרים, ומעתה היאך יוכל האדם להוכיח את ישראל ולהשפיע מעצמו על עליהם, שצריך לבדוק הוא את עצמו תמיד להיות מושלם בכל, ועל כן הנני זוחל ומתיירא, והעצה לכך הוא שאני מבקש מהקב"ה ויודע שהוא יכול לעזור לי לשמור, דהוא כל יכול, וממילא אף שאני איני ראוי, מכל מקום שואל ממנו עזרה, שיסייע בידי ש'גנו אשמור ואשתדל לעבדה'.

✱ חוחים אשליך וכו'. הנה שמעתי ממרן אאדמו"ר זי"ע דלכאנ' יש להבין מה שכתוב (במדבר יב, ג) והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, ותמהו בזה שהלא ידע וראה שעולה למרום ופנים בפנים דיבר אליו ה', והאיך לא בא לידי גאווה והתנשאות. אלא שמשה רעיא מהימנא בענוותנותו חשב כי אדרבה מאחר והוא השפל מכל הבריות, עד שאין לו תיקון תקוה ותקומה כי אם על ידי שילמד

מרימינוב זי"ע; וראה לכ"ק מרן זי"ע בשיעור חורש"י פר' תצוה תשל"ה, ועוד).

ומי שחם על נפשו וחפץ לזכות למעט כוונה והתעוררות ורגש בתפילה, יראה לקבל על עצמו שלא לדבר שום דיבור חול מעת קומו בבוקר עד אחר התפילה, שרק על ידי שיקדש את פיו ולא ישיח בשיחה בטילה יזכה להתפלל לפניו ית"ש בכוונה ומתוך נקודת יראת שמים.

ובפרט ביום קדוש ונעלה זה, אשר אמרו צדיקים שהמתפלל בו בכוונה יזכה להעלות התפילות של כל השנה, וביארו בספה"ק (ראה תפארת שלמה, לשמיני עצרת, ד"ה ביום השמיני; מדבר קדש מהרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, לשמיני עצרת, ד"ה עוד יש לפרש) שלכן נקרא 'שמיני עצרת' ותרגומו 'כנישין', היינו שיום זה הוא יום אסיפת התפילות ועולים לפניו ית"ש לריח ניחוח (וראה עוד ילקוט מנחם מהרה"ק מרימינוב זי"ע, שמיני עצרת; ישמח ישראל, שמיני עצרת, אות לו; שפתי צדיק מועדים, שמיני עצרת, אות לו; ועוד).

על כן כשנתבונן בזאת כמה תפילות התפללו עם בני ישראל בהימים הקדושים שעברו עלינו לטובה, ושפכו דמעות כמים שיזכו לשנה טובה בכל העניינים, ומי יודע אם עלו לגבוה או שח"ו נעצרו ולא הגיע אליו ית"ש, כמו שגילו לנו הצדיקים כי פעמים שהתפילות נעצרות ואינן ראויות לעלות לבוא לפני כסא הכבוד כיון שאינן בשלימות, ועל ידי תפילותינו ביום שמיני עצרת מתעלים ומתקבלים כל התפילות לפני אדון כל.

ועל כן לכה"פ ביום קדוש זה מן הראוי להזהר שלא לדבר כלל דברים בטלים קודם התפילה, שיזכה להתפלל כראוי ביום גדול ונורא זה, ולהעלות ולתקן כל התפילות. והטוב ביותר שיקבל על עצמו תענית דיבור עד אחר כל התפילות וההקפות, וזוהי יראה כלפי שמיא שרצונו מכאן ואילך לקדש את פיו כדבעי, ועל ידי כן נזכה שכל התפילות יתקבלו לרחמים ולרצון.

✽ וישאו לך אדון לב אל כפים העבר מהם כל עון וחלודה. מורה על עבודת התפילה, וכדאמרו חז"ל (תענית דף ח' ע"א) שהמתפלל צריך שישים נפשו בכפו שנאמר (איכה ג, מא) נישא לבבינו אל כפים, וכן

עולי ימים להתנהג במנהג שטות ללמוד תורה בלילה ולאחמ"כ להיות עייף ויגע משך כל שעות היום באין ביכולתו ללמוד ולעבוד את השי"ת כדבעי, שזוהו מעצת היצר להפך היוצרות ואין בו ענין כלל, כי אחד שהוא בר מוח ובעתים מיוחדים ויודע בנפשו שאף היום שלאחר מכן יהיה כחטיבה אחת לעבודת השי"ת אז דבר גדול הוא, שבזה שמשברים ומכניעים תאוות השינה ומנדדים תנומה במשך כל הלילה הרי זה תיקון גדול ומכפר על איסורי כריתות. וע"ז רמז כאן המשורר, שעל מנת שיזכה האדם לתקן כל מעלליו ולשוב בתשובה שלימה וחוחים אשליך וגו', העצה הוא על ידי מנ"א אמלא מכל מיני מגדים, מנ"א נוטריקון ט'עמים נ'קודות א'ותיות כנ"ל, 'אמרה ירח' היינו שיעסוק בתורה בעת שהירח זורחת בשעות הלילה, שזה יהיה לו לתיקון על כל פגמיו גם אם מעשיו החשיכו תארו בגודל עוונותיו וחולאת זוהמתו, מכל מקום על ידי זה שיעסוק בתורה בלילה יזכה לתקן הכל.

✽ כל עצמותי יתרעשו בפחד לקרוא בשמו ולעבדו שכם אחד יתקדשו ויעשו אנודה. המשורר האלקי אומר שכל עצמותיו יתרעשו בפחד לקרוא בשמו, כי איך יוכל שפל נבזה וחדל אישים להעזי לקרוא ולומר את שמו הקדוש של מלך מלכי המלכים, ומזאת יחרד האיש וילפת ויאחזו פלצות, ובפרט בידעו כמה פגם בפיו ולא נוהר ונשמר מדיבורים אסורים, מעתה היאך יוכל בפה זה להוציא את שם ה' ב"ה.

ועל כן ראשית הדרך בקבלת עול מלכות שמים הוא שיקבל האדם על עצמו להיזהר מאוד בקדושת הפה שלא לדבר דברים בטלים. ולכל הפחות יש להיזהר בזה שלא לדבר לפני התפילה, אשר כבר הזהיר על זה רביה"ק הרר"א זי"ע בהנהגות האדם (אות ט) להיזהר שלא לדבר שום דיבור לפני התפילה, שעל ידי זה יתבטל כוונתו בתפילה, ואם חפץ להתפלל כראוי בלי מחשבות זרות והרהורים רעים אזי ישמור פיו ולשונו מלדבר לפני התפילה ולדבר דיבורים אסורים. ואמרו צדיקים שע"י שמדברים דיבורי חול לפני התפילה דוחים יראת שמים בשתי ידיים (ראה בס' דברי יצחק, עניינים אות נ"ד בשם הרה"ק הרמ"מ

לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהם בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה, אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא בלילה, שנאמר (איכה ב, יט) קומי רוני בלילה, וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום, יעו"ש.

ו"ש המשורר נכספה וגם כלתה נפשי לשרתך, והראיה לכך כי סתרי את אתבודד בך ברינה, היינו ברינה של תורה בלימוד התורה הק' מתוך אהבת תורה אמיתית, וכאשר עוסק האדם בתורה בהתמדה באין רואה ובלא פרסום, הרי זה אות וסימן כי ואתעדן בנועם אור שכינה, שדבוק הוא בנועם אור ה'.

✱ פאר אתה נורא על ראש עמך זרע קודש ישראל עבדיך. היינו גם על הגרועים ועל השפלים מבני ישראל אשר הם בבחי' שחת עמך (שמות לב, ז) המורה על מדריגה פחותה, גם עמהם מתפאר השי"ת, כיון שכל יהודי הוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, וז"ש זרע קודש, היינו כיון שכל אחד חוטר מזרע האבות הק', על כן אף מי שהוא בבחי' עבדיך ואינו בבחי' בנים למקום מתפאר עמו הקב"ה.

✱ צניף טהור עטרה על ראשנו אהבתך חקוקה על לבנו. איתא בגמ' (שבת דף קנ"ו ע"ב) כסי רישך כי היכי דתהוי עלך אימתא דשמיא, והנה נודע (ראה מגיד דבריו ליעקב, פרשת שמות; דברת שלמה, פרשת שמות; ועי' תניא, חלק א, פרק מג; בני יששכר, מאמרי תשרי, מאמר ד, אות יד) כי דייקא מתוך היראה הטהורה יבוא האדם לידי אהבה, יעו"ש. בני א"ל חי זהו ברור ומוסכם מפי ספרים וסופרים שא"א לבוא אפי' לנקודה אחת זעירא של אהבת ה' זולת אם הוא תחילה מלא וגדוש ביראת ה'. וזה שאמר המשורר צניף טהור על ראשינו שמביא כאמור לידי יראת שמים והוא ירא שמים באמת, רק על ידי כן אהבתך חקוקה על ליבנו, אך בלא יראת שמים אמיתית לא שייך לבוא לידי אהבת השי"ת.

✱ תגלה אור מלכותך עלינו בך נדבק ויעלוז לבנו. הנה בפשטות על ידי חטא אדם הראשון על ידי כן ירדה חשכות וזוהמא לעולם, וניתן הכח ביד היצר הרע להביא את האדם לידי נפילות וירידות. כי אז

לב' מורה כידוע על עבודת התפילה, וכדאמרו חז"ל איזהו עבודה שבלב הוי אומר זו תפילה. ותפילותיהם של בני ישראל בימים הק' הם העבר מהם כל עוון וחלודה, להחזירם בתשובה שלימה ולשמרם מכל חטא ועון ולקדש רמ"ח איברים ושס"ה גידים ולעבוד את השי"ת בשלימות.

✱ העבר מהם כל עוון וחלודה. אפ"ל ד'חלודה' מרמוז על עוון שכבר חלד מרוב יושנו, והיינו שגם מי שנשתקע רח"ל בחטאים ויש לו חטאים ישנים, מכל מקום אל יתייאש מן התשובה, אלא יכול כעת לשוב בתשובה גם על אותם העוונות, ולצאת ולעלות מעומק שאול ומהחושיך והטיט העמוק ששקע בו, ותמיד יכול הקב"ה לחדשו להיות כבריה חדשה ושיתקן כל מעשיו.

✱ מי יתן לי לעוף אבר כיונה אל הר קדשך אעופה ואשכונה אשק עפר מקום שכינה ירדה. בקבלת התורה נאמר (שמות יט, ז) ויתייצבו בתחתית ההר שנעקר ההר ממקומו ונכפה מעל בני ישראל כגיגית (שבת דף פ"ה ע"א) וקיבל הדומם העפר כח והתרוממות להגביה כנשר באויר מפני כבוד ה' אשר ירד עליו, ומחמת השראת השכינה שעליו. וז"ש מי יתן לי לעוף אבר כיונה ובקשתינו היא כיון שראינו אל הר קדשך וכו', שהר סיני התרומם מפני הקדושה שעליו לעוף, ומוסיף ואומר אשק עפר מקום שכינה ירדה שגם העפר נתקדש ונתעלה, ואם בדומם כך הוא, אם כן כל שכן שאף בשר ודם שיש בו נשמה קדושה חלק אלו"ה ממעל שיוכל להתעלות ולהתרומם כל כך ולקבל קדושה מהבורא ית"ש.

✱ נכספה נפשי וגם כלתה וכו' סתרי את אתבודד בך ברינה ואתעדן בנועם אור שכינה. הנה היאך יוכל האדם לידע כי באמת נכספה נפשי וגם כלתה וכו', הרי שהסימן לאדם לידע אם דבוק הוא באמת בהשי"ת, הוא אם לומד תורה בהתמדה ומתוך אהבת תורה במשך שעות ארוכות ורצופות בלא שאף אחד יודע ובלא שאף אחד רואהו זהו סימן מובהק שהוא דבוק בהקב"ה. ובאם אינו בדרגה זו, אלא לומד לשם כבוד או שיראוהו לומד וכיוצ"ב, הרי זה אות וסימן שעדיין רחוק הוא מדביקות אמת בהשי"ת.

והנה כתב הרמב"ם (הל' ת"ת פ"ג, הי"ג) מי שרוצה

נגנו האור הגנוז שברא הקב"ה בששת ימי בראשית, וכדאמרו חז"ל (חגיגה דף י"ב ע"א) אור שברא הקב"ה ראה שאין העולם כדאי להשתמש בו עמד וגנוז וכו'. ועל זה בקשתינו תגלה אור מלכותך עלינו שהקב"ה יאיר עלינו מנועם אורו האור הגנוז, ועל ידי כן עולם ועד לא תהיה בינינו פרידה, ולא נבוא עוד לידי נפילה ומעידה, אלא נשאר תמיד דבקים בהשי"ת בלא ירדות כלל וכלל.

א ארוממך ה' כי דיליתנו ולא שמחת אויבי לי. ידוע מה שדרשו בגמ' (ע"ז דף ד' ע"ב) א"ר יוחנן משום רשב"י לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא להורות תשובה ליחיד, והיינו דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן נאום הגבר הוקם עול (שמואל ב כג, א), שהקים עולה של תשובה, והיינו שכל מה שאירע לדוד המלך היה בשביל לפתוח פתח לשבים, ולהורות לדורות הבאים שתמיד אפשר לשוב אל השי"ת ובכל מצב מועיל תשובה.

וזהו ארוממך ה' כי דיליתנ"י שמורה על פתיחת דלת לשבים, ולכן ולא שמחת אויבי לי כדאיתא בגמ' (שבת דף ל' ע"א) שבשעה שבנה שלמה את בית המקדש ומחל הקב"ה לדוד נהפכו פני שונאיו כשולי קדירה, וז"ש שעל ידי שהקב"ה מקבל בתשובה, על ידי כן ולא שמחת אויבי לי.

והנה כבר דקדקו בזה המפוי' (ראה משנת רבי אליעזר, פרשת חוקת, ד"ה במדרש רבה; משען המים, פר' משפטים, ד"ה איתא במדרש; גבורות ארי, חידושים מבן המחבר, סימן ב, ד"ה והנה אמרו) דלכאוי' וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך, והיאך בא דבר מכשול לידי דוד מלך ישראל על מנת להורות תשובה ליחיד. ומכבר אמרנו לתרין בזה, דמאחר ואמרו חז"ל (יומא דף פ"ו ע"א) דבתשובה מאהבה זדונות נעשים לזכויות, נמצא שלא בא כלל דבר חטא לידי דוד המלך ע"ה. ולזה אמרו חז"ל (שבת דף ג"ו ע"א) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, כי אדרבה זה גרם עוד לתשובה מאהבה שיתפכו לזכויות כנ"ל.

וכשנתבונן בדבר ראוי להבין הכוונה באמרם שבא דוד להורות תשובה ליחיד, והלא גם בתורה נאמר (דברים ד, ל) 'ושבת עד ה' אלוקיך' בלשון יחיד,

ואף בדברי הנביאים ישנם פסוקים הרבה מענין התשובה בלשון יחיד. ואלא מה שנתחדש אצל דוד מלכא משיחא, אינו שישנו כח התשובה ליחיד, אלא שהאדם יכול לרחוץ עצמו מזהמת עוונותיו ולשוב אל השי"ת להיות כבריה חדשה ולהשתנות ולנקות עצמו לגמרי, ודוד מלכא משיחא הוא שנותן הכח לכל אחד ואחד מישראל בכל הדורות בכל מצב ובכל זמן שיוכל להתרומם ולשוב בתשובה שלימה לפני השי"ת. וזהו הענין שבני ישראל לאורך כל הדורות בכל מקום ושעה שופכים את ליבם ונפשם בספר התהלים, כי בו הכנים דוד המלך את הכח לכל אחד ואחד מבני ישראל שיוכל לשוב אל ה'.

וז"ש ארוממך ה' כי דליתני ופתחת לפני שערי ודלתות התשובה, וזאת על ידי אשר ה' אלוקי שוועתי אליך ותרפאני רומז לתשובה שאמרו חז"ל (ראה יומא דף פ"ו ע"א; מגילה דף י"ז ע"ב) גדולה תשובה שנקראת רפואה, וכיון שעשיתי תשובה מאהבה שוב אינו נחשב כלל לחטא ועון, ועל זה הודה להשי"ת ה' העלית מן שאול נפשי, ועל ידי התשובה זכה לתקן נפשו ולשוב להיות כבריה חדשה.

והנה נודע מאמר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע (קדושת לוי, פרשת האזינו, ד"ה מי א-ל כמוך) על מה שדרשו חז"ל במדרש (פרשת אמור, אות כב) בפסוק (ויקרא כג, מב) ולקחתם לכם ביום הראשון וגו', וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא, אלא ראשון לחשבון עוונות, וביאר בקדשו דראש השנה ויום הכיפורים הם בבחי' יראה, אך סוכות מורה על תשובה מאהבה, אשר על ידה זדונות נהפכין לזכויות, יעו"ש. ובחג הסוכות הוא העת והזמן שיוכל כל אחד לבוא למעלה זו של דוד המלך ע"ה שעשה תשובה מאהבה.

ואמנם תמה תמה אקרא כי הא תינח באדם שזכה לקיים המצוות כראוי ואכן האיר בנשמתו קדושת המצוות, אך מה אומר ומה אדבר, וכי יכול אני לזכות למדריגה זו, והלא אפי' תשובה מיראה כדבעי אין בידי לעשות, והנה כבר חלפו עברו עלי כל הימים הק' ואף ישבתי בסוכה ונמלתי הד' מינים ועדיין לא זכיתי להאיר נשמתי על ידיהם, וטרם עלה בי שום רהור תשובה ועוד לא פתחתי כלל בעשיית התשובה כדבעי.

(ישעיה נז, ב) אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו, וזהו פתחת שק"י ר"ת י'ום ש'בת ק'ודש ותאזרני שמחה, עכלה"ק.

ויש להמתיק דבריו הק' עפ"י הנודע קושית הט"ז (או"ח סי' רמ"ב, ד"ה בטור) דאיכא למידק אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני, ואי עשה תשובה שבת למה לי. ותירץ דמיירי שעשה תשובה אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלין לו כדאיתא בפרק יוה"כ עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשובה תולה ומיתה ממרקת, וע"ז קמ"ל כאן דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו מהני תשובה שיהא נמחל לו, ע"כ. והיינו שעל ידי קדושת שבת אין צריכים ליסורים ממרקים, אלא זוכים לתשובה שלימה להיות כבריה חדשה על ידי עצם קדושת השבת.

וזה שאמר המשורר האלוקי הפכת מספדי למחול לי רצ"ל כי אף שבדר"כ יצטרך האדם גם ליסורים הממרקים, אכן כאשר פתחת שק"י בשבת קודש ותאזרני שמחה כי בשבת אין צריך למספר לסיגופים ויסורים ממרקים, ואותו הצער שהיה עלי לסבול בשביל כפרה ולמחול לי לזכות למחילה, נהפך לשמחה ע"י שק"י י'ום ש'בת ק'ודש, שעל ידה נזכה ותאזרני שמחה, מתוך שמחה וקדושת יום השב"ק.

לפני הקפה א' נשא מרן שליט"א תפילה חרישית (וכן ביום), אח"כ לקח הס"ת ונישקו בחרדת קודש ובהתעוררות רבה. ואמר מרן שליט"א אנא ה' הושיעה וכו' אלוקי הרוחות וכו', והתחיל מרן שליט"א ההקפות ברקידה עם הס"ת בידו ע"ג הבימה כאמור, ורקד בהתלהבות עצומה כשידו אוחזת ביד בנו הגה"צ אב"ד ארה"ב וראש הישיבה שליט"א, ובכל הקפה רוקד כמה דקות, והקהל מרקדים בשמחה ועוז, כאשר מרן שליט"א מלהיב את הקהל בהתלהבות דקדושה, והרגעים היו גדולים ורמים - אשרי עין ראתה קהל קודש רוגשים בקודש.

ולאחמ"כ נתישב מרן במקומו, ואחז הס"ת בידו וכמה פעמים נתן הס"ת שלו לרקוד עמו, (מרן שליט"א לא יושב ללא הס"ת, וכשמוסר הס"ת לאחר קם ממקומו, וכן כשיצא מרן שליט"א באמצע יוצא מרן לאחוריו), וכן רקדו עם ס"ת סביב הבימה כסדר הזה: הקפה ראשונה רבני ודייני אנ"ש, וכן בהקפות ביום; בהקפה שניה נכדי כ"ק מרן שליט"א וכן נכדי כ"ק מרן זי"ע ונכדי רבנה"ק, וכן בהקפות ביום; בהקפה שלישית אנ"ש מעל גיל שישים וחמש עמו"ש; בהקפה רביעית ראשי

אכן זהו עיקרו של האי יומא קדישא יום שמיני עצרת, שהוא גם יום שמחת תורה ובו רוקדים עם התורה מקבל כל אחד על עצמו עול תורה מכאן ולהבא, וממילא בכח האי יומא ובכח התורה הק' שפיר יכול כל אחד לזכות למדריגה זו. ועל זה דרשו חז"ל (פסחים דף ע"א ע"א) הפסוק (דברים טז, טו) והיית אך שמח - לרבות ליל יו"ט האחרון לשמחה, רצ"ל שבכח יום קדוש זה ובכח התורה הק' כשיקבל האדם על עצמו לשוב אל בוראו וחפץ להיות כבריה חדשה יזכה לשוב בתשובה שלימה ולהתקרב אליו ית"ש, ויעלה ביד כל אחד ואחד לבוא למדריגה זו לכפרת עוונות ושיתהפכו כל הזדונות לזכויות, וממילא יבוא לידי השמחה האמיתית.

✦ זכור חסדך לישראל לתת גדולה לדל שואל. הנה בנוהג שבעולם כאשר אדם מבקש הלוואה בודקים שווי רכושו ואם יש בידו נכסים וכדו', לדעת אם יש ביכולתו לפרוע הלוואתו, וכמצוי בימינו שאדם נוטל הלוואה מהבנק עליו לשעבד את ביתו ובודקים כמה כסף יש לו וכדו'. וכשיבא עני לבקש הלוואה ולא יהיה לו שום דבר שוויות שיוכל לפרוע, לא יחפצו להלוותו כלל וכלל.

אבל לא כן נוהג עמנו השי"ת, אלא שכאשר אנו עומדים ומבקשים מאתו ית"ש שיושיענו, אזי אע"פ שאין בידנו מעשים טובים וזכויות, ואנו מבקשים בתורת הלוואה על מנת לפרוע התחייבותנו בעתיד, כשאנו מקבלים עלינו לשמור מצוותיו ולהשתנות לטובה, שוב אין הקב"ה בוחן אותנו אם נוכל לעמוד בהבטחותינו ואם יש בידנו זכויות, אלא שומע תפילותינו וממלא לנו כל משאלות לבנו לטובה.

וזהו כוונת המשורר שהקב"ה ברוב חסדו עם ישראל נותן לדל שואל אפילו כאשר המבקש הוא עני אינו בודק ונותן וממלא לו כל משאלתו, אף אם אין בידו לפרוע.

✦ הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה. בספה"ק ייטב לב (פר' נח, ד"ה וז"ש בו אשכות) ביאר וזל"ק, הפכת מספדי למחול לי לשון מחילה, ע"ד שאמרו חז"ל (שבת דף ק"ח ע"ב) אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו שנאמר

(ולא ערך מרן שליט"א הנענועים עם הס"ת). בהקפה ז' ניגוני הרבה ניגוני שב"ק. וסיימו ההקפות בשעה 12.10, ואמרו עלינו. וזמרו אדון עולם וכו' בסיום הכריזו על זמן תפילת שחרית למחר בשעה 9.00. והסתובב מרן שליט"א אל הקהל, ואיחל א גוטשבת און א גוט יו"ט לכל הקהל.

השוה"ט ערך מרן שליט"א בביתו נאוה קודש, לבני המשפחה. וזימר מרן שליט"א אשת חיל בניגון שלום עליכם, לאחריה בירך על הבשמים. ובצע מרן שליט"א על חלות עגולות כנהוג. כן הביאו י"ב חלות, וסדר החלות היה כמו בליל שבת ולא כבליל יו"ט (ואמר מרן שליט"א שכן הוא המנהג בכל יו"ט שחל בשבת). בסעודה זמרו מערבית לב' לילי שמיני עצרת ושמת תורה. כן זמרו עוד מניגוני החג וניגוני תורה (ולא זמרו שאר זמירות).

תוכן התורה שאמר כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט בביתו נאוה קודש בליל שמח"ת העעל"ט

המזל, והנהגה עליונה למעלה מדרך הטבע, ועל כן ציוה השי"ת למול ביום השמיני להורות כי בני ישראל המה למעלה מן המזל, עיי"ש באריכות.

והנה הפרי מגדים (א"א, אורח חיים, סימן תרכה) כתב שהסוכה רומזת להא דאין מזל לישראל ושבני ישראל מושגחים על ידי הבוכ"ע בעצמו עיי"ש לדרכו. וכן כתב הגה"ק הרבי ר' יהונתן זי"ע באהבת יהונתן (הפטרות אחרי קדושים, ד"ה ביום ההוא), דאף שאין מזל לישראל, מכל מקום המזלות ישנם אלא שהם משמשים את ישראל ואין ישראל תחת המזל, ולכן בסוכה בעיניו שיהיו הכוכבים נראין מתוכה (שו"ע אורח חיים תרלא, ג), להורות על שליטת המזלות, אבל גם צריך להיות צלחה מרובה מחמתה (סוכה דף כ"ב ע"א) לרמוז שאנו תחת צל א"ל שזה מרובה מחמתה דהיינו החמה מהמזלות, עיי"ש.

ולכן סוכה היא צילא דמהימנתא צילא דקוב"ה ושכינתיה (זוה"ק, פרשת אמור, ח"ג דף ק"ג ע"א), דזהו בחינת וירד ה' על הר סיני, אשר במצב כזה אין שום מקום לשליטת המזלות, וזאת בזכות שאנו מאמינים באמונה שלימה שהקב"ה מלוא כל הארץ כבודו כאז כן עתה, ושהקב"ה נמצא אתנו ושורה בתוכנו.

וכן נרמז ענין זה במצות ד' מינים, על פי מש"כ רביה"ק הבני יששכר זי"ע (מאמרי תשרי, מאמר י, אות כד) בשם המקובלים (מגלה עמוקות, פרשת האזינו, ד"ה כי שם ה' אקרא) שד' מינים אלו לולב אתרוג ערבה והדס אינם גדלים תחת שליטת שר ומלאך כמו כל

כוללי האברכים די בכל אתר ואתר; בהקפה חמישית המנהלים הרוחניים, הרמי"ם והמשגיחים בישיבות הגדולות והקטנות; בהקפה שישית עסקני מוסדותינו הק' והנושאים בעול; בהקפה השביעית אנ"ש מגיל חמישים ומעלה עמו"ש.

לפני הקפה ג' ו' ז', וכן בהקפות ביום - התחיל מרן שליט"א מאלוקי הרוחות הושיעה נא. באמצע הקפה ג' כשמסר מרן שליט"א הס"ת לאחר, קם ממקומו ואמר יהי רצון מהחיד"א להקפה זו בדמעות שלישי. בהקפה ה' זמרו האדרת והאמונה (וכן גם בהקפות היום ובהקפות שניות) וכשהגיעו לפסקאות ה'הוד וההדר' ה'כתר והכבוד', 'המלוכה והממשלה', 'הפדות והפאר', ו'השיר והשבח' עודד מרן שליט"א את השירה בחזקה והראה בידו שיכפלו וישלשו, וינועו אמות הסיפים מקולות הזמרה. קודם הקפה שישית זימר מרן שליט"א הפיסקא 'עוזר דלים' בניגון הידוע

בקהלת (יא, ב) תן חלק לשבעה וגם לשמונה וגו', ובילקוט (קהלת, רמז תתקע"ט) תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי החג, וגם לשמונה הזהר אף בקדושת יום השמיני.

הנה המקום אתנו לבאר ענין שייכות שמיני עצרת לחג הסוכות, דהרי אמרו חז"ל (ר"ה דף ד' ע"ב) דשמיני רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב. ועל כן אנו אומרים 'שמיני עצרת החג הזה', להדגיש כי הוא יום טוב בפני עצמו ואינו כחלק מחג הסוכות. האמנם דנודע מש"כ במדרש תנחומא (פר' פנחס סי' טו) דשמיני עצרת היתה ראויה להיות אחר החג חמשים יום, כשם שעצרת אחר הפסח חמשים יום, אלא אמר הקב"ה חורף הוא ואינו יכולין להניח בתיהן לבא לכאן אלא עד שהן אצלי יעשו עצרת. מ"מ עדיין יש לבאר שייכות ב' מועדים הללו.

גם יש לבאר מה שקבעו החכמים הקדמונים ומקורו עוד בזוה"ק כנודע, לחוג את שמחת התורה דייקא ביום טוב של שמיני עצרת, דלכאוף היאך שייך דב"ז לחג הזה.

ואפ"ל, עפ"י הנודע מש"כ המהר"ל (תפארת ישראל פ"ב) וכן כתב הגה"ק מהרי"א ביערות דבש (דרוש ב' לז' אדר) כי מספר שבעה מכוון כנגד שבעה כוכבי לכת המסודרים בסדר המזלות ושעותיו עפ"י סדר חל"ם כצנ"ש שמתחלק לכל ימי השבוע ולכל זמני השעות, שמהם נמשכו כל הנהגות הטבע בעולם, משא"כ מספר שמונה מורה על למעלה מן

אינון דמשתדלי באורייתא בגין דכד ברא קוב"ה עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא. והיינו שמיד בראשית הבריאה נקבע עוד הנהגה לכל העינים ע"פ התורה שהוא למעלה מן הטבע, ועל ידה אפשר להמשיך שפע ברכה עליונה מעל לדרכי הטבע.

וב' הנהגות הללו נרמזים בתיבת 'זאת', האות ז' רומז על הנהגת הטבע שהוא על ידי שבעה כוכבי הלכת שכל הטבע נשלט על ידיהם וגלגלי המזלות, והנהגת התורה שהוא מעל דרך הטבע רמוז באותיות א"ת, שהן כלליות כ"ב אתוון דאורייתא, שעל פיה נברא העולם שיוכלו להמשיך הכל גם מעל דרכי הטבע וכאמור, עכתודה"ק.

ומעתה יבואר היטב מה שדרשו תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי החג, המורים כאמור על שבני ישראל למעלה מן המזל וגם לשמונה הזוהר אף בקדושת יום השמיני ששניהם הם על ענין זה להורות שאין מזל לישראל כי הם למעלה מן המזל.

ויש לרמוז עוד תן חלק לשבעה רומז על שבעה ספרי תורה, שעל ידי התורה הק' יכולים לזכות לבחי' וגם לשמונה - קדושת יום השמיני, שהוא בחי' מה שיהיה לעתיד לבוא שאז לא יהיה שלטון לגלגלי המזלות ומערכות הטבע כלל וכלל, ועל ידי כח התורה הק' יכולים לזכות לכח זה גם בעת הזאת, והבן.

בכך יובן כי לכך סמכו ענין לו לשמוח ביום החג בזה בשמחת התורה, להודות ולהלל על שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ובכך הנהגת בני ישראל נשפע ונמשך על פי התורה, שהיא הנהגה שהיא למעלה מדרך הטבע ואין אנו כפופים כלל למערכות השמים וגלגלי המזלות.

הצומח (ב"ר י, ו) אלא על ידי הבוכ"ע בעצמו, עיי"ש. גם נודע מש"כ בספה"ק על האי יומא טבא יום שמיני עצרת שאינו מפורש בתורה על מה נקבע החג הזה, כמו בשאר המועדות שמפרש הכתוב עינים ומהותם, משום דעיקר החג הזה הוא על לעתיד לבוא, וכאמורנו בפי"ט "שמיני מזומן לעתיד לבוא לשמח בו עם קרובו".

והנה לעתיד לבוא לא יהיה עוד כל שליטה ושלטון למערכות הכוכבים והמזלות, וע"ד מה שנאמר (ישעי' כד, כג) וחפרה הלבנה ובושה החמה, (ראה עקידת יצחק, פר' וישב). וכמו כן נמי יום שמיני עצרת אשר הוא כאמור חג דלעתיד לבוא הריהו למעלה מכל המזלות ואין המזלות שולטים בו כלל וכלל. בכך מובן מה שנשמך חג שמיני עצרת תיכף אחר חג הסוכות, דכשם שחג הסוכות ומצוותיה מורים על שאין המזלות שולטים כלל על בני ישראל, שהם נמצאים בצל א"ל, כך נמי מורה יום שמיני עצרת שהוא ביום השמיני שהוא למעלה מן המזלות.

עוד נקדים דנודע מאמר המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע (הובא בבני יששכר, מאמרי ראש חודש, מאמר א, אות ד; מאמרי ניסן, מאמר ד, על דרך הדרוש) בפסוק (במדבר כח, יד) זאת עולת חודש בחדשו, ותוד"ק דהנה ישנם שתי דרכים בהנהגת העולם, יש הנהגה טבעית שעל פיה נקבע סדרי העולם על פי מערכות שמים וארץ ומהלך הכוכבים והמזלות, וכל ההשפעות ועיני העולם מתנהלים על פיהם באופן טבעי. אבל מאידך ישנה הנהגת התורה שהוא למעלה מדרך הטבע, ואין להנהגתה קשר ושייכות לדרכי הטבע כלל, על דרך שאמרו בזוה"ק (פר' תרומה, דף קס"א ע"א) זכאין אינון כל

יום 'שמחת תורה'

בשעה 9.15 נכנס מרן שליט"א לתפילת שחרית, כשהוא לבוש בווייסע בעקיטשע ובווייסע גארטל, וניגש להתפלל לפני העמוד, כנהוג מאדון עולם - עד אדון עולם שאחר התפילה.

קודם אמירת 'נשמח כל חי' זמרו הפייט המיוחד 'נשמח' וכו'. והמשיך מרן שליט"א לפני העמוד (בשעה 10.25), ה'א-ל בתעצמות' וכו' בנוסח יו"ט, 'המלך' בניגון ימים הנוראים מלווה בככיות, 'שוכן עד מרום וקדוש שמו' בנוסח שבת, 'וכתוב רננו צדיקים' בנוסח יו"ט, 'וישתבח' מברוך אתה בניגון ובנוסח יו"ט.

ביוצר אור זמרו הא-ל הפותח, וא-ל אדון כמו בשבת. בתתברך' וב'את שם' זמרו כנוסח יו"ט. ואמר מרן שליט"א

'התקין מאורות משמח עולמו וכו' בהתעוררות. והתפלל מרן שליט"א הלל לפני העמוד כשהוא מזמר כל קטע מהלל בניגון אחר כנהוג, באריכות ובהתעוררות ונמשכה עד השעה 12.05. אח"כ אמרו שיר של יום.

במהלך תפילת שחרית החלו להגיע בשורות האיוב, על המתרחש בדרום ארצינו הק', כאשר בני עוולה מזרע ישמעאל ימש"ו הרגו וטבחו בבני ישראל, כשכל הקהל מתכנסים בבית המדרש ומעתירים בעד כל עמך בית ישראל לישועות ולנחמות.

עת אשר נתישב מרן שליט"א לאמירת 'קהלת',

[ואף שמצינו שנלחם אברהם אבינו ע"ה במלחמת המלכים, מ"מ הרי מלחמה זו היתה מלחמת הארבעה כנגד החמשה, ואברהם רק נכנס להציל את לוט בן אחיו, ואמנם המלחמה הראשונה של בני ישראל לבדם כנגד אומות העולם, היה כאמור אז במלחמת בני יעקב עם שכם]. ואכן נתיירא יעקב מאוד ואמר (בראשית לה, ל) עכרתם אותי להבאישני ביושבי הארץ וגו'. ומ"מ מצינו שם שאמר הכתוב (שם פסוק כה) ויקחו שני בני יעקב וגו' ויבאו על העיר בטח, וסמכו על הקב"ה שיעמוד להם לימינם, ואכן זכו בני יעקב לישועת ה' ונצחו במלחמה. וזהו אשרי שא"ל יעקב בעזרו כשם ששם זכו וניצחו בני יעקב את הקמים עליהם, כמו"כ מי שסמוך ובטוח רק על השי"ת ויודע שרק הוא עוזר וסומך הרי שבאמת יזכה לישועה להנצל מכל אויביו מסביב.

וביותר י"ל, בהקדם הנודע מש"כ הרמב"ן שמאריך בסדר הפרשיות שבחומש בראשית, שכולם מעשה אבות סימן לבנים, וכל מה שארע לאבות הק', וכל מה שפעלו ועשו האבות הק' הכל היה כהכנה לדורות הבאים. וכאותו הישועה שהיה אז שסמכו על השי"ת כן פעלו שבכל צרה שיהיה להם לישראל יושעו וינצחו.

והנה רש"י בפירושו על הפסוק 'ויצאו בטח' פירש 'בטוחים היו על כוחו של זקן, והיינו על כוחו של יעקב אבינו ע"ה. ונמצא כי בזה עשה יעקב אבינו הכנה לדורות הבאים, שבכל עת שישונאי ישראל אומות העולם יעמדו כנגד בני ישראל, ויחפצו להרע להם לישראל לעמוד עליהם במלחמה, תגן עליהם זכות יעקב אבינו שלא יוכלו לפגוע חלילה ולא יהיה להם כלל כח להזיק ולהרע לישראל, ויקויים מאמר הכתוב (איוב יב, כג) משגיא לגויים ויאבדם.

וזהו אשרי שא"ל יעקב בעזרו, שיעקב אבינו ע"ה כבר הכין לדורות עולם, שלא יוכלו אומות העולם להרע ולהשחית בבני ישראל.

★ דרשתי את ה' וענני ומכל מגודותי הצילני. כאשר האדם מכיר שכל הקורה עמו הכל מאתו ית' והוא מהווה כל הויות, וכל העובר עליו בכל עת ובכל שעה, וכל מצב שנמצא הכל רק עפ"י רצונו ית', על ידי כך יזכה לישועת ה', כי כשיודע שהכל עשה הבורא ב"ה, א"כ בוודאי שלא יעזוב אותו, ולא יטוש ה' את עמו, אלא ברחמיו תמיד יעזרנו. וזהו דרשתי את ה' כאשר דורש האדם את ה' תמיד בכל מצב,

ניגש המשב"ק הרב אברהם דייטש שליט"א, ובמילים ספורות וקצרות הודיע על השמועות הקשות והרעות מן הדרום עם הרוגים ופצועים ל"ע מעם בני ישראל, כמו גם על ירי הטיילים למרכז ארה"ק, כשכלל ישראל זקוקים לרחמי שמים מרובים. את שברון הלב של מרן שליט"א מאותם רגעים יכלו למשש באוויר, פני הקודש חווירו כסיד הלבן; ואמר מרן קהלת מתוך אנחות כבדות משך כל העת, ובסיומה הניח כ"ק מרן שליט"א את ידיו על עיניו בבכי למשך כמה דקות ונכנס לחדרו לכמה דקות.

בחדר בקו"פ נכנסו ראשי המרכז הרפואי העסקנים לבית צאנז הרה"ח ר' הערשל רייכמן הי"ו הרה"ח ר' בערל שטמר הי"ו, המשב"ק הרה"ח ר' זאב דוב דייטש הי"ו והרה"ח ר' מאיר בעלז הי"ו מראשי הנהלת בית החולים, ושאלו כמה שאלות לגבי פיקוח נפש אשר עלו ובאו בבית הרפואה, אם בשחרור חולים קלים לביתם בעצם יום השבת, מאחר ומבקשים שבית החולים יקלוט פצועים הבאים מן הדרום, או לגבי הוראות שונות לציבור במקרה חירום וכדומה, וזאת לאחר שבבית החולים הגיעו התראות על כוונת המחבלים ימ"ש להרע ולהזיק.

לאחר הוראת הקודש, לראשונה בתולדות בית החולים שוחררו חולים בעיצומה של השבת בכדי לאפשר פינוי ככל האפשר של מיטות אשפוז.

כשנכנס מרן שליט"א חזרה להיכל הכריזו על אמירת פרקי תהלים בציבור, כשכל הציבור אמרו יחדיו ט"ו שיר המעלות, ומזמור ק"ל 'שיר המעלות ממעמקים' אמרו פסוק בפסוק. קול זעקתם של ישראל המתחננים ומעתירים לישועת הכלל והפרט הדהדה ונשמעה למרחוק.

מיד לאחריה ניגש מרן שליט"א לעריכת ההקפות. והתחיל מרן 'אתה הראית'. ואמר מרן שליט"א הפסוקים הנהוגים לומר קודם ההקפות. וכן אמר הרבה דברי תורה בין הפרקים, ונביא כאן תוכנם:

★ אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה. רצ"ל כשיגיע האדם להכרה ברורה שאין לו שום תקוה בדרך הטבע, ואינו יכול לסמוך על כח בשר ודם, ויודע כי מוכרח הוא לבטוח ברחמיו הגדולים ית"ש, כי רק על ידי עזר ממעל יוכל להצליח, בזה גופא יזכה לישועה. וזהו בבן אדם שאין כאשר יודע ומכיר שלאדם אין שום כח, או אז לו תשועה יזכה לישועה.

★ אשרי שא"ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו. כאן הביא רא"י לענין האמור שרק כשיכיר האדם כי לה' הישועה או יזכה לעזר וישועה ממעל, דהנה מצינו בתורה המלחמה הראשונה של עם בני ישראל עם אומות העולם היה אצל בני יעקב, שנלחמו עם אנשי שכם כשלקח שכם את דינה בת יעקב ויענה

כי מתיראים ומתפחדים, הריהו שולח מלאך מן השמים, ומצווה למלאכי עליון מלאכי השרת לשמור ולהגן על בני ישראל, והיינו טעמא כי סביב ליראיו ובני ישראל המה מתיראים ומתרעשים בפחד, ואין הקב"ה חפץ שיחיו בפחד זו, ועל כן מצווה עליהם לשמרם ולהגין בעדיהם ועל ידי כן ויחלצם.

✠ יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו. יודע מה דאיתא בספה"ק (ראה ייטב לב, פר' לך, ד"ה ויאמר אברם) שכאשר נופל פחד ומורא על האדם והוא מתירא מאיזה דבר, יראה להגביה יראה זו ויתגבר ביראת שמים, דהיינו שישתמש במורא שנופל עליו ויתחזק ביראת שמים, וכך יזכה להינצל מן הפחד הגשמי. וזהו יראו את ה', כאשר האדם ירא ומפחד עליו לירא מן השי"ת, וכך יזכה לאין מחסור ליראיו.

וביתר שאת אפ"ל, שכל הסיבה שנופל על האדם מורא ופחד הוא מחמת שחסר אצלו ביראת אלוקיו, כי אם האדם היה ירא שמים כראוי לא היה הקב"ה מביא עליו את הפחד כלל, וכל הענין שמגיע לאדם פחדים הוא בשביל שיתחזק ביראת שמים. וז"ש שכאשר יראו את ה' קדושו והאדם מתנהג כראוי והוא במידת יראת שמים בשלימות, או אז אין מחסור ליראיו, ואינו צריך שיביאוהו לידי פחד ומורא מכל הצרות.

✠ עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שוועתם. פני ה' בעושי רשע להכרית מארץ זכרם. הנה וודאי הקב"ה מטה אוזן לשוועת הצדיקים ושומע את תפילתם ואת מליצת זכותם על בני ישראל, אבל אל תאמר שרק בימים הקדמונים שעמדו לפניו בתפילה צדיקים וקדושי עליון כדוגמת הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע ושאר הצדיקים, לא כן בימינו שאין אנו זוכים שישמע שוועתינו, דלא כן הוא, כי כאשר מביט הקב"ה ברשעת הגוים המכעיסים לפניו והרוצחים השפלים ימ"ש, ולעומת הגוים ודאי אנו טובים יותר, וגם נקראים אנו צדיקים והקב"ה שומע לקול שוועתינו, ולכן עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שוועתם, ואף אם אינם במדרגה גדולה וגבוהה, מכל מקום כאשר פני ה' בעושי רע ורואה ברשעותם, ולעומתם כל כלל ישראל טובים וצדיקים, אזי בוודאי נזכה כי להכרית מארץ זכרם.

✠ צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. אנו יודעים בוודאי כי צדקו כל דרכי ה', וכל מעשי הקב"ה ופעולתו הכל מאתו ית', וכל מה שעושה

או אז בוודאי ומכל מגורותי הצילני, והשי"ת יציל אותנו מכל הדברים המפחידים ומכל המאורעות.

✠ א"י, עפ"י דברי הגמ' (ר"ה דף י"ז ע"א) ה' ה' אני ה' קודם שיחטא אני ה' לאחר שיחטא, ואצל הבוכ"ע אין שום הבדל בין קודם החטא או לאחריו, ובכל מצב הריהו אוהב את עמו ישראל, בכל מדרגה שיעמדו ואף אם יפלו מקבלם הקב"ה באהבה. וכיון שכן בוודאי מובטחים אנו שיושיענו. וזה מרומז בפסוק דרשתי את ה' ומכיון שאני ה' בין קודם שיחטא ובין לאחר שיחטא, ובכל מצב שהוא ה' עמנו, ולכן בוודאי וענני ויענה אותנו ויושיענו.

✠ ויבואר עוד, עפ"י מה שדרשו בגמ' (קידושין דף נ"ז ע"א) עה"פ (דברים ו, יג) את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, והיינו שבמצוות יראת שמים נצטוונו אף לירא מתלמידי חכמים, ועוד דרשו חז"ל במדרש (תנחומא נשא, כט) שאף הקב"ה מקיים מצוות זקנים, וא"כ הרי הקב"ה מקיים את כל התורה ואף מצוות מורא ת"ח, ושומע בקול הזקנים הם הצדיקים ותלמידי החכמים שבדור והם ודאי רוצים שיהיה אך טוב לישראל וגוזרים שבני ישראל יושעו מכל אויביהם.

ולכן מצינו 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים' (מו"ק דף ט"ז ע"ב), ולכן מקיים הקב"ה דבריהם ומושיע את ישראל, וזהו דרשתי את ה' שעל ידי שדורשים את הדרש של את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, וכיון שאנו מקיימים דברי חכמים הרי שגם הקב"ה מקיים מצות זקנים, ולכן וענני, שמובטחים אנו שהשי"ת יענה בקול תפילתנו ויושיע את בני ישראל, ומכל מגורותי הצילני.

✠ זה עני קרא וה' שמע ומכל צרותיו הושיענו. לכאורה וכי יכול אני להתפלל לפני ה', והרי לב יודע מרת נפשו, ומכיר אני ויודע גודל שפלותי, אלא שכבר אמר"כ (תהלים כב, כה) כי לא בזה ולא שיקץ ענות עני. וזהו זה עני קרא, היינו גם מי שהוא בבחי' עני, וכדאמרו חז"ל (כתובות דף ס"ח ע"א) אין עני אלא בדעת, וה' שמע, כי גם לעני בדעת לא בזה ולא שקת ענות עני, וממילא אף אדם כזה יכול לזכות לשמירה עליונה שישמור עליו הקב"ה שלא יוכלו לעשות לו מאומה ולא יארע לו שום רע ויפרום עליו הקב"ה מגן ומחסה, וישמע הקב"ה תפילתו ומכל צרותיו הושיענו.

✠ חונה מלאך ה' סביב ליראיו. מי שזוכה יש לו השראת השכינה, אבל גם מי שבעוונותיו אינו זוכה לכך, והשכינה מסתלקת הימנו, מ"מ כשהשי"ת רואה

לקח ס"ת הקריאה בידו ואמר שמע ישראל, אחד הוא וכו' גדול 'ונורא' שמו, גדלו לה', הכל בנוסח ימה"נ. מרן שליט"א מסר הס"ת לידי בנו הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, והתחילו לזמר 'על הכל', ובני מרן שליט"א רקדו עם ספרי התורה סביב בימת הקריאה, כשכ"ק מרן שליט"א מלווה הס"ת ואומר מתוך המחזור על הכל יתגדל וכו', והמשיך עד הבימה ברקידה.

מרן שליט"א קרא בעצמו את פר' 'וזאת הברכה' בניגון ימים הנוראים, ועמד מרן שליט"א כל הקריאה בצד ימין של הבימה (כמנהג זידיטשוב [עי' שולחן הטהור סי' קמא ס"ד]). סדר העליות היה, כהן - הרה"ח ר' ישי לוינשטיין גבאי בית מדרשנו ברמת אלחנן בב"ב, לוי - הרה"ח ר' אלימלך לוי מפעיה"ק, שלישי - הרה"ג רבי שלמה צבי גוטמן שליט"א מח"ס דברי שלמה ומרבני אנ"ש בירושלים, רביעי - הרה"ח ר' יצחק וייס מפעיה"ק, חמישי - הנגיד הרה"ח ר' מנחם מענדל רייך מקרית הבעש"ט, שישי - הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א, שביעי - הרה"ג רבי בן ציון רייך שליט"א נאמן בית רבוה"ק.

סדר ההפסקות בקריאה"ת בשבעה קרואים הראשונים - (בשמח"ת שחל בשבת) היה: כהן - עד ישא מדברותיך, לוי - ועזר מצריו תהיה, ולשביעי - ממעונה עד ואתה על במותימו תדרוך (ולחתן תורה קראו שוב מ'מעונה'). בקריאה שקראו אח"כ כדי שיעלו כולם לתורה, חילקו העליות כמידי שנה בשמחת תורה.

והמשיך הרה"ג ר' יעקב יוסף שטייגר שליט"א מראשי כולל מבצר התורה בירושלים עיה"ק לקרוא בתורה חמש קרואים בכל פעם, עד שעלו כל רבני וזקני אנ"ש והחשובים, ונכדי מרן שליט"א.

בנתיים נתהווה בהיכל עוד מנינים לקריאת התורה כדי שיוכלו כל קהל ההמונים לעלות לתורה כמנהג ישראל, כאשר גם קודם התפילה נערך מנינים בחדרים הסמוכים, אשר רבים עלו לתורה שם. כן נערך מנין מיוחד לקריאה"ת עבור בני חו"ל שקראו הקריאה לשמיני עצרת.

אחר שכולם עלו לתורה ולאחר עליית כל הנערים ע"י נזר העסקנים הרה"ח ר' יעקב שמעון שר, בפריסת טלית ע"ג הילדים הרכים, כאשר לאחריה אמרו המלאך וכו' כנהוג, נכנס מרן שליט"א להיכל (בשעה 4.20) כשהוא כבר לבוש בהקיטל ובכיפה הלבנה.

וקראו לחתן תורה הגה"צ אב"ד קרית צאנז נתניה שליט"א כשקודם לכן אמרו ברשות וכו', וקרא מרן שליט"א בתורה, ממעונה אלוקי קדם וגו'.

אח"כ קראו הגבאים ה'רשות לחתן בראשית' למרן שליט"א, והמשיך מרן שליט"א לקרוא בראשית, כאשר טלית פרוסה מלמעלה. [אח"כ נערך מי שברך לרגל הולדת הבנות, להרב שרגא שמואל בלומנטל משגיח בישיבה"ק (ב"ר יהושע פאלק ז"ל, וחתן להבחל"ח הג"ר אליעזר אסטרייכר מב"ב), להר"ר ישראל חיים

וקורה בעולם הוא כרצונו, אך אנו מבקשים שיהיה וחסיד בכל מעשיו שנוכה לראות חסדו ית', ויתהלך עמנו במדת חסידות לפנינו משורת הדין.

✱ צעקו וה' שמע ומכל צרותם הצילם. ידוע מה שפי' התוס' (ר"ה דף י"ז ע"ב בהג"ה) שצעקה הכוונה אפי' לצועק שלא כדין, וכדכתיב (שמות כב, כו) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, כך המידה שאשמע צעקתו לפי שחנון אני ואיני יכול לראות בעניו, ולכן כאשר נצעק אל הקב"ה ישמע שוועתינו, אע"פ שאין אנו ראויים שיענה לנו, כי על ידי צעקה עונים אפי' שלא כדין, ולכן ומכל צרותם הצילם.

א"י, שהמקטרג טוען להקב"ה כי אין להם לישראל להתרעם על הצרות, יען וביען כל הצרות המתרגשות לבוא עליהם בגין עוונותיהם וחטאיהם הוא, והם בעצמם גרמו לכך. ברם הקב"ה אינו שומע ומקשיב אליו, ואעפ"כ הוא מושיע אותם. וזהו צעקו וה' שמע ואו אז באים המקטרגים לקטרג ולומר דהלא מכל צרותם הוא, והצרות נגרמו ובאו בעטיים, ומפני מה עומד הוא להושיעם, ומ"מ כאמור הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הצילם.

לערך בשעה 1.00 התחילו לרקוד הקפה א' כל סדר ההקפות כאתמול. בהקפות התכבדו, הקפה א' ב' וג' - כבאתמול, הקפה ד' - מגידי השיעורים בבתי מדרשנו שע"י ארגון 'תורתם משתמרת', וראשי חבורות האברכים והבחורים די בכל אתר ואתר, הקפה ה' - אורחי חו"ל, הקפה ו' - אברכים ובחורים מאנ"ש הלומדים בכוללי הש"ס, ואברכי הכוללים מעל גיל 45 עמו"ש, הקפה ז' - אברכי הכוללים מעל גיל 35 עמו"ש. בהקפה ג' כשזמרו 'צוה ישועות יעקב אל תירא עבדי יעקב' התלהב מרן שליט"א מאוד, ורקד בדביקות גדולה, כשכל הקהל מתעלה טפח וטפחיים מע"ג הקרקע ומתחננים לפני אדון כל על ישועת הכלל והפרט. בהקפה ו' וז' חזר מרן שליט"א ואמר מ'אלוקי הרוחות הושיעא נא' וכו'.

בהקפה שישית ניגנו הניגון המקובל, והוליק מרן שליט"א הס"ת לכל הו' קצוות דוגמת הנענועים עם הלולב, מרן שליט"א הוליק והביא הס"ת לכל הצדדים ג' פעמים, ובמעלה אחז בעצי חיים מלמטה, והרים הס"ת בידו גבוה כלפי מעלה, ובמטה הנמיק את עצמו באחזו הס"ת בידו כשמנענע כלפי מטה, ובמערב הסתובב מרן לצד מערב. לאחמ"כ זימרו הניגון 'וקרב פזורנו'. ונמשך ההקפות עד השעה 3.10.

מיד אח"כ ניגשו לקריאת התורה, מרן שליט"א

4.50), והתחיל הקדיש בניגון המקובל והמעורר, התחילו שמו"ע בלחש. מרן שליט"א הראה שיכריזו 'משיב הרוח ומוריד הגשם'. ולא אמרו הפיוטים הארוכים רק 'זכור אב' וכו' בניגון המקובל. כן זימרו ב'מכלכל חיים'.

מה נורא היה המעמד עת אשר כ"ק מרן שליט"א שפך דמעות כמים בפיוט בתפילת גשם, ובפרט בקטע זכור שנים עשר שבטים שהעברת בגזרת מים, שהמתקת למו מרירות מים, תולדתם נשפך דמם עליך כמים תפן כי נפשנו אפפו מים. ולא אמרו 'ותערב' (מחמת שב"ק).

לאחר התפילה הכריזו על זמן עריכת השוה"ט בשעה 7.00, ועל שמתקיים מנין לתפילת מנחה כעת בהיכל הגדול. ואיחל מרן שליט"א ברכת א גוט שבת און א גוט יו"ט לכל הקהל.

מרן שליט"א הלך לביתו נאוה קודש. את סעודה שב"ק ויו"ט ערך מרן שליט"א בקליינע זאל שבביתו נאוה קודש, שם השתתפו בסעודה צאצאיו ובני המשפחה. מרן שליט"א בירך על הבשמים (לא זמרו אתקינו סעודתא), ואח"כ קידש על י"ש, וטעם מעט מזונות והביאו אתרוג. אח"כ נטל ידיו לסעודה, והביאו הדגים ואייער מיט צוויבעל, ומאכל הפיצע"י, וזמרו כמה ניגוני יו"ט. (בינתיים הביאו למסובים גם שאר מאכלי יו"ט), ולא זימרו זמירות.

תוכן התורה שאמר כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט בביתו נאוה קודש ביום שמח"ת העל"ט

בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, ופרש"י בזמן שישראל באגודה אחת אני מלכם. דאימתי ה' עמנו בשמירה דלעילא הן בגשמיות וכל שכן ברוחניות, רק בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל שכולם המה באחדות הגמור, ובספה"ק דהנהגתו ית"ש במדה כנגד מדה שכאשר בני"י נוהגים ביניהם באהבה ואחדות גם הקב"ה מתחבר עמם ומצטרף לחבורתם, ודייקא בעת ש'יחד שבטי ישראל' או 'בישורון מלך', וכפי שהמליצו צדיקים דכאשר שני יודי"ן (יהודים) עומדים יחד בשווה זל"ז נעשה שם ה' (כאשר הגיל לכתוב ש"ש בב' יודין), וע"ז מרמז הכתוב (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך אני ה', דכאשר בני ישראל יאהבו זה לזה אז אני ה' תהא שכניתי שרויה ביניכם.

לכן על ידי שבני ישראל חוגגים יום שמיני עצרת ויודעים כי עיקרה להיות יום המאחד את הלכבות כדי לעשות רצונו ית"ש, אשר כאמור קשה עליו הפירוד, בכך מתהווה התעוררות רחמים בשמי שמים בבחי' א'ל כביר לא ימאס, וממילא על ידי שבני"י הם באחדות

בלומנטל מפעיה"ק מנהל ארגון שמחם ומזכיר מכון עץ החיים - בצילא דמהימנותא (ב"ר אלכסנדר משה מפעיה"ק), ולהר"ר אהרן יהושע בלומנטל מביתר (בה"ר אריה יהודה מפעיה"ק, וחה"ר משה נתן דופלט מירושלים).

מפטיר - הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, וקרא הבעל קורא הרה"ג ר' יעקב יוסף שטייגר שליט"א קריאת מפטיר בנוסח הרגיל.

הגבה ס"ת א' - הנגיד הרה"ח ר' יחיאל מיכל רוזנברג הי"ו ממונטריאול, גלילה - הרה"ג רבי חיים משה שליט"א מירושלים - נכד כ"ק מרן שליט"א, הגבה בס"ת ב' - הנדיב הרה"ח ר' יחזקאל (ברח"י) רי"ך מב"ב, גלילה - הרה"ג רבי משה נתן נטע היילפרין מפעיה"ק - נכד כ"ק מרן שליט"א, הגבה בס"ת ג' - הנדיב הרה"ח ר' שלום מרדכי שווארץ ממאנסי, גלילה - הרה"ג רבי זלמן לייב שליט"א מירושלים - נכד כ"ק מרן שליט"א.

את ההגהות בשני הס"ת 'חתן תורה - ובראשית' עשו בהיפוך כנהוג, והס"ת של מפטיר כרגיל.

אח"כ אמרו יזכור (אע"פ שחל בשבת), כשסיימו לקח מרן הס"ת בידו ורקד מסביב לבימה בהתלהבות עצומה שישו ושמחו וכו' [ומנהגינו להתחיל שישו ושמחו ולדלג 'אשר בגלל אבות' וכו'] משך זמן (כשעוד שני אברכים אווחים על מקומם את ב' ס"ת האחרים). אח"כ אמרו אשרי, לאחריה אמר יהללו, והחזיר הס"ת לארון הקודש. וניגש מרן שליט"א לעמוד לתפילת מוסף (בשעה

בתוה"ק במצות היום (כמדבר כט, לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו.

נודע מ"ד בזה"ק (פר' צו דף ל"ב ע"א) על יום חג הקדוש הזה, "דהא ליומא אחרא זמינין לאשתעשעא במלכא, לנטלא מניה ברכאן לכל שתא, ובהוא חדוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו, ומאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה, כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה ועל דא ישראל שראן ועמין מסיימי ועל דא כתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר ה' עכ"ל.

ויתכן לכאר, דהנה ברש"י (שם פסוק לו, וביקרא כג, לו) עצרת היא, עצרתי אתכם אצלי כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנן להפטר אמר, בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד קשה עלי פרידתכם ע"כ. ופירשו צדיקים (ראה אהבת שלום, פר' אמור, ד"ה א"י קשה) שהקב"ה אומר קשה עלי כשבני ישראל נמצאים בפירוד הלכבות.

והנה אמה"כ (דברים לג, ה) ויהי בישורון מלך

הקב"ה להם כאב או כשר, תלוי בכך, אם שלום ביניהם, עי"ש (וראה עוד נועם מגדים, פר' האזינו; שם פר' במדבר, ופר' נשא).

וכן כתבו בספרי דרוש (ראה דרושי הצל"ח, דרוש יט לעשי"ת) שאימתי בני ישראל נקראים 'בנים' למקום בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל והם שרויים באחדות, והעמיסו זאת בכתוב 'בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו, ודרשו חז"ל לא תעשו אגודות אגודות, שכאשר יהיו כולם באגודה אחת הרי אתם 'בנים' לה' אלקיכם.

ומעתה י"ל ברמז בפסוק ביום השמיני עצרת תהיה לכם, ובתרגום אונקלוס ביומא תמינאה בנישין תהי לכוון, רומז על בחי' האחדות שיתאספו ויתכנסו יחדיו, ולזה נמי נקט הכתוב בלשון רבים לומר 'עצרת תהיה לכם', שכל אחד ואחד מתפלל ומעתיר ביום זה גם על זולתו, ובכך יתעורר שבני ישראל יהיו נחשבים בבחי' בנים למקום, וזהו כל מלאכת עבודה היינו בבחי' עבד לא תעשו, כי יהיו בבחי' בנים למקום וכאמור.

קל הוא לפעול ולהמשיך כל ברכאין טבין מאבינו אב הרחמן, וממילא אפשר להוריד ולהוריק ברכת שמים לכל מיני ישועות וברכות והשפעות טובות ברו"ג.

והנה בספה"ק אמרות טהורות להרה"ק בעל נועם מגדים זי"ע (תהלים קיט, כה) כתב בתו"ד שע"י השלום והאחדות בין הכלל הוי ישראל בבחי' בנים למקום, עיי"ש. ועד"ז פי' מהר"ח פלאג'י מאה"כ (דברים יד, א) בנים אתם לה"א לא תתגודדו וגו', דכאשר יהיו באחדות ושלום ולא יעשו אגודות אגודות (יבמות דף י"ג ע"ב), אז יהיו בגדר בנים אתם לה"א. ועיינן בס' דבש השדה (אות ק"ו) בשם הרה"ק הדעת קדושים מבומשאמש, לפרש מאה"כ (ישעי' מ, ה) אבי עד שר שלום, כי ידוע בשעה שישראל נקראים בנים אז הקב"ה הוא להם כאב, ואם כעבדים הקב"ה הוא רק כשר עליהם, והנפק"מ מתי נקראים בנים ומתי נקראים עבדים, תלוי במדת השלום והאחדות כי כשיש שלום בין ישראל אז הם בחי' בנים, ואם ח"ו פירוד ביניהם אז הם בבחי' עבדים, וזה פי' הפסוק אבי עד שר, רצ"ל דהנפק"מ אם יהא

עשר להקפות, ונמשך כשעתים, א"כ השעה עתה רק שתים עשרה, ואז לקח הכוס וקידש על היין...

ואפשר לבאר בעובדא זו, דינן ואי אפשר לשנות הזמנים בבת אחת, על כן עשו זאת הצדיקים אט אט, ובתחילה שינו הזמן מעט, ושוב לאחמ"כ עוד מעט, עד שהקדימוהו לזמן הרצוי להם.

הנה בגמ' (סוכה מז, א) פסקינן לגבי ליל שמיני עצרת והלכתא מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן, וכך נפסק בשו"ע (סי' תרס"ח ס"א). וידועים דברי הרא"ש שכתב, אבל בלולב לא רצו לתקן שיטלוהו בלא ברכה מספק לפי שהוא מוקצה לטלטול, ומינכרא מילתא שהוא נוהג בה מנהג חול, אבל סוכה פעמים שסוכתו עריבה עליו ואוכל בה אפי' ביו"ט אחרון, ע"כ. ושם בקרבן נתנאל (אות ז') 'אמנם אם באותו יום עת צינה או רוחות או שום שינוי אויר אין מן הראוי לאכול בסוכה ביום שמיני ספק שביעי'.

ואכן מרן אאדמו"ר זי"ע נהג במנהג רביה"ק מרנא הדברי חיים שלא לאכול בסוכה בליל שמיני עצרת, והרבה טעמים נאמרו בזה. ופעמים הרבה בליל החג היה מרן אאדמו"ר זי"ע שואל אם קר בחוץ וכו', וכשנענה שכך הוא, בא לערוך שולחנו הטהור בבית פנימה. ואכן עשה כן רק לצירוף בעלמא ולרווחא דמילתא ואין זהו עיקר הטעם.

אצל מרן אאדמו"ר זי"ע נמשכו הפיוטים שלפני ההקפות כמה שעות, כאשר מרן אאדמו"ר זי"ע הרבה

במהלך הסעודות שוחח מרן שליט"א עם המסובים, ונביא מעט מתוכן השיחות:

לפעמים כשחל שמח"ת בשבת לא אמרו 'ותערב', וכן לא זימרו הכהנים בברכת כהנים, והיו כמה שנים שבמקום זאת עשו זאת בהושענא רבא במקום בשמחת תורה (ראה הליכות חיים מועדים וזמנים, חודש תשרי, יום הושענא רבא, אות יא).

כאשר חל שמחת תורה בשבת היה מרן אאדמו"ר זי"ע אומר פלפול ארוך בליל יו"ט כבכל שב"ק, ואף שזה כבר היה סמוך לאור הבוקר. ודכורני באחת השנים שכשסיים מרן אאדמו"ר זי"ע הפלפול כבר כבר האיר היום מזמן.

שמעתי ממרן אאדמו"ר זי"ע, שפעם בעת שסיימו את ההקפות אצל מרן הדברי חיים היתה השעה שש לפנות בוקר, ומרן הדברי חיים נכנס לעריכת השולחן ושאל את הגבאי ר' משה יהושע מה השעה כעת, וענה שהשעה שש. אמר לו מרן הדברי חיים דאינו כן, שהרי נכנסו להקפות בשעה שתיים, ונמשך ההקפות כשעתיים וא"כ כעת השעה ארבע. ואז נתלהב ונתעמק מרן הדברי חיים, ולאחר כמה דקות שאל שוב על השעה, וענהו שהשעה ארבע. אמר לו מרן הדברי חיים, אינך יודע, הרי נכנסו להקפות בשעה שתיים עשרה, ונמשך כשעתיים, א"כ השעה שתיים. ושוב נתעמק כמה זמן ושוב שאלו מה השעה, וענה לו שעכשיו שתיים, א"ל מרן, לא כן, שהרי נכנסו בשעה

עם סיום התורה אמר מרן שליט"א 'שיר המעלות וברכו ברכהמ"ז.

אחר ברכת המזון הכריז העסקן לבית צאנז הרה"ח ר' בערל שטמר הי"ו, כי לאור המצב יתפלל מרן שליט"א מעריב מיד עתה, ויערוך הבדלה לקהל האלפים, כשכ"ק מרן שליט"א לא יערוך השנה את מעמד ההקפות שניות בתוך רבים כאן בהיכל הגדול. כן הכריזו כי היות והדרכים והתחבורה משובשים מפאת המצב, על כן בניני ההכנסת אורחים יישארו פתוחים הלילה לטובת אלו שלא יהיה באפשרותם לנסוע לביתם. כן הורה מרן שליט"א להכריז כי בוודאי תושבי קרית צאנז ינהגו הכנסת אורחים ויכניסו לביתם ככל האפשר אורחים אשר ישארו בכאן ולא ישובו לביתם. [כאן המקום להוקיר ולציין לשבח את חבורת האברכים בראשות הרב מרדכי אריה ברגר שליט"א יחד עם הרה"ח ר' משה גליק הי"ו מנהל ארגון 'כוס של ברכה' שהעמידו אוכל ושתיה לאורחים הרבים ששהו בבניני ההכנסת אורחים ובתחנות עד 02:00 בלילה].

תפילת ערבית לפני העמוד התפלל - הרה"ג רבי יעקב עזרא ראטה שליט"א מנאמני בית מרן שליט"א. ואמרו 'ויהי נועם'.

לאחר הבדלה בעת נעלה ונשגב זה, נקראו גבאי המעמדות לחלק הפרנסה חלה לכל הציבור. והביאו לפני מרן שליט"א הרבה חלות קטנות - לפרנסה חלה. והעביר מרן שליט"א בדביקות הטסים לידי המחלקים שיחלקו לכל הקהל הגדול, וכידוע סגולתו בזה להשפיע לכ"א פרנסה בשפע ברוחניות ובגשמיות. וחילקו לאברכים והחתנים. בסיום חזר מרן שליט"א לביתו רגלית (מחמת שלא נסתיימו עדיין הל"א שעות).

מוצאי שמחת תורה

בביתו התעטף מרן שליט"א בטלית שאולה (ע"י מוסדה"ק באלעד), ובשעה 10.40 נכנס לקליינע זאל שבביתו נאוה קודש, שם נקראו לבוא גם האורחים הרבים תושבי חו"ל, לעריכת ההקפות השניות. מרן שליט"א החל באמירת 'אתה הראת' וכו'. ואח"כ זימרו הפיוטים של סדר ההקפות בנוסח וניגון דינוב העתיק יומין. ואמר מרן שליט"א כמה ד"ת

★ לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. פירוש הפסוק, שיש פעמים שהקב"ה עושה דברים שכל אחד רואה שהוא חסד השי"ת וחסדים נגלים, אך פעמים יש שהקב"ה עושה דברים שהם פלאיים ומוסתרים ונראה כדברים מפחידים, ולא מבינים זאת לא כאן וגם לא המלאכים והצדיקים בעולם העליון, שאינו נראה כלל כענין שיש בו חסד במה

בדברי התעוררות, בעוד שהריקודים עצמם נמשכו דקות ספורות. אכן בהקפה שישית היה מרן אאדמו"ר זי"ע רוקד כעשר דקות יותר מבשאר ההקפות בהתלהבות רבה, והיו מזמרים בהקפה זו בקביעות את הניגון המקובל אצלינו על הקפה זו. ומלבד מניגון זה לא היו עוד ניגונים קבועים. והיה עושה הנענועים עם הס"ת הן בליל יו"ט, הן ביום והן בהקפות שניות. ולא היה קביעות כמה פעמים הקיף את הבימה בכל הקפה. ★ כששאלו אודות מה שאומרים בפיוט 'אמונים אשר נאספו' שמבקשים בו 'הובילם לאהליהם לשלום וימצאו שם שלום', וכתב המפרש דקאי על בני ישראל שעלו לרגל. דלכאורה הרי פיוט זה נתקן לאחר חורבן ביהמ"ק, וא"כ על מה תיקנו לבקש על העולים לרגל שישבו לאהליהם לשלום.

ואמר מרן שליט"א כי דוחק עצמו לפרש דזה קאי על מה שחוזרים מהסוכה לבית, ואמנם לפי"ז לכאו' אין מובן מה שמבקשים 'וימצאו שם שלום'. אך אפ"ל עפ"י המבואר בראשונים שהיו עושים גם בזמניהם זכר לעליה לרגל לירושלים, וע"ז נתכוון הפייטן באומרו 'הובילם לאהליהם לשלום'. אי נמי י"ל שגם בזמניהם היו נוסעים אל הצדיקים על יו"ט, ועליהם ביקש שישבו לאהליהם לשלום.

★ בשינאווא היו כל ז' ההקפות יכולים להימשך כעשרים דקות או חצי שעה, שרקדו קצת ואמרו הפיוטים וחוזר חלילה, אך שירת 'שישו ושמחו' יכל לארוך כחמש או שש שעות (ראה לכ"ק מרן זי"ע בשיעור חורש"י בחקותי תשל"ו).

בשעה 6:40 בירכו ברכהמ"ז, ומיד לאחמ"כ התפלל מרן שליט"א תפילת מנחה בהיכל המתיבתא. לאחר התפילה הלך מרן שליט"א להיכל הגדול לעריכת השולחן הטהור של נעילת החג, וסעודה שלישית (לכל הקהל הוכן לחם משנה לסעודה שלישית). מרן שליט"א נטל ידיו לסעודה, ובצע על חלה ארוכה כנהוג בשמחת תורה ובצע מרן על שתי החלות כאחת, והביאו דגים וקידש על י"ש כבכל שבת, והביאו מאכל הקאש'ע, וכן הוסיפו להביא בשר ובשר בהמה וכן את ה'קרויט'. כן הוסיפו להביא ג' קוגלעך, כנגד הוצאות ג' ספרי תורה. והוסיפו להביא עוד קוגלעך לרגל קידושא רבא לכמה בנות מאנ"ש. והביאו קאמפ"ט.

המשוררים זמרו כל העת ניגוני התעוררות וכן זימרו ניגוני יו"ט. והורה מרן שליט"א לזמר 'תורה הקדושה', וכן 'ויהיו רחמין מתגוללים', ומה נורא היה המעמד עת אשר העתירו קהל האלפים לפתיחת שערי רחמים וחסדים על עם בני ישראל.

וכבדו את המשוררים לזמר הפיוטים של יוצרות בשחרית של שמח"ת. וזימר מרן הפיוט 'אמונים אשר נאספו' בניגון הידוע מתוך בכיות עצומות (ולא זימרו הפיוטים מתפילת גשם).

לאחריה אמר מרן שליט"א 'תורה' (תוכנם נדפסו במלואם בראש הגליון).

צאנז, אשר לא חסכו עמל וטרחה למען אנ"ש בימים הנוראים והמועדים העל"ט עצהיו"ט, וכן לצוות העובדים על סידור היכל הגדול לתפילות והמעמדים, אירוח והסעדת מאות האורחים באש"ל משך חודש תשרי.

כן נקשרו דברי שבח קדם הנהלת מרכז החסד בקרית צאנז, על השירות הנפלא והאירוח בחודש תשרי בשלש הקומות המפוארים בבנין החסד-אש"ל הלפרן. ישאו ברכה מאת ה'.

ברכות מיוחדות נשגרו קדם ראש ארגון כוס של ברכה הרה"ח ר' משה גליק הי"ו, אשר משך כל ירח האיתנים עמד לימין ציבור האלפים למען לא יחסר המזג במיני מאכל ומשקה, בהפסקות בימי החגים במוצאי הצום וכו'. אשרי חלקו.

ברכות שיר ושבח שוגרו ע"י קהל אנ"ש קדם חברת 'קול הצאן' שע"י ת"ת דרכי אבות פעיה"ק על ארגון התפילות והמעמדים הנשגבים לתועלת ולטובת אלפי ילדי החן, תשואות חן חן להם. מהנהלת תלמוד תורה דרכי אבות פעיה"ק.

עם סיום ירח האיתנים שוגרו ברכות מיוחדות קדם העסקן היקר הרה"ח ר' שמעון צבי איידליס הי"ו מפעיה"ק יו"ר ועדת התחבורה דחסידי צאנז, אשר לאחר עמל רב עלה בידו לסדר את מערך התחבורה בכל משך ירח האיתנים הן בשעות הבוקר המוקדמות עד שעות הליל המאוחרות, למען אלפי אנ"ש הבאים מכל קצות הארץ.

יום ראשון פר' בראשית כ"ג תשרי 'אסרו חג'

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה דוד נ"י בן הרה"ג ר' אהרן וייספיש שליט"א רא"כ במבצר התורה, להבחור הבר מצוה משה שאול נ"י בן הר"ר מאיר טאובר מבית שמש (ב"ר ישעי' מירושלים), ולהבחור הבר מצוה יצחק שמחה בונם נ"י בן העסקן הר"ר חיים שלמה לוי מנהל מוסדותינו הק' בחיפה (ב"ר אלימלך מפעיה"ק). בתפילת שחרית לא אמרו פרשת העקידה, ולא למנצח ובית יעקב.

לקראת ערב נטל מרן שליט"א את ידיו לסעודת מצוה בסוכה שבביתו נאוה קודש, בהשתתפות בניו ונכדיו שליט"א והמשמשים בקודש, כסעודת פרידה מהסוכה. והביאו מאכלי יו"ט, וכן הוסיפו להביא בשר בהמה וקרויט, וזימרו לדוד ה' אורי וישעי כנהוג (ע"י הליכות חיים חג הסוכות).

שנהרגו ונרצחו על קידוש שמו מאות אנשים מישראל, ורק הקב"ה בעצמו יודע שהוא כולו חסד, וכך צריך להיות. וזה שאמר הכתוב הקב"ה שהוא לעושה נפלאות זהו באופן אשר רק לבדו כי לעולם חסדו, שרק הקב"ה בעצמו יודע שכולו חסד ה', ואחרים אינם מבינים, והקב"ה יודע שהוא כולו חסד ורחמים וכך צריך להיות.

א כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו. בזוהר הק' (ח"ג, דף רמ"ב ע"א) הקשה דלכאו' סותר עצמו מיניה וביה, כי נודע ד'כהן' הוא מסטרא דחסד ובבחי' חסד ורחמים, ואילו 'צדק' מורה על בחי' הדין. ואפ"ל, שמבקשים מהקב"ה שכהניך שהם על ידי מידת החסד שלהם הם יקבעו הדין, וחפצים ומבקשים אנו שדייקא על ידי הצדיקים אשר יש בהם מדת החסד, על ידם יהיה נקבע הדין, וכאשר יפסקו בן יהיה, וכאשר כהניך ילבשו צדק, והם יקבעו הדין, או אז וחסידיך ירננו.

אח"כ לקח מרן הספר תורה לידו, ואמר אנא ה' הושיעא נא וכו', אלוקי הרוחות הושיעא נא וכו', והתחיל לרקד ההקפה א' סביב הבימה.

בהקפה ה' כשזמרו 'עוצו עצה ותופר' ביקש מרן שליט"א מהילדים נכדיו הרכים לזמר, ונשמע קול הצאן קדשים משורר בערגה ומעתיר בתחינה, כשמרן שליט"א מעודד השירה שוב ושוב.

בניגון הקפה ו', זימרו 'וקרב פזורנו' וכו', 'תקע בשופר' וכו', והמשיך מרן שליט"א לרקד ולפזז בעוז ותעצומות.

בהקפה ז' הורה מרן שליט"א לזמר 'ישועת ה' כהרף עין' - 'לשנה הבאה בירושלים הבנויה'. בסיום ההקפה כיבד מרן שליט"א את הנגיד הרה"ח ר' יחיאל מיכל רוזנברג הי"ו לרקד עם ספר התורה. אח"כ זימרו 'ויאתיו'. וזמרו 'אדון עולם'.

אח"כ איחל מרן שליט"א לאורחי ולבחורי חו"ל א גוט יו"ט, ולכל הקהל הנוכחים ברכת א גוט וואך און א גוט'ן תמיד.

עם סיום ירח האיתנים נשמעו דברי שיר ושבח להעסקנים יקרים מנהלי היכלי התורה והחסידות

תוכן הדרוש ודברי האגדה שנשא כ"ק מרן שליט"א ביום אסרו חג העל"ט בשוה"ט לרגל אסרו חג סוכות בסוכת ביתו נאו"ק

לחג באכילה ושתיה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר, אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח. ופרש"י, איסור לחג

בחז"ל (סוכה דף מ"ה ע"א) אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי ורבי יוחנן משום רבי שמעון המחזוי משום רבי יוחנן המכותי כל העושה איסור

אותם אשר כופר בהם, הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, וה"ה לשאר הקדשים שאוכלין אותן הכהנים שאכילתן מצוה עכ"ל, ולא הזכיר שיש גם מצוה באכילת בעלים בקדשים קלים. ויתכן דרך בכהנים יש מצוה זו של ואכלו אותם וגו' ולא בזרים, שבהם יש רק איסור שלא להניח הבשר להיות נותר ומתוך כך חייבים לאוכלו, אבל אין מצוה בעצם האכילה. ואמנם במנחת חינוך (מצוה ק"ב) האריך בזה והביא מכמה ראשונים דהמצוה גם על הבעלים.

והנה ידועים דברי החכם צבי (סי' קנ"א), על פי דברי הרמב"ן בפירושו על הכתוב (ויקרא ז, טז) ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת וגו', דאף ששלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד מכל מקום עיקר המצוה היא לאכלה ביום הראשון, והנותר במקרה יאכל ממחרת עיי"ש. ולפי"ז יש להסתפק לפי המבואר במנחות (דף ס"ד ע"א) שאומרים לו הבא שמינה, ומשמע שיותר מהודר להביא בהמה שמינה (וע"ע שו"ת דברי יציב יו"ד סימן ק"פ אות י"ד), ויל"ע אם לא יוכל לאכול כולה ביום הקריבו את זבחו אלא אם כן יביא בהמה קטנה מה עדיף טפי, האם לקיים מצוה מן המובחר לאכול ביום הראשון ולא להביא גדולה ושמינה, או דילמא אמרינן אין לך בהקדש אלא מקומו ושעתו ועכשיו בשעת הבאת הקרבן חל עליו חובת הידור להביא בהמה גדולה ושמינה, ואף אם בסופו של דבר יודחה

אגודה לחג, באכילה ושתיה שקורא לחג עונג במאכל ומשתה, ויש אומרים יום שלאחר החג. בעבותים בהמות עבות ושמנות.

ואפשר לומר בזה בהקדם מילי דאבות, מש"כ מרן אאדמו"ר זי"ע (שו"ת דברי יציב ח"ו, סי' מ"ד) לבאר בזה, דהנה במהרש"א נתקשה לבאר הלשון 'איסור' לחג לפי פרש"י, יעו"ש. עוד צ"ב הענין בבהמות עבות ושמנות דייקא, ומה גם להי"א דקאי על יום שלאחר החג ומהיכי תיתי שיהא חמור מסעודת החג גופא דלא מצינו שיש מצוה בעבות ושמנות. גם לבאר עיקר עניינו, הרי בשבת אין עושים סעודה ביום שלאחריו ולמה ביו"ט עושים, וגם דלכאורה הוה כעין כל תוס'.

והמחבר בשו"ע לא הזכיר כלל הדין דין אסרו חג, ובב"י (סי' תכ"ט) משמע שמותר להתענות בו, ורק ביום שלאחר חג השבועות שהוא יום טבוח אסור להתענות (עיי' בס' תצ"ד), ורק הרמ"א (בס' תכ"ט) כתב ונוהגין להרבות קצת באכילה ושתיה ביום אחר החג וכו' עיי"ש, ובמג"א (סק"ח) ובמחצה"ש דהב"ח ס"ל כהי"א שברש"י דמצוה להרבות באכילה ושתיה וכן ס"ל להדרישה ודלא כהב"י, (ועיי' ברכ"י שם סק"ד, וע"ע שו"ת דברי יציב או"ח סימן רי"ח).

והנה בענין המצוה דאכילת קדשים אם שייך גם בישראל, כתב הרמב"ם (פ"י ממעשה הקרבנות ה"א), אכילת החטאת והאשם מצות עשה שנאמר ואכלו

חצר הקודש צאנו

קרית צאנו נתניה

ברכת מזלא טבא

שלוחה בזה, קדם האי גברא רבא, מרביץ תורה והוראה, מורה ודאין, לן בעומקה של הלכה, תל תלפיות, ה"ה

הגאון רבי **מרדכי הכהן לוינשטיין** שליט"א

דומו"צ דקרייתינו הק' וראש כולל הל' שבת במרכז התורה לרגל השמחה השרויה במעונו שמחת נישואי בתו הכלה תח" עב"ג החתן המצויין המו"מ בתו"ש החבר יעקב שרגא שנק נ"י בן הרב צבי שנק הי"ו אב"י באלעד

מרביץ תורה ויראה ומחשובי קהילתנו הק' באלעד

והברכה אחת היא לסבים הדגולים

הרה"ח ר' ישי הכהן לוינשטיין הי"ו - בני ברק

והרה"ח ר' אהרן הרשקוביץ הי"ו - רחובות

הרה"ח ר' יואל שנק הי"ו - פעיה"ק

ברכותינו שגורות בזה מקרב הלב, כי יזכו לראות דורות ישרים ומבורכים,

מתוך נחת שפע והרחבת הדעת, מתוך סיד"ש ושובע שמחות עד ביאת ינון בב"א

בבהמות עבות ושמנות על אף שאין לו צורך בזה לאכילת היום, אלא שמקפיד על הידור מצוה להביא גדולה ושמנה ולהביא עצמו לידי חיוב לאכול בשר הנותר ממחרת, על כן מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן ודו"ק.

וזה המקור לשמחה ביום אסרו חג, דבודאי בשעה שאכלו בשר שלמי שמחה היו נוהגים שמחה, ולזה בארץ ישראל לכו"ע הוי אסרו חג יום שמחה, ובירושלמי (ע"ז פ"א סוף ה"א) קורא לאסרו חג בנה דמועדה פירוש בן המועד (הובא בב"י סי' תצ"ד), היינו דכבן היורש מה שהותיר אביו כך אסרו חג יורש מה שנותר מהמועד.

ואפשר לומר בדעת המחבר דס"ל כהחכם צבי דמצוה מן המובחר לאכול השלמים ביום הקריבו, והא עדיפא מהידור דהקרבת בהמה גדולה ושמנה, ומזה הכריע כפירוש הראשון ברש"י שקורא לחג עונג ואין שום מצוה ביום שלאחר החג. והב"ח וסיעתו שנקטו כה"א שברש"י לא ס"ל כדעת החכ"צ, או דמ"מ אין לך בהקדש אלא מקומו ושעתו בלבד וכנ"ל ודו"ק, אתוד"ק מרן אאדמו"ר זי"ע יעו"ש.

ועפ"י דרכו בקודש יתכן לבאר עוד, דהנה בגמ' קידושין (כ"ג ע"ב) קא מסיק רב הונא בריה דר' יהושע הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאס"ד שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ושלוחי דידן מצי עביד עיי"ש, אך בתוס' שם הקשו מסוגיא דגמ' בנדרים (ל"ה ע"ב) דמיבעי ליה אי שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא ולא

אכילתה ליום השני אין לנו להשגיח עכשיו בזה. והנה ביו"ט יש מצות שמחה בבשר שלמי שמחה בכל יום, כמ"ש באריכות במנחת חינוך (מצוה תפ"ח) דכל יום חייב בשמחה בפני עצמו, ולפי"ז אם נגמר אצלו הבשר ליו"ט האחרון של פסח ומקריב שלמי שמחה לאכילת היום, וכיון שבכל אופן מצוה להביא שמנה כנ"ל ישתיר מהבשר ויצטרך לאוכלו ממחרת שלא יבא לידי נותר, וכנ"ל שמצוה על הבעלים לאכול, ובכל כזית וכזית מצוה קעבד.

ויש לומר דזה ענין אסרו חג כי אז גמרו לאכול בשר זבחי שלמים שהקריבו אתמול. ולפי זה שני הפירושים ברש"י עולים בקנה אחד, דאסרו חג בעבותים היינו לקרוא לחג עונג ושמחה במאכל ומשתה כפי' הראשון, ובעבותים דייקא בבהמות עבות ושמנות להידור מצות הקרבן, ומהנותר למחרת עושה איסור לחג באכילת הבשר ביום שלאחר החג וכפי' השני.

והנה יש לעיין אם בזמן הזה יש חיוב הקרבת קרבנות אלא שאין אנחנו יכולים לעשות חובתינו מפני היד שנשתלחה במקדשך ודיננו כאנוסים, או דבזמן שאין מקדש ומזבח אין חיוב כלל וכמו בלילה. ומסברא נראה דפטורים לגמרי. וי"ל דזה שדקדקו בלשונם כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, היינו כאילו המזבח בנוי ובא לידי חיוב הקרבה ונמצא מקיים מצוה במה שעולה לו כהקרבת הקרבן. וזה לפי שעושה איסור לחג

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזלא טבא שלוחה בזה, לכבוד איש חי ורב פעלים, העסקן המופלא, נאמן ומסור למען מפעלות הקודש לבית צאנז, איש האשכולות, ה"ה

הרה"ח ר' יצחק מאיר וינקלער הי"ו

מנהל משרדי היכלי התורה והחסד דחסידי צאנז בארה"ב
לרגל השמחה השרויה במעונו שמחת אירוסיה הבן
הבה"ח המו"מ בתו"ש כמר הלל מנתם מענדל נ"י
עב"ג הכלה תחי' במז"ט ובשעטומ"צ

ויה"ר מן קדם אבוהון דשבשמיא, שיזכה לרוות רוח נחת דקדושה מכל יו"ח, ואך ששון ושמחה ישכון באהלו תמיד, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים.

ההנהלה

איפשטא, ואמאי לא פשיט לה מדרב הונא בריה דר"י עיי"ש.

ומכבר אמרנו בזה לתרין הקושיא, דהנה כאמור נחלקו הדיעות אם יש מצות עשה באכילת קדשים קלים לישראל, ונרחיב את הדיבור בזה (וחלק מהדברים צוייני בדברי יציב שם), והצל"ח בחי' לביצה (דף י"ט ע"ב) האריך לדון בזה והביא דמשטחיות דברי התוס' בזבחים (דף צ"ז ע"ב ד"ה נתי עשה) משמע דגם באכילת שלמים איכא מצות עשה באכילתן ושייך בה עדל"ת עיי"ש, אבל מלשון הרמב"ם (פ"י ממעה"ק ה"א) נראה שאין בו מצות עשה, שכתב אכילת חטאת ואשם מצות עשה וכו' וה"ה לשאר קדשים שאוכלים אותם הכהנים אכילתן מצוה עכ"ל, ומשמע להדיא שקדשים קלים שנאכלין גם לזרים ליכא מצות עשה באכילתן, וכן משמע ג"כ ממש"כ שם בריש הל' מעה"ק, דמנה מצוות השייכות בקרבן ובתוכם שיאכלו הכהנים בשר קדשי קדשים במקדש, ולא הזכיר כלל אכילת קדשים, אך ממה ששינינו בשלהי פסחים (דף קכ"א ע"א) במשנה בירך את של פסח וכו' בירך את של זבח וכו' א"כ מפורש שמברך על אכילת החגיגה אשר קדשנו במצותיו וצווננו וכו' משמע שאכילתן מצוה הוא, וכ"כ הרמב"ם (פ"ה מחמו"מ ה"ו).

וציין עוד להא דפסחים (דף ע"ב ע"ב) דמייתי התם דאכילת תרומה איקרי עבודה מרתניא מעשה בר' טרפון שלא בא אמש לביהמ"ד, לשחרית מצאו ר' גמליאל א"ל מפני מה לא באת אמש לביהמ"ד, אמר לו עבודה עבדת, א"ל כל

דברך אינן אלא דברי תימה וכי עבודה בזמן הזה מנין, א"ל הרי הוא אומר עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת, עשו אכילת תרומה בגבולין כעבות ביהמ"ד עיי"ש, ולפי"ז דגם אכילת תרומה מצוה הוא כשם שעבודה בביהמ"ד הוא מצוה, א"כ מינה דגם אכילת חזה ושוק של קדשים קלים שהוא ג"כ ממתנות כהונה איתקש לעבודה והוא מצוה, משא"כ שאר בשר קדשים קלים שנשאר לבעלים ואינו בכלל מתנה לכהן אולי אין אכילתו מצוה, ובסוף ומסיים דבריו שאני מסתפק אם שייך לומר באכילת קדשים קלים עדל"ת.

ובמנ"ח (שם) תמה עליו שלא הזכיר מדברי רש"י בפסחים (דף נ"ט ע"א) אהא דאיתא התם דאין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבניים אלא קטורת ונרות ופסח ומחוסר כפרה בער"פ שטובל שנית ואוכל את פסחו לערב, ר' ישמעאל בנו של ריב"ב אומר אף מחוסר כפרה בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב, ופריך בגמ' בשלמא לת"ק יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת, אלא לר"י בנו של ריב"ב מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה, ופרש"י (ד"ה בשאר) אם הביא שלמי נדבה קודם התמיד והוא היה מחוסר כפרה ואם לא יביא כפרתו לא יאכל את שלמיו דכתיב ואכלו אותם אשר כפר בהם אלמא אכילת קדשים עשה היא בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל עכ"ל, הרי דמפורש להדיא דגם לישראל איכא מצות עשה באכילת קדשים קלים.

וציין עוד להא דנדרים (דף ד') דאמרינן דמשו"ה

חצר הקודש צאנו

קרית צאנו נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, לכבוד העסקן המופלא, נודע בשערים, מסור בלב ונפש לשם ולתהלה, רב חינוא ורב חסדא, ה"ה

הר"ר ישראל חיים בלומנטלה"ו

מנהל ארגון 'שמחם'

לרגל השמחה השרויה במעונו שמחת הולדת הבת תחי'

במזל טוב ובשעטומ"צ

והברכה אחת היא לאביו ידיינו הרה"ח ר' אלכסנדר משה הי"ו - פעיה"ק

ויה"ר מן קדם אבוהון דשבשמיא, שיזכה לרוות רוח נחת דקדושה מכל יו"ח, ואן ששון ושמחה ישכון באהלו תמיד, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואן טוב וחסד ירדפוהו כל הימים ההנהלה

מללו דבאכילת קדשים קלים איכא מ"ע, וכ"כ בפרש"י על הפסוקים הנ"ל בשמואל, וע"ע בכלי חמדה (פר' בהעלותך) מ"ש לתרין דברי הצ"ח ודחה את תמיהת המנ"ח מדברי רש"י בפסחים ע"י"ש.

ועפ"י ז' אפ"ל דא"נ דאיכא מ"ע באכילת קדשים קלים לבעלים, א"כ הו"ל כ"א מישראל כאילו איתנהו במקצת בתורת עבודה, והיינו דהרי גבי כהנים אכילת קדשים מיקרי עבודה, כמפורש בקרא (במדבר יח, ז) עבודת מתנה אתן את כהונתכם, ודרשינן בספרי לעשות אכילת קדשים בגבולין כעבודת קודש במקדש, וכמפורש בסוגי' דפסחים הנ"ל לגבי תרומה, א"כ ה"ה אכילת הבעלים דהו"ל מצוה (ומשום דגם הם משלחן גבוה קא זכו ואשר בגין כך נוהג גם בה דין למשחה כמו שהארכנו בזה במק"א), א"כ אכילת הבעלים הו"ל כעין עבודה במקצת, אלא דעבודה זו שריא רחמנא לזרים, והסברא נותנת דכיון דכל המצוות דשייכי באכילת כהנים איתנייהו ג"כ באכילת הבעלים א"כ אין לחלק בין אכילת הכהנים לאכילת הבעלים.

ויש לומר ביותר לפי"ד הגאון מהרי"ע בגבורות שמונים (סימן ס"ד) דכח ומהות כהונה יש בכ"א מישראל גם בזרים, וכל ההבדל בין כהן לישראל דהכהן עיקרו כהן משא"כ הזר עיקרו אינו כהן, (ראה מה שהאריך שם מהא דמבואר במכילתא וכ"ה בילקוט ובספרא דמתחילה היו כל ישראל ראויים לכהונה וכשנתחייבו ניטלה מהם ואם יזכו יחזור אליהם, וכמאה"כ

לא ילפינן כל תאחר בנדרים מקרא דדרש ידרשנו, אלא לחטאות ואשמות, משום דנזיר חידוש הוא, ומסיק בגמ' דמש"ה חידוש הוא משום דלא מתפיסו בנדר, דחטאת נזיר אינו יכול להתפיסו בנדר, והא דקא קשיא הרי חטאת חלב נמי לא מיתפיס בנדר, חטאת חלב קאתיא לכפרה חטאת נזיר למאי אתיא, ופריך והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה ועבר עלה משום כל תאחר, ומשני ההוא קשריא לה למיכל כקדשים, וכתב הרא"ש ההוא קא שריא לה למיכל בקדשים שאכילת קדשים מצוה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כפר בהם, הרי להדיא דס"ל להרא"ש דאכילת קדשים קלים לישראל הוי מצות עשה, אמנם הר"ן שם פירש דמיירי באכילת פסח דניתרת בזה, ומשמע מהא דדחיק לאוקמי דייקא בקרבן פסח דס"ל דבאכילת קדשים קלים לישראל ליכא מצ"ע, עכ"ד המנ"ח.

ובוהר הרקיע להרשב"ן (עשה ל"ה) כתב דאכילת קדשים קלים לבעלים מ"ע הוא, והוכיח בן מדברי רש"י בברכות (דף מ"ח ע"ב), דילפינן התם בגמ' ברכה לפניה מדכתיב (שמואל א. ט, ג) כבואכם העיר בן תמצאון אותו כמרם יעלה הביתה לאכול כי לא יאכל העם עד בואו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקרואים, ופרש"י (ד"ה כי הוא יברך הזבח) למדך שטעון לברך לפני אכילה, על הזבח הוא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול את הזבח, והיכן צונו והבשר תאכל, הרי דרש"י ברור

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, קדם האי גברא רבא, משנתו רב ונקי, מורה ודאין, צנא מלא ספרא, מרביץ תורה והוראה, ערוגת הבושם, לשונו לשון לימודים, ה"ה

הרה"ג רבי ישראל פלדמן שליט"א

דומו"צ קהילתינו הק' וראש הכולל בברכפלד
לרגל השמחה השרויה במעונו

שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתו"ש החתן יקותיאל יהודה נ"י
במז"ט ובשעטומ"צ

והברכה אחת היא לסבים הדגולים

הרה"ג ר' יעקב אשר פלדמן שליט"א - ב"ב

והרה"ג ר' אלימלך משה שטמר שליט"א - ב"ב

ברכותינו שגורות בזה מקרב חלב, כי יזכו לראות דורות ישרים ומבורכים,
מתוך נחת שפע והרחבת הדעת, מתוך סיד"ש ושובע שמחות עד ביאת ינון בב"א

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ורק מפני החטא ניטל מהם מעלת הכהונה, וי"ל דלא ניטל לגמרי רק נשאר עדיין כח הכהונה בכלל ישראל דלא מיסתבר שהיה בכח החטא שהוא רק ענין מקרי לסלק מעלה ומהות פנימית שבישראל, וכן יש להבין זה ממה שאם יזכו יוחזר להן הרי שלא נסתלק לגמרי והבן, וע"ע בילקוט (רמז תק"ד) עה"פ ואתם כהני ה' תקראו (ישעי' סא, ו) חביבין ישראל כשהוא מכנן אינו מכנן אלא בכהונה), ומבואר דיש מהות כהונה בכלל ישראל, דוודאי מה שהשי"ת מכנה אינו כינוי גרידא חלילה שאין בו מציאות בפועל עי"ש, ועפי"ז אתי שפיר סברא הנ"ל דאכילת קדשים קלים בישראל הו"ל ג"כ כעין עבודה דחם רחמנא שישאר בכל אחד מישראל זכר למהות הכהונה בכך שיוכלו עכ"פ לאכול קק"ל ובכך יהא עוסקים במקצת עבודה והבן.

ומעתה י"ל דשפיר יתכן שיהיו הכהנים שלוחי דידן דאין לומר מי איכא מידי דאיהו לא מצי עבד ושליח מצי עבד, משום דשפיר כ"א מישראל הו"ל בכלל תורת קרבנות כיון דמצי עבד במקצת באכילת קדשים וכנ"ל, ואין לתמוה ע"ז דבגין אכילת קק"ל הו"ל בתורת קרבנות, דיותר מזה כבר נודע מ"ש הגרש"ק בבנין שלמה (הל' תפילה פ"א ה"ה) דחשיב כל ישראל בתורת קרבנות במה שחייבין בתפילה דכנגד קרבנות תיקנו, ועד"ז כתבו האחרונים דכל ישראל איתנהו בתורת

קרבנות כמה שמלין את בניהם דהמילה הו"ל כקרבן). ולפי"ז מתורין שפיר סתירת הסוגיות, די"ל דהגמ' בנדרים ס"ל דאכילת קק"ל הו"ל מצוה על הבעלים ונוהג בה דין דלמשחה ובגין כך הו"ל אכילת קק"ל כעין עבודה, וכיון דמצי עבד במקצת שפיר מצי משוי שליח, ולכך שפיר יתכן דיהיו הכהנים שלוחי דידן, ואמנם דהבדר"י ס"ל דליכא מצוה כלל באכילת קק"ל ובאכילתם ליכא כלל דין דלמשחה דלאו משלחן גבוה קא זכו, וא"כ לא שייך לומר דבאכילת קדשים קלים הו"ל כעין עבודה, ולכך הו"ל מידי דלא מצי עבד דלא מצי משוי שליח ודו"ק.

והנה בגמ' זבחים (דף מ"ז ע"א) א"ר אלעזר ברבי יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין, אמר רבא מ"ט דראברי דאמר קרא והקריב המקריב עי"ש, וביאר הגר"ע בנבירות שמונים (אות ס"ד) דמש"ה נקרא הבעלים "המקריב" משום דהכהן הו"ל שליח דידיה דכהני שלוחי דידן נינהו עי"ש.

וזה שאמרו כל העושה איסור לחג, שמביא לקרבן בהמה גדולה, לפי שרוצה לאכול גם באסרו חג אכילת קדשים, כדי לקיים מצוה באכילה זו כי יש מצוה באכילת קדשים קלים לישראל, ולפי"ז נקטינן דכהני שלוחי דידן נינהו, וממילא דבעל הקרבן הוא הוא המקריב שהרי הכהן שליח דידיה,

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

ברכת מזלא טבא

שלוחה בזה, לכבוד האי גברא יקירא איש חי ורב פעלים, שמו הטוב הולך לפניו, עושה חסד לאלפים, צנא מלא ספרא, ה"ה

הרה"ג ר' אריה ליבוש רייך שליט"א

מנחל מפעל החסד הגדול 'שפע חיים ורחמים'

לרגל השמחה השרויה במעונו שמחת אירוסיה הבת תחי' במז"ט ובשעטומ"צ עם הבה"ח המו"מ בתוי"ש מורנו יוסף מלר נ"י ממצוייני תלמידי ישיבתנו הק' בן ידידנו הנכבד, האי גברא יקירא, דולה ומשקה מתורת רבותינו לצעירי הצאן

הרב נתן מלר שליט"א - אב"י פעיה"ק

והברכה אחת היא לסבים

הגאון רבי קלמן מלר שליט"א - מראשי כולל ש"ם בירושלים

ולהרה"ח ר' אברהם מרדכי אסקל הי"ו - אב"י ביוניאן סיטי

וזאת הברכה, מאלוקי המערכה, שאך ששון ושמחה ישמע לעד במעונו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ה, ולגדלם לתורה להופה ולמעש"ט, מתוך רוב שפע ונחת דקדושה, ושפע רב לעלמי עלמאי אכ"ר.

ואכן בימי חג הסוכות עדיין אין ניכר אם קיים המצוה מתוך שמחה או כמתוך הכרח, ורק למחרת חג הסוכות כאשר חוזר האדם ועורך עוד סעודה כי קשה עליו הפרידה ממצוה קדושה ויקרה זו, הרי זה מורה שכל קיום המצוה היה מתוך שמחה, ובכך זוכה ונוטל עמו לכל ימות השנה שפע רב מקדושת מצות הסוכה, ומעתיק קדושת המצוה אל תוך ביתו שתלווה אותו תדיר.

דוגמת דבר זה מצינו גם בהקרבת הקרבנות במקדש ה', שאמר הכתוב (דברים יד, כג) ואכלת לפני ה' אלוךך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלוךך כל הימים, והיינו דשפע הקדושה שקיבל האדם כאשר עלה לבית ה' וביותר כאשר הביא קרבן לא היה רק למקומה ושעתה בירושלים, כי אם גם בשוכו אל ביתו היה מלווה אותו התעוררות קדושה ויראת ה', ונשאר בו רושם הקדושה לעד.

זהו שאמרו כל העושה איסור לחג והיינו שלמחרת החג עדיין עושה סעודה אשר בכך ניכר שקיום המצוה היה מתוך שמחה והתרוממות הנפש ועל ידי כן זוכה שמצות הסוכה תלווה אותו לתוך ימות החול, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן, רצ"ל דכמו שעל ידי הקרבת הקרבן זכה האדם לבחי' יראה ואהבה לה' אלוךיו שנחקק בו לימים הבאים, כמו"כ הוא במצוה רבה זו, והבן.

לכך מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב קרבן בעצמו, והיינו שנחשב כאילו הוא הוא דמקריב בפועל, ודו"ק.

*

וע"ד אנדה אפשר לומר בענין האי יומא 'אסרו חג', דהנה אמרו חז"ל (שבת דף ק"ל ע"א) כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה מתקיימת בידם, שעל ידי קיום המצוה בשמחה נשאר זכות וקיום המצוה לעד.

והנה אי' בספה"ק שמצות סוכה משפיע מגן ומחסה למשך כל ימות השנה, כי גדולה בחי' סוכה להעתיק קדושתה לחדרי הבית, וכמו שכתבו בספה"ק לפרש אמרינו בפייט במערבית דליל שמ"ע 'פונים מסוכה לביתם לישב', דהיינו שמפנים קדושת הסוכה לתוך הבית.

והעצה לזכות לכך הוא על ידי שיקיים מצות סוכה בשמחה, כי בוודאי מי שיושב בסוכה מתוך ההכרח כמי שכפאו שד ח"ו, אע"פ שקיים המצוה מ"מ לא תעשה עליו רושם ואחר המצוה לא יקבל ממנה שום השפעה טובה. לא כן כאשר מקיים המצוה מתוך שמחה וטוב לב, או אז יזכה ורושם המצוה תלווה אותו לכל ימות השנה. וכן הוא בכל מצוה ממצוות התורה, וכגון עסק התורה הק', שכשיעסוק בה מתוך שמחה יזכה ויתקיים תלמודו בידו ויזכור את כל לימודו ולא ישכח מעמו כלל.

של כ"ק מרן שליט"א לכלל אנ"ש בכל אתר ואתר לרגל המצב הקשה השורר בארה"ק, על כל אחד ואחד מאנשי שלומינו די בכל אתר ואתר הבחורים והאברכים זקנים עם נערים יקבלו על עצמם ללמוד במשמרות ברציפות. כל משמר יהיה בן ד' שעות ויהיו בו לכה"פ מנין לומדים, וילמדו יומם ולילה בלא הפסק, כשבזמן שאלו יתפללו שחרית בזמן זה ישבו אחרים ויעסקו בתורה, וכך ילמדו ויהגו בתורה הק' ללא הפסק רגע.

כמו כן יאמרו בסוף כל משמר ומשמר ספר אחד בתהלים בצייבור.

תיכף לאמירה ברכה, כשבכל עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע, מיד התכנסו יחדיו ופעלו לעריכת המשמרות בבתי מדרשנו בכל מקום ומקום, כשמיני יום זה לא פסק קול התורה משך כל השעות עד לשעת כתיבת שורות אלו, ועד בכלל, כשהמשמרות

אח"כ רקדו בסוכה לשנה הבאה וכו', באמצע הריקודין קדישין נשק מרן שליט"א לדפנות הסוכה, ורקד מרן שליט"א בדביקות עילאה, משם עברו ורקדו עד לסוכה הקטנה, משם עברו בריקוד לספרים צימער, ולאחמ"כ גם לסלון הבית בריקוד, וזמרו 'ישועת ה' כהרף עין - לשנה הבאה בירושלים הבנויה'. אח"כ התפלל מרן שליט"א מנחה, ולאחריה קיבל מרן את קהל אורחי חו"ל משך שעות ארוכות.

יום שני פר' בראשית כ"ד תשרי

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה שלמה זלמן נ"י בן העסקן הר"ר אברהם יצחק גולדשטיין מפעיה"ק, ולהבחור הבר מצוה אברהם ניסן נ"י בן הרה"ח ר' ישעי' ויסברג גבאי בית מדרשנו במאנסי (בן הג"ר חיים בער מוויליאמסבורג). היום אחר תפילת שחרית נתפרסמה הוראת קדשו

ימשיכו בעז"ה עפ"י הוראת הקודש עד אחר שב"ק.

בערב קיבל מרן שליט"א קצת קהל. לפני תפילת ערבית הדליק מרן שליט"א ב' נרות לרגל יומא של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע והרה"ק מרנא החתם סופר זי"ע.

לאחר תפילת ערבית נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא שם למדו באותה עת עשרות אברכים ובחורים בקיום רצון צדיק לערוך משמרות לימוד רצופים במשמרות של ד' שעות רצופות, וסובב מרן שליט"א בין ספסלי דבי מדרשא.

יום שלישי פר' בראשית כ"ה תשרי

לפני תפילת שחרית הדליק מרן שליט"א ב' נרות לרגל יומא של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע והרה"ק מרנא החתם סופר זי"ע.

היום שיגר כ"ק מרן שליט"א מכתב לצוות המרכז הרפואי ע"ש לניאדו, לאור המצב הקשה, וזהו תוכן מכתב הקודש:

בעה"י, כ"ה בתשרי תשפ"ד לפ"ק

למעלת כבוד צוות המרכז הרפואי צאנו, כל אחד ואחת ברובים תהיו לאוי"ט שלום ורב ברכות.

בעמדנו בעיצומה של תקופה קשה לכל יושבי ארץ הקודש, כאשר יהודים רבים נרצחו ונפצעו ורבים נפלו בשבי, וביניהם גם מבני הצוות הרפואי כאן, לעת כזאת בוקעת ועולה הקריאה שזה עתה אמרנו בסליחות של ימי התשובה והרחמים: עם ה' חזקו ונתחזקה, וקראו אל אלקים בחזקה.

האחדות המקיפה עתה את כל שכבות הציבור בארץ מחזקת אותנו וצריכה לנסוך בנו תעצומות נפש, כי גדול כח האחדות להחיש לנו ישועה בקרוב משמי שמים.

קרן אור מופלא מאיר לנו במיוחד בתקופה זוכ אשר מתרבים מעשי החסד הגדולים של העם היושב בציון, אשר ביניהם עובדי המרכז הרפואי שזוכים להתעסק במסירות בעבודת הקודש של החסד, וכבר אמרו לנו חז"ל (מסכת בבא בתרא דף י, א) כל צדקה וחסד שישראל עושין בעולם הזה, שלום גדול ופרקליטין גדולין בין ישראל לאביהן שבשמים.

עלינו להתחזק באמונה שלימה באבינו שבשמים א-ל רחום וחנון אשר לא יטוש ה' את

עמו ונחלתו לא יעזוב, ומתוך המצוקה והחושך יוציאנו למרחב ולאור גדול, כמו שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני, פרשת בשלח, רמז רמ) שאין הגלויות מתכנסות אלא בשכר אמונה, ונוכה מהרה שיתקיים בנו הכתוב בפרשת השבוע 'ויאמר אלקים יהי אור' הוא אורו של מלך המשיח (ראה במדרש ובאור החיים הקדוש).

תנחומי מובעים בזה לכל המשפחות השכולות שאיבדו את יקיריהם הי"ד, ואני תפילה מלפני אבינו שבשמים לשלומם של אחינו הלוחמים, לבריאותם של הפצועים, וכמובן לשובם במהרה של כל השבויים, הקב"ה ישמור את כולם מכל צרה ומצוקה, ובמהרה נזכה כולנו שהמקום ירחם ויוציאנו מצרה לרווחה ומאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, אכ"ר.

חי"ק

לקראת שב"ק שיגר כ"ק מרן שליט"א מכתב וברכת קדשו לבני קהילתינו הק' בשכונת התמר בביתר ולבני קהלתנו הק' ברמה ד' בבית שמש, לרגל הרחבת גבולות הקדושה, בחנוכת בתי מדרשנו הגדולים והמפוארים, וזהו תוכן מכתב הקודש:

בעה"י, ערב ש"ק שבת בראשית, שנת "טובה וברכה ושפע החיים" תשפ"ד לפ"ק שוי"ר לאנ"ש היקרים

תושבי שכונת התמר בעיר ביתר עילי

ותושבי רמה ד' בעיר בית שמש

השי"ת ירים קרנכם בכבוד לטוב לכם כל הימים. מה נכבד זה היום של הרחבת גבולי הקדושה בחינוך בתי המדרשות לתורה ותפילה. ומה טוב ומה נעים שחנוכת הבית היא בשבת הבעל"ט שהיא כעין בריח התיכון לקשר את ימי ההתרוממות בירח האיתנים שיהיו נחקקים לכל ימות השנה, בד כבוד עם תוספות התחדשות תמידית לעבודתו ית"ש, וכבר פירש כ"ק אאדמו"ר זצוקללה"ה הרמז במה שנקרא "שבת בראשית", נוטריקון ב' ראשית (עי' באור החיים הק'), שאחר הימים הנוראים יש עוד ראשית וצריכים להתחיל בעבודת הקודש בתוספת חדשה, לעשות כלי משמרת לכל הקבלות הטובות בעניני תורה

ותפילה שקבלנו עלינו בימים הקדושים שעל"ט.
 תוה"ק פותחת בראשית ברא וגו', וברש"י הביא
 מה שדרשו רבותינו ז"ל בשביל התורה שנקראת
 ראשית וכו', והרי עמל התורה ועבודת התפילה
 ילכו שניהם יחד, על כן חשיבות מרובה יש
 לקביעת מקום משותף לתורה ולתפילה, כדמצינו
 בגמ' (ברכות ח' ע"א) אמר אב"י מריש הוה גריסנא
 בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא, כיון דשמענא
 להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום
 שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא
 ארבע אמות של הלכה בלבד, לא הוה מצלינא

אלא היכא דגריסנא וכו', עיי"ש.

בטוחני כי בעזה"י יהיו בתי המדרשות פינת יקרת
 בדרך אבוה"ק ורבוה"ק זיעועכ"י, וישמע בהם קול
 רינה של תורה ושל תפילה מתוך אהבה אחוה
 וריעות, ואך למותר שתהא התפילה כדת וכן
 להיזהר בקדושת בית ה' בכל עניניה, ובזכות זה יצו
 ה' אתכם את הברכה לחיים חן וחסד ורחמים,
 ונוכה שהמקום ירחם ויוציאנו מהרה מצרה לרווחה
 ומאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה אכיה"ר.

בברכה מרובה לבשו"ט כל הימים

חי"ק

גליון זה נדבת

ידידינו העסקן הנכבד והנעלה, יקר שבערוכין

הרה"ח ר' **יצחק מאיר וינקלער** הי"ו

פנהל פשרד היכלי התורה והחסידות בארה"ב

לרגל השמחה השרויה במעונו

שפחת אירוסי הבן

החתן המו"מ בתו"ש

כפר הלל מנחם מענדל נ"י

עב"ג הכלה תחי'

בת הרב אביגדור לנדסמן הי"ו

ממתפללי בית מדרשו העתיק בעיה"ק צפת

במזל טוב ובשעטמו"צ

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמא

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערוכין

הרה"ג רבי **יצחק אייזיק פרנקל** שליט"א

ראש ישיבת באר פים חיים בעיה"ק צפת

לרגל השמחה השרויה במעונו במז"ט

שפחת נישואי הבן

החתן המו"מ בתו"ש

כפר חיים מאיר נ"י

עב"ג הכלה ב"ק תחי'

ובברכת מזל טוב לאביו

הרה"ח ר' **יחיאל פיכל** הי"ו - אב"י בב"ב

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמא

החתונה תתקיים אי"ה ביום ד'

באולמי היכלי מלכות בב"ב

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הרה"ח ר' **יעקב יוסף ויזל** הי"ו
אב"י באלעד

לרגל השמחה השרויה במעונו
שפחת הכנס בנו כפר בן ציון נ"י
לנועם עול תורה ומצוות
במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב לחותנו
הרה"ח ר' **שפחה דוד ווקסמן** הי"ו
אב"י פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הרה"ח ר' **מנחם מענדל ווקסמן** הי"ו
אב"י פעיה"ק

לרגל השמחה השרויה במעונו במז"ט
שפחת אירוסי הבת תחי'
עב"ג החתן המו"מ בתו"ש
מורינו **זאב אריה** נ"י

בן הרה"ח ר' **דוד קליין** הי"ו
אב"י בעיה"ק צפת

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' **שפחה דוד** הי"ו
ולחותנו הרה"ח ר' **חיים אריה לוינשטיין** הי"ו

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הרה"ח ר' **שלמה רייכמן** הי"ו
אב"י בבארא פארק

לרגל השמחה הגדולה השרויה במעונו
שפחת התעטרותו של בנו חביבו
הבה"ח החתן המו"מ בתו"ש
כפר צבי אלימלך נ"י

בתואר 'חבר' ע"י כ"ק מרן שליט"א
אחר עמדו בכור המבחן על למעלה כ-600
דפי גפ"ת בידיעה עמוקה והבנה ישרה

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הרה"ח ר' **ישעיה וייסבערג** הי"ו
אב"י בפאנסי

לרגל השמחה השרויה במעונו
שפחת הכנס בנו כפר אברהם ניסן נ"י
לנועם עול תורה ומצוות
במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב לאביו
הגאון רבי **חיים בער שליט"א**
ראש ישיבת שער השמים

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

ברכת מזלא טבא

קדם ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין, מסור בכל לב ונפש
למען כל צורכי המערכת והפצת דברות הקודש מידי שבת בשבתו
בכל אתר ואתר, האבר"ך כמדרשו

הר"ר ישראל חיים בלומנטל הי"ו

מזכיר מערכת בצילא דמהימנותא

לרגל השמחה השרויה במעונו

שפחת הולדת הבת תחי' במזל טוב ובשעטומ"צ

ויה"ר ואך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

המברכים ומאחלים

וחברי צוות המערכת

הנהלה